

Regionalt utvecklingsarbete 2023

Sammanställning av redovisningar från regioner och
vissa länsstyrelser

Rapport 0479

Förord

Den regionala utvecklingspolitiken ska bidra till omställningen till ett hållbart samhälle – i alla delar av landet. I respektive län ansvarar regionen för att samordna, utveckla och genomföra arbetet för en hållbar regional utveckling. Lag och förordning styr regionernas uppgifter. Där framgår bland annat att de årligen ska redovisa resultaten av det regionala utvecklingsarbetet till regeringen.

Tillväxtverket sammanställer och analyserar årligen dessa redovisningar. I årets rapport konstaterar vi att det pågår ett omfattande arbete för att bidra till målet med den regionala utvecklingspolitiken och Agenda 2030. I arbetet är regionernas samverkan med andra aktörer avgörande och omfattande.

Beslut att godkänna denna slutrapport har fattats av ställföreträdande generaldirektör Lars Wikström.

Ett flertal personer på Tillväxtverket har bidragit i arbetet; Jan Persson, Imber Råbock, Isaac Karlsson, Maria Wellsjö, Camilla Karlsson, Erik Johansson, Evelina Rogowska, Cecilia Johansson, Clara Zakariasson, Johanna Stenberg, Viktoria Lagerkvist, Lejla Babajic Löfgren, Sanna OienNilsen, Caroline Dahlbom, Maria Kristina Löfvenberg, Sandra Droguett Biörklund, Caroline Wigerstad, Marina Gregorsson, Per Persson, Ulrika Åberg och Camilla Randström. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Lars Wikström

Ställföreträdande generaldirektör
Tillväxtverket

Ulrika Åberg & Camilla Randström

Projektledare
Tillväxtverket

Sammanfattning

I den här rapporten sammanställer och analyserar Tillväxtverket regionernas redovisningar till regeringen om det regionala utvecklingsarbetet under 2023. Regionernas rapportering och vår rapport följer strukturen i villkorsbeslutet som regionerna får från regeringen. Rapporten ger en kvalitativ bild av det regionala utvecklingsarbetet.

Regionerna **genomför ett omfattande regionalt utvecklingsarbete** med en bred palett av insatser. Givet formerna och förutsättningarna för redovisningen kan Tillväxtverket däremot inte utläsa vilka resultat detta leder till på sikt. Som vi lyft i tidigare rapporter är det inte möjligt att dra slutsatser om effekterna av regionernas olika insatser eftersom insatserna leder till förändring över en längre tid. Detta eftersom redovisningarna endast gäller arbete, insatser och resultat som regionerna genomför och uppnår under enskilda år. Tillväxtverket menar därför att den kommande utredningen av politikområdet tydligt bör inkludera hur arbetet som regionerna utför ska följas upp och utvärderas.

Den regionala utvecklingspolitikens har en bred inriktning och är tvärsektoriell. Detta framgår delvis i rapporteringen. Vissa insatser och frågor som går in i och är beroende av varandra kommer fram i flera avsnitt. Samtidigt noterar Tillväxtverket att rapporteringen enligt de strategiska områdena delvis bidrar till att inte synliggöra att regionala utveckling går över en mängd olika områden och sektorer.

Hållbarhetsintegrering är på regionernas agendor och det tidigare uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*¹ har gett avtryck. Även om regionerna kommit olika långt anger de att de fortsätter att förvalta och utveckla nya arbetssätt för att möta samhällsutmaningarna. Tillväxtverket menar dock att det finns ett fortsatt behov av att stärka den regionala kapaciteten för omställning i linje med den regionala utvecklingspolitikens mål.

Det regionala utvecklingsarbetet bygger på ett **territoriellt perspektiv**. Hur skilda geografiska förutsättningar påverkar insatser och prioriteringar är dock inte alltid tydligt. Tillväxtverket menar att det behövs nationella satsningar för att ytterligare stärka kapaciteten att hantera territoriella perspektiv, exempelvis inom regional planering. Det bör inkludera lärande och utbyte mellan regionerna, kommunerna och statliga myndigheter.

Samverkan är fortsatt central i det regionala utvecklingsarbetet. Den sträcker sig över flera nivåer och områden. Det är däremot svårt att bedöma hur utvecklad samverkan faktiskt är. Vidare har olika aktörer olika kapacitet att medverka i det regionala utvecklingsarbetet. Tillväxtverket menar att det är viktigt att bygga kapacitet för att hantera samhällsutmaningarna på alla nivåer.

Utmaningar i samverkan med länsstyrelserna och andra statliga myndigheter är mindre framträdande än tidigare år. Tillväxtverket vill dock betona vikten av att myndigheter beaktar territoriella perspektiv. Vi välkomnar här uppdraget som

---

¹ Tillväxtverkets uppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

tydliggör vissa myndigheters medverkan i den regionala utvecklingspolitiken.² Tillväxtverket betonar även att det i den kommande utredningen bör ingå att undersöka hur andra aktörers bidrag till genomförandet av politiken kan följas upp.

Internationellt samarbete och finansiering genom **EU:s sammanhållningspolitik** är viktiga delar i det regionala utvecklingsarbetet. Med undantag av påverkansarbete och en tendens till ökat antal insatser för internationalisering ser Tillväxtverket få exempel på samarbete över nationsgränser genom exempelvis Interreg.

Utöver dessa genomgående områden i rapporteringen lyfter Tillväxtverket också slutsatser om sakområden där vi ser förändringar jämfört med tidigare år.

Inom **transportinfrastruktur och digitalisering** framgår det att såväl regionernas resurser, mandat och kapacitet är begränsade och varierande. Infrastruktur bygger i mångt och mycket på nationella och internationella resurser. Tillväxtverket menar att det behövs en långsiktighet i arbetet med att ta tillvara digitaliseringens möjligheter så att dess förtjänster kommer alla medborgare till godo. Arbetet behöver inkludera och ta tillvara regionernas erfarenheter.

Vi ser i regionernas rapporter att arbetet med de numera lagstadgade uppgifterna³ om **kompetensförsörjning** blivit etablerade och fått genomslag. Det framkommer kritik från regionerna om ersättningsmodellen genom generella statsbidrag. Tillväxtverket delar regionernas uppfattning att modellen begränsar regioner med störst utmaningar och behov.

Arbetet med kompetensförsörjning är en del i att möta den demografiska utmaningen. Här spelar **inkludering på arbetsmarknaden** roll. Utöver integrationsinsatser ser Tillväxtverket få redovisningar om att öka utbudet av arbetskraft genom att arbeta med marginaliserade grupper. Vi ser få insatser för att sänka trösklarna till arbetsmarknaden, eller för att bredda synen på individers kompetens och kunnande.

---

² Uppdrag att redovisa genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken, LI2024/00652.

³ Skollagen (2010:800), se närmare i Prop. 2021/22:159 *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet samt 5 § 2 p. lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	2
1 Inledning och läsanvisningar	9
1.1 Den regionala utvecklingspolitiken	9
1.2 Uppdrag och förutsättningar	10
1.3 Genomförande.....	10
1.4 Disposition.....	12
2 Slutsatser	13
2.1 Arbetet med hållbarhet ger avtryck.....	13
2.2 Stärk kapaciteten för att hantera territoriella perspektiv.....	13
2.3 Politikområdets tvärsektoriella natur	14
2.4 Samverkan är en grundpelare	14
2.5 Internationellt samarbete och sammanhållningspolitik	15
2.6 Resurser och mandat för tillgänglighet	16
2.7 Förutsättningar för arbetet med kompetensförsörjning	16
2.8 Behov av integration och inkludering på arbetsmarknaden.....	17
2.9 Se över och utveckla formerna för uppföljning	17
3 Regionala utvecklingsstrategier	19
3.1 Genomförande och samordning.....	19
3.1.1 Status för de regionala utvecklingsstrategierna	19
3.1.2 Samordning av insatser.....	21
3.2 Integrering av hållbarhet	24
3.2.1 Hållbarhet i de regionala utvecklingsstrategierna	24
3.2.2 Insatser för hållbarhet.....	25
3.3 Territoriella perspektiv	27
3.3.1 Territoriella perspektiv i de regionala utvecklingsstrategierna	28
3.3.2 Hantering av inomregionala skillnader	28
3.4 Analys – regionala utvecklingsstrategier	30
Sammanfattning – regionala utvecklingsstrategier	33
4 Analys, uppföljning och utvärdering	34
4.1 Genomförda analyser, uppföljningar och utvärderingar.....	35
4.2 Lärande	36
4.3 Integrering av hållbarhet	37

4.4	Territoriella perspektiv	38
4.5	Analys – analys, uppföljning och utvärdering	39
	Sammanfattning – analys, uppföljning och utvärdering.....	40
5	Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet	41
5.1	Genomförande.....	41
	5.1.1 Samverkan inom det strategiska området.....	41
	5.1.2 Hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer.....	42
	5.1.3 God samhällsplanering.....	45
	5.1.4 God tillgång till kommersiell och offentlig service.....	46
5.2	Integrering av hållbarhet	47
5.3	Territoriella perspektiv	48
5.4	Mål och resultat	49
5.5	Analys – likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd.....	51
	Sammanfattning – likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd.....	53
6	Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet.....	54
6.1	Genomförande.....	55
	6.1.1 Samverkan och regionala strukturer.....	55
	6.1.2 Utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete	56
6.2	Integrering av hållbarhet	60
	6.2.1 Utmaningar och framgångsfaktorer.....	61
	6.2.2 Samverkan.....	61
6.3	Territoriella perspektiv	62
	6.3.1 Utmaningar och framgångsfaktor	62
	6.3.2 Samverkan.....	62
6.4	Mål och resultat	63
	6.4.1 Prestationer	63
	6.4.2 Effekter	64
	6.4.3 Mål som insatserna bidrar till.....	65
6.5	Analys – kompetensförsörjning och kompetensutveckling.....	65
	Sammanfattning – kompetensförsörjning och kompetensutveckling.....	68
7	Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet	69
7.1	Genomförande.....	69
	7.1.1 Omställning genom starka regionala innovationssystem och smart specialisering	70

7.1.2	En konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi.....	72
7.1.3	Tillvarata digitaliseringens möjligheter	73
7.1.4	Ett gott näringslivsklimat med goda ramvillkor och väl fungerade kapitalförsörjning.....	73
7.1.5	Internationalisering, investeringsfrämjande och ökad export.....	74
7.1.6	Utmaningar och framgångsfaktorer.....	75
7.1.7	Samverkan.....	75
7.2	Integrering av hållbarhet	76
7.3	Territoriella perspektiv	78
7.4	Mål och resultat	80
7.4.1	Prestationer	80
7.4.2	Effekter	81
7.4.3	Mål som insatserna bidrar till.....	81
7.5	Analys – innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande.....	81
	Sammanfattning – innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap.....	83
8	Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.....	84
8.1	Genomförande.....	85
8.1.1	Tillgänglighet genom transportsystemet – insatser och utmaningar	85
8.1.2	Tillgänglighet genom digital kommunikation – insatser och utmaningar	86
8.2	Integrering av hållbarhet.....	87
8.3	Territoriella perspektiv	89
8.4	Mål och resultat	90
8.4.1	Mål som insatserna bidrar till.....	91
8.5	Analys – tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet	91
	Sammanfattning – tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet	94
9	Jämställdhet	95
9.1	Genomförande.....	95
9.1.1	Samverkan.....	97
9.1.2	Framgångsfaktorer och utmaningar	97
9.2	Mål och resultat	98
9.3	Analys – jämställdhet.....	99

Sammanfattning – jämställdhet.....	100
10 Integration.....	101
10.1 Genomförande.....	101
10.1.1 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling.....	102
10.1.2 Samverkan.....	103
10.1.3 Framgångsfaktorer och utmaningar.....	104
10.2 Mål och resultat.....	104
10.3 Analys – integration.....	105
Sammanfattning – integration.....	106
11 Miljö och klimat.....	107
11.1 Genomförande.....	107
11.1.1 Grön omställning.....	107
11.1.2 Energi.....	108
11.1.3 Naturmiljöer.....	109
11.1.4 Samverkan.....	110
11.2 Mål och resultat.....	110
11.2.1 Prestationer.....	110
11.2.2 Effekter.....	111
11.2.3 Mål som insatserna bidrar till.....	111
11.3 Analys – miljö och klimat.....	112
Sammanfattning – miljö och klimat.....	112
12 Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.....	113
12.1 Fördelning av 1:1-anslaget mellan insatser.....	114
12.1.1 Hur medlen har fördelats.....	115
12.1.2 Bidrag till nationella strategin.....	115
12.2 Integrering av hållbarhet.....	115
12.2.1 Agenda 2030.....	116
12.2.2 Hållbarhetsintegrering av projekt- och företagsstöd.....	116
12.2.3 Fördelning av anslag utifrån hållbarhetsperspektiv.....	117
12.3 Anslaget bidrag till att nå mål i regionala utvecklingsstrategier..	117
12.3.1 Länsstyrelsernas redovisningar.....	118
12.4 Anslaget bidrag till att nå mål i nationellt och regionala program för Regionalfonden.....	119
12.4.1 Statsstödsregelverket.....	120
12.4.2 Länsstyrelsernas redovisningar.....	120
12.5 Anslaget bidrag till att nå mål i Interreg-program.....	121
12.5.1 Länsstyrelsernas redovisningar.....	122

12.6 Territoriella perspektiv	122
12.6.1 Hela länet spelar roll	122
12.6.2 Landsbygder och serviceprogram	123
12.6.3 Länsstyrelsernas redovisningar	124
12.7 Analys – fördelning av anslag 1:1	124
Sammanfattning – fördelning av anslag 1:1.....	125

1 Inledning och läsanvisningar

1.1 Den regionala utvecklingspolitiken

Målet med den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet.

Det innebär att politiken ska bidra till ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling i hela landet. Därmed är den en viktig del i att genomföra Agenda 2030. Utvecklingskraften ska stärkas i städer, tätorter och landsbygder genom att hela landet ges möjlighet att utvecklas efter sina särskilda förutsättningar. Därför behöver insatser inom politikområdet ha ett territoriellt perspektiv.

Den regionala utvecklingspolitiken ska vara samordnad med bland annat politiken för hållbar stadsutveckling, landsbygder och miljö.⁴

Regeringens *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* (nationella strategin) utgör den långsiktiga inriktningen för den regionala utvecklingspolitiken. Strategin vägleder det regionala utvecklingsarbetet mot politikområdets mål.

Tre stora samhällsutmaningar som politikområdet ska bidra till att möta genomsyrar strategin. De är miljöproblem och klimatförändringar, demografiska förändringar samt ökade socioekonomiska klyftor inom både Sverige och EU. Dessa samhällsutmaningar varierar mellan olika delar av landet. I strategin framgår att utmaningarna tillsammans med globalisering, digitalisering och den övriga tekniska utvecklingen kommer att påverka samhällsutvecklingen i stort.

För att möta samhällsutmaningarna, ta tillvara möjligheter och hitta lösningar på utmaningar i hela landet finns fyra strategiska områden utpekade i strategin. Dessa ligger till grund för genomförandet av politikområdet:

- Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd.
- Kompetensförsörjning och kompetensutveckling.
- Innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap.
- Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet.

Finansiering av regional utvecklingspolitik sker via flera utgiftsområden i statsbudgeten, Europeiska unionen och av regionerna själva via egna skatteintäkter. Regional utveckling är ett tvärsektoriellt politikområde. Det innebär att insatser sker inom flera sektorer, på skilda styrvåer och av många aktörer med olika mandat, förmågor och förutsättningar. Flernivå- och sektorssamverkan är därför centralt för ett framgångsrikt genomförande av politikområdet.

---

⁴ Regeringens skrivelse 2020/21:133. *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*.

Politikområdets effekter är ofta svåra att mäta och särskilja från övergripande konjunktur- och strukturförändringar som kan ha olika påverkan på utvecklingen i länen. För att följa upp politiken finns det därför dels indikatorer för att följa utvecklingen i Sveriges län. Dels indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområdet och dess medfinansiering. Utöver detta gör Tillväxtverket årligen olika uppföljningar och åiterrapporteringar som ligger till grund för regeringens resultatredovisning.⁵

Regionerna följer också upp resultat av deras regionala utvecklingsarbete. Det gör de bland annat genom årliga rapporteringar till regeringen utifrån villkorsbesluten. Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar, förordningen (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete samt den nationella strategin ligger till grund för dessa. Även länsstyrelserna har i uppdrag att redovisa hur de bidrar till den regionala utvecklingen.⁶

1.2 Uppdrag och förutsättningar

Tillväxtverket har i uppdrag att sammanställa och analysera åiterrapporteringar av det regionala utvecklingsarbetet från regioner och länsstyrelser.⁷ I uppdraget ingår även att ta fram en mall med instruktioner om vad regionerna ska beskriva i respektive del.⁸ Mallen följer regionernas villkorsbeslut och tas fram i dialog med regionerna och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

1.3 Genomförande

Sammanställningen bygger på Tillväxtverket tolkningar av samtliga 21 regioners redovisningar och delar av länsstyrelsernas årsredovisningar.

Länsstyrelsernas samverkan med regionerna sammanställer vi i rapporten om myndigheters medverkan i den regionala utvecklings- och landsbygdspolitiken. Detta eftersom vi även där har i uppdrag att sammanställa det aktuella åiterrapporteringskravet för länsstyrelserna.⁹

Länsstyrelsernas redovisningar om fördelningen av 1:1-medel sammanställer vi i kapitel 12 i denna rapport. Länsstyrelserna får bara använda 1:1-medel för:

- ▀ utbetalning av åtaganden gjorda 2019 eller tidigare
- ▀ uppföljning och utvärdering av tidigare beslutade insatser
- ▀ samt vid behov för att säkerställa uppföljningssystem.

---

⁵ Se till exempel Prop. 2023/24:1 *Budgetpropositionen för 2024*. Stockholm: Finansdepartementet.

⁶ Finansdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende länsstyrelserna*. Stockholm: Regeringskansliet. 2022.

⁷ Näringsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Tillväxtverket*. Stockholm: Regeringskansliet. 2022.

⁸ Bilaga 1. Mall för åiterrapportering av villkorsbeslut 2023.

⁹ Tillväxtverket. *Vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken 2023. 2024*.

Därför sammanställer vi enbart svaren från länsstyrelser med pågående ärenden under 2023. Det är länsstyrelserna i Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland och Örebro.

Materialet från regionerna och länsstyrelserna är kvalitativt och mycket omfattande. Tillväxtverket tar inte in kompletteringar utan vi arbetar utifrån befintligt material. Vår ambition är att ge en samlad bild av det regionala utvecklingsarbetet så som regionerna (och länsstyrelserna) uttrycker det i redovisningarna och illustrera detta med exempel på insatser som de själva lyfter. Observera därför att den bild vi återger i rapporten därför inte nödvändigtvis är heltäckande. Även en viss tolkningsproblematik kan förekomma.

Vidare är det viktigt att belysa att sammanställningen, utifrån uppdragets inriktning, enbart bygger på regionernas redovisningar och därmed speglar deras syn. Fokus i sammanställningen är den uppsamlade bilden av regionernas återrapporteringar och inte de enskilda regionerna.

Genomförandet av sammanställningen sker i följande steg:

- Vi läser, kategoriserar och analyserar samtliga redovisningar. Därefter har vi utformat en kvalitativ sammanställning för varje återrapporteringskrav för samtliga regioner. Fokus i arbetet är att kategorisera olika typer av svar och att ge exempel på insatser som regionerna har genomfört under 2023. Vi avslutar varje kapitel med en analys.
- Därefter kvalitetssäkrar vi innehållet genom att ställa samtliga återrapporteringskrav mot annan tematisk rapportering och/eller kvalitetssäkrar med personer inom myndigheten med relevant sakkunskap.

I de områden där regionerna fyller i tabeller sammanställer vi dessa tematiskt och redovisar dem i en bilaga.¹⁰ Bilagan ger en övergripande bild av vad respektive region redovisar under de olika återrapporteringskraven. Tabellbilagan ger kompletterande exempel på insatser, resultat och mål. Den utgör också ett slags uppslagsverk, både tematiskt och regionvis, med information om olika insatser.

Ur ett jämförande perspektiv finns det vissa utmaningar med regionernas redovisningar:

- Detaljeringsgraden skiljer sig åt. Både mellan de olika rapporteringskraven och mellan regionerna.
- Återrapporteringskraven är relativt öppna för tolkning vilket gör att svaren till vis del skiljer sig åt.
- Insatser kan rapporteras under flera återrapporteringskrav vilket påverkar möjligheterna att dra jämförande slutsatser samt medför risk för dubbelrapportering.
- Flera av återrapporteringarna innehåller en resultatbeskrivning som ska beröra uppnådda resultat i form av prestationer och om möjligt effekter. Här

---

¹⁰ Bilaga 2. Tabellbilaga – Regionalt utvecklingsarbete 2023.

skiljer sig rapporteringen till viss del åt vilket försvårar jämförelser och riskerar tolkningsproblem.

1.4 Disposition

Detta första kapitel beskriver uppdraget och dess genomförande. Kapitel två innehåller Tillväxtverkets slutsatser.

I kapitel 3–12 sammanställer Tillväxtverket regionernas redovisningar utifrån villkorbeslutet och den tillhörande mallen. Vi inleder varje sådant kapitel med en kort redogörelse av återrapporteringskravet, följt av själva sammanställningen och avslutar med en analys. Kapitel 12 inkluderar även berörda länsstyrelser redovisningar.

Kapitel	Innehåll
1	Inledning och läsanvisningar
2	Slutsatser
3	Regionala utvecklingsstrategier
4	Analys, uppföljning och utvärdering
5	Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet
6	Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet
7	Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet
8	Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet i hela landet
9	Jämställdhet
10	Integration
11	Miljö och klimat
12	Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

2 Slutsatser

2.1 Arbetet med hållbarhet ger avtryck

Tillväxtverket konstaterar att det sammantagna arbetet för att bidra till måluppfyllelse för den regionala utvecklingspolitiken samt till Agenda 2030 är omfattande. Det tidigare uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*¹¹ har gett avtryck. Även om regionerna har kommit olika långt framgår det att de arbetar med att implementera och utveckla resultaten från uppdraget. Inte minst vad gäller arbetet med att hållbarhetssäkra hanteringen av medel från anslag 1:1.

Hållbarhetsdimensionerna finns med i regionernas styrande dokument och riktlinjer och vägs in vid beslut. Det framgår också att regionerna tagit fram, implementerar och utvecklar nya arbetsätt för att möta samhällsutmaningarna. Få regioner redovisar dock målkonflikter och hur de faktiskt hanteras.

En följd av regionernas hållbarhetsintegrerade arbetsätt är att sakområdesspecifika insatser för exempelvis integration och jämställdhet kan bli färre. Det kan också leda till att sådana insatser synliggörs i mindre grad. Insatser för miljömässig hållbarhet förekommer dock genomgående i rapporteringarna och inte enbart i avsnittet om miljö och klimat. Där ser vi exempelvis att regionerna, jämfört med tidigare rapporteringar, redovisar fler insatser om grön omställning. Om det betyder att de faktiskt arbetat mer med detta under 2023 eller om de bara valt att redovisa fler exempel jämfört med tidigare år går inte att tyda.

Tillväxtverket menar att det finns ett fortsatt behov av att stärka kapaciteten för omställning i linje med den regionala utvecklingspolitikens mål. Detta skulle kunna göras genom ett uppdrag till Tillväxtverket som fokuserar på regional implementering av framgångsrika, evidensbaserade arbetsätt samt metoder för hållbar regional utveckling.¹² Ett sådant uppdrag behöver också inkludera ett territoriellt perspektiv.

2.2 Stärk kapaciteten för att hantera territoriella perspektiv

Regionala utvecklingsstrategier bygger givet på olika territoriella förutsättningar i länen. Regionerna beskriver i viss utsträckning verktyg och arbetsätt för att identifiera och hantera dessa. Kunskapsutveckling genom analys, uppföljning och utvärdering är en annan del som framkommer i regionernas arbete med territoriella perspektiv.

Emellertid framgår det inte alltid om eller hur regionerna faktiskt agerar olika utifrån skilda geografiska förutsättningar. Inte heller om och i sådana fall hur det påverkar regionernas prioriteringar. Ofta konstaterar regionerna endast geografins förutsättningar och utmaningar på ett övergripande sätt. Det gäller även när

---

¹¹ Tillväxtverkets uppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

¹² Se närmare i Tillväxtverket. *Att utveckla och stärka regionernas arbete med hållbar utveckling inom det regionala utvecklingsarbetet*. 2023.

regionerna lyfter fram riktade insatser eller specifika geografiska områden, exempelvis landsbygder.

Tillväxtverket ser dock att regionernas arbete med territoriella perspektiv har utvecklats över åren. Däremot bedömer vi att det skiljer sig åt hur olika territoriella perspektiv har beaktats inom respektive del av rapporteringen. Inom *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet* verkar fler verktyg finnas för detta än inom andra områden. Regionerna har också kommit olika långt och har olika kapacitet att hantera exempelvis inomregionala skillnader. För hållbar regional utveckling krävs att insatser anpassas till rätt skala och utifrån den specifika geografin.

Tillväxtverket ser fortsatt behov av nationella satsningar för att ytterligare stärka kapaciteten i regionerna att hantera olika territoriella perspektiv, skapa lärande och utbyte mellan regionerna. Men även för att stärka samarbetet med kommunerna och statliga myndigheter. Exempelvis verkar regional planering och de regionala serviceprogrammen vara två verktyg för att integrera territoriella perspektiv.

2.3 Politikområdets tvärsektoriella natur

Genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken är beroende av andra politikområden.¹³ Allra tydligast blir politikens breda inriktning i avsnittet om *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet*. Där ingår insatser för livskvalitet och attraktiva livsmiljöer, samhällsplanering samt kommersiell och offentlig service. Regionerna redovisar även, som tidigare år, insatser för kompetensförsörjning och transportinfrastruktur samt till viss del även digital infrastruktur i avsnittet. Trots att dessa områden också redovisas separat.

Ytterligare ett område som visar på den regionala utvecklingens samband med andra politikområden är energi. Energifrågor förekommer i flera avsnitt. Tillväxtverket noterar att frågorna verkar tillta i både betydelse och i omfattningen de redovisas. Bland annat utifrån etablering av elintensiva verksamheter och att befintliga verksamheter ställer om.

Det här visar på den regionala utvecklingens tvärsektoriella utgångspunkt. Frågor går in i och insatser är beroende av varandra. I andra avsnitt framgår det dock inte lika tydligt att insatser sträcker sig över sektorer och förvaltningsnivåer. Att redovisningen görs utifrån de strategiska områdena i nationella strategin är en bidragande orsak till det. Ett sätt att motverka detta är att regionerna också ska redovisa hur de arbetar med att möta samhällsutmaningarna inom varje område. Men detta förefaller inte vara tillräckligt för att undvika stuprör.

2.4 Samverkan är en grundpelare

Det framkommer genomgående att samverkan med andra aktörer är en central del av regionernas arbete med regional utveckling. Samverkan sträcker sig över flera nivåer och områden. Det är dock svårt att bedöma hur utvecklad samverkan faktiskt är.

---

¹³ Se nationella strategin där regeringen tydliggör att "I princip samtliga politikområden är av betydelse för att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken".

Regionernas samverkan med kommuner är den som förekommer mest frekvent. Inte minst utifrån att identifiera olika behov inom länen. Kommunerna spelar en viktig roll i samhällsutvecklingen. Möjligheterna, utmaningarna, målkonflikterna och potentialen för utveckling blir kanske allra tydligast på lokal nivå. Att bygga kapacitet för att hantera samhällsutmaningarna på alla nivåer är därför viktigt för det regionala utvecklingsarbetet.

Tillväxtverket uppfattar att samverkan mellan regionerna framkommer tydligare under 2023 än tidigare. Detta beror troligen på att storregional samverkan har utvecklats genom åren till att inkludera fler frågor. Möjligtvis också på att rapporteringen från och med 2023 inkluderar samverkan genomgående. Det kan i sin tur leda till att det blir mer naturligt för regionerna att lyfta relevanta samverkansaktörer. En parameter som regionerna lyfter för att bygga kapacitet är samverkan dem emellan. Exempelvis inom analysområdet.

Samverkan mellan regioner och länsstyrelser är genomgående. Den sker både strategiskt och operativt. Några regioner skriver att samverkan med länsstyrelsen fungerar väl. Få framhåller utmaningen med en upplevd otydlig ansvarsfördelning. Antalet regioner som lyfter denna utmaning har minskat jämfört med tidigare år. Det är svårt att bedöma om det beror på att problemet är mindre eller om färre regioner väljer att lyfta utmaningen.

Tillväxtverkets intryck är att färre regioner lyfter konkreta utmaningar om samverkan med andra statliga myndigheter. Flera påpekar dock brister vad det gäller automatiserad tillgång till regional statistik från myndigheter. Det finns också enskilda medskick om att fler myndigheter bör ha tydliga krav på sig att beakta territoriella perspektiv – vad gäller satsningar inom andra politikområden. Detta känner vi igen från fler regioner tidigare år och från andra sammanhang.

Tillväxtverket instämmer i att myndigheter ska beakta territoriella perspektiv i sektorsspecifika uppdrag. Tillväxtverket välkomnar här även uppdraget som tydliggör vissa myndigheters medverkan i genomförandet av politiken.¹⁴

Trots omvärldsläget, där behovet av civilt försvar och beredskap ökar, har dessa frågor inte fått genomslag i regionernas rapporteringar. Dock finns några undantag. Ett exempel är att Gotland lyfter Försvarmakten som en viktig samverkansaktör. Detta kan bero på att regionerna har börjat utforska, men inte riktigt hittat sin roll i beredskapsfrågorna än. Detta till skillnad från länsstyrelserna som har en uttalad funktion att samordna det regionala arbetet kopplat till krisberedskap och samhällsstörningar.

2.5 Internationellt samarbete och sammanhållningspolitik

Regionerna påpekar att internationellt samarbete är en viktig del i det regionala utvecklingsarbetet. Det framkommer i deras påverkansarbete med andra regioner i Sverige och andra länder för att hantera gemensamma utmaningar och möjligheter. Det finns också en tendens till fler insatser med inriktning på internationalisering inom *innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap i hela landet*. I övrigt ser vi inte så många exempel. Vi noterar också att flera regioner själva inte

---

¹⁴ Uppdrag att redovisa genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken, LI2024/00652.

mobiliserar för att initiera Interreg-projekt utan överlåter det till andra aktörer i länen.

Regionerna redovisar även få insatser som bidrar till mål inom regionala och nationella regionalfondsprogram. Detta trots att regionerna lyfter fram EU:s sammanhållningspolitik som avgörande för det regionala utvecklingsarbetet. Detta kan bero på att det strategiskt viktigaste arbetet och ett begränsat antal exempel efterfrågas i redovisningarna. Möjligtvis är det inte heller primärt insatser inom Regionalfonden som regionerna väljer att lyfta i sina rapporter.¹⁵

2.6 Resurser och mandat för tillgänglighet

En *tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet* är beroende av andra politikområden. Detta ser vi i regionernas redovisningar vad det gäller hållbart resande och digital tillgänglighet.

För hållbart resande redovisar de bland annat insatser för beteendeförändringar, laddinfrastruktur, elektrifiering av tung trafik och/eller kollektivtrafik. Omställningen till ett hållbart transportsystem är emellertid beroende av en långsiktig inriktning på nationell och internationell nivå. Regionernas mandat och resurser är begränsade.

Digitalisering spelar en roll i att skapa hållbar regional utveckling. Det möjliggör konkurrenskraftiga företag och livskvalitet i hela landet. Digitalisering är dock inte bara en fråga om teknik, utan handlar också om att dra nytta av digitaliseringens möjligheter på ett strategiskt sätt.

Uppdraget om digitaliseringskoordinatorerna avslutades 2023. Regionerna uttrycker i sina rapporter en oro för hur utvecklingsarbetet med digitalisering kommer att kunna fortsätta. Regionerna har olika förutsättningar och kapacitet för arbetet. Det finns också ett fortsatt behov av samordning med andra regioner.

Tillväxtverket menar att det behövs en långsiktighet i arbetet med digitalisering som inkluderar och tar tillvara regionernas erfarenheter. Inte minst utifrån digitaliseringskoordinatorernas arbete.

2.7 Förutsättningar för arbetet med kompetensförsörjning

Inom kompetensförsörjning ser vi att arbetet med planering och dimensionering av gymnasial utbildning har varit en uppgift under året. Det är fler regioner som skriver om de relevanta lagändringarna¹⁶ jämfört med förra året, och vad det inneburit för dem i praktiskt arbete. Det har påverkat både samverkan med andra och visat på vikten av att ta fram kunskapsunderlag. Regionerna har dock olika

---

¹⁵ Internationellt samarbete framkom tydligare när regionerna rapporterade enligt den tidigare nationella strategin för politikområdet. Då var internationellt samarbete ett eget område i återrapporteringen. Se till exempel Tillväxtverket. *Regionalt tillväxtarbete 2020. Sammanställning av redovisningar från aktörer med regionalt utvecklingsansvar och länsstyrelser*. 2021.

¹⁶ Skollagen (2010:800), se närmare i Prop. 2021/22:159 *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet samt 5 § 2 p. lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

förutsättningar och kapacitet att arbeta med den lagstadgade uppgiften om kompetensförsörjning.

Tillväxtverket delar regionernas uppfattning om att fördelningsmodellen utifrån befolkning inte fungerar fullt ut. Den begränsar regioner med störst utmaningar och behov. Arbetsuppgiften att ta fram bedömningar om regionala kompetensbehov på kort och lång sikt inom privat och offentlig sektor är samma för alla regioner. Hur stor arbetsuppgiften blir beror till en mindre del på befolkningens storlek.

2.8 Behov av integration och inkludering på arbetsmarknaden

För att möta den demografiska utmaningen och behovet av arbetskraft genomför regionerna insatser för att fler utrikes födda ska komma i arbete. Emellertid finns det här få exempel på samverkan med näringslivet eller arbetsgivare.

Målgruppen för integrationsinsatser är delvis förändrad jämfört med tidigare år. Fokus har flyttats från gruppen nyanlända till personer som befunnit sig i Sverige en längre tid eller till arbetskraftsinvandring.

Utöver insatser för integration ser Tillväxtverket få redovisningar om att öka utbudet av arbetskraft genom att arbeta med marginaliserade grupper. Få beskriver arbete med att sänka trösklarna till arbetsmarknaden, eller för en breddad syn på individers kompetens och kunnande.

2.9 Se över och utveckla formerna för uppföljning

Det primära användningsområdet av denna rapport är till budgetarbetet för utgiftsområde 19 och resultatredovisningen till riksdagen. Rapporten ligger även till grund för utformning av den regionala utvecklingspolitiken. Regeringskansliet använder den också som underlag vid dialoger med regioner och myndigheter. Rapporten är också en kunskapskälla för Tillväxtverket och regionerna.

Vilket genomslag den breda inriktningen i politiken får och vilka resultat det leder till på sikt, kan Tillväxtverket inte utläsa genom denna rapportering. Detta givet formerna och förutsättningarna för redovisningen. Regionernas redovisningar gäller endast arbete, insatser och resultat som regionerna genomför och uppnår under enskilda år.¹⁷

Rapporteringens tidsperspektiv gör det heller inte möjligt att se vad regionernas planer för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering ger för avtryck. Vi kan konstatera att de har planer för arbetet men inte utfallet av det. Regionerna baserar beskrivningen av uppnådda resultat framför allt på egna bedömningar, inte uppföljningar och utvärderingar. Att resultaten inte kan verifieras i något större utsträckning är en naturlig följd av att rapporteringen framför allt fångar resultat på kort sikt.

Tillväxtverket noterar att utmaningar i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet under 2023 kommer fram i mindre utsträckning än tidigare.

---

¹⁷ Tillväxtverket. *Regionalt utvecklingsarbete 2022. Sammanställning av redovisningar från regioner, Gotlands kommun och länsstyrelser. 2023* samt Tillväxtverket. *Regionalt utvecklingsarbete 2021. Sammanställning av redovisningar från regioner, Gotlands kommun och länsstyrelser. 2022.*

Framgångsfaktorer framkommer i ännu mindre utsträckning. Det är troligt att detta beror på hur regionerna väljer att redovisa. Tillväxtverkets intryck är dock att en del regioner lyfter utmaningar i *övriga medskick* i stället för i det område i rapporteringen där det hör hemma. *Övriga medskick* är varken en del i den formella styrningen av regionerna eller i Tillväxtverkets uppdrag att sammanställa rapporteringen.

Tillväxtverket välkomnar den långsiktiga styrning som förordningen (2024:99) om resultatredovisning av det regionala utvecklingsarbetet för med sig jämfört med ett årligt villkorsbeslut. Samtidigt framhåller vi att det finns behov av att tydliggöra vad regionerna ska redovisa, varför och i vilket tidsperspektiv.

Vi vill även lyfta att förordningen kan komma att cementera uppföljningen i stuprör. Eftersom politiken är utmaningsdriven skulle en annan skärning kunna vara att utgå från samhällsutmaningar i stället för de strategiska områdena.

Utifrån detta anser Tillväxtverket att det i den kommande utredningen av den regionala utvecklingspolitiken bör ingå hur arbetet som regionerna utför ska följas upp och utvärderas. Det bör även ingå att utreda hur andra aktörer, exempelvis statliga myndigheters respektive kommuners, bidrag till genomförandet av politiken ska följas upp. Regionernas utvecklingsansvar är om än lagstadgat¹⁸ endast en del av det sammantagna arbete som utförs inom politikområdet.

Tillväxtverket instämmer därför i Statskontorets konstaterande att en framgångsfaktor för nationella strategier är att det redan från början finns en tydlighet i hur resultaten ska följas upp och återrapporteras systematiskt. De skriver att:

Det gäller särskilt strategier som ska genomföras under lång tid med stora resurser samt med många åtgärder och aktörer. På så sätt finns förutsättningar att i tid upptäcka om strategin uppnår sitt syfte och om dess olika åtgärder, aktörer och roller behöver förändras etc.¹⁹

Avslutningsvis konstaterar Tillväxtverket att upplägget med denna årliga rapportering medför en intensiv och omfattande arbetsinsats. Både från ett stort antal tjänstepersoner i de 21 regionerna och vid Tillväxtverket. Stora delar av innehållet redovisar regionerna dessutom i andra sammanhang. Denna information får såväl Tillväxtverket som Regeringskansliet tillgång till. Utifrån en ändamålsenlig användning av skattemedel är resurserna denna rapportering tar i anspråk alltför omfattande i förhållande till den nytta som kan påvisas. Vi ser därför att en dialog om rapporteringen med fördel ges plats inom ramen för den kommande utredningen av den regionala utvecklingspolitiken.

---

¹⁸ Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

¹⁹ Statskontoret. *Kunskapsammansättning om nationella strategier*. 2023.

3 Regionala utvecklingsstrategier

En del i regionernas utvecklingsansvar är att ta fram och fastställa en strategi för länets utveckling. Regionerna samordnar även insatser för att genomföra strategierna.²⁰

Den nationella strategin är vägledande för de regionala utvecklingsstrategierna. I den framgår att arbetet ska bidra till en hållbar regional utveckling och Agenda 2030. Med andra ord ska ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet vara en integrerad del i både de regionala utvecklingsstrategierna och i insatser för att genomföra dem.

För att åstadkomma detta behöver strategierna och insatserna ha ett territoriellt perspektiv. Det vill säga att hänsyn tas till varierande förutsättningar i landsbygder och tätorter av olika storlek och karaktär samt funktionella samband.²¹

Instruktionen för återrapporteringen är att

- Beskriva hur det strategiskt viktigaste arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och samordningen av insatser för genomförandet har bedrivits.
- Beskriva hur regionen arbetat med att möta samhällsutmaningarna och där integrerat samtliga dimensioner av hållbar utveckling. Det vill säga den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga dimensionen.
- Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin.
- Genomgående ska regionen beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet. Regioner ska även ange vilka aktörer de har samverkat med.

Samtliga regioner svarar på återrapporteringen. Svaren är förhållandevis likartade men med viss variation utifrån regionala förutsättningar och prioriteringar.

3.1 Genomförande och samordning

Samtliga regioner svarar på frågan om hur de arbetar med den regionala utvecklingsstrategin och samordnar insatser för att genomföra den. Det framkommer att det pågår såväl revideringar som insatser för att stärka strategiernas roll. Det framgår också att strategierna ligger till grund för samordning och mobilisering av aktörer.

3.1.1 Status för de regionala utvecklingsstrategierna

Under 2023 pågår revidering av de regionala utvecklingsstrategierna i sju regioner.²² Dessa processer beskriver regionerna på olika sätt. Från en

---

²⁰ 5 § 1 p. lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

²¹ 4 och 9 §§ förordningen (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete.

²² Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Västmanland, Östergötland.

aktualitetsprövning i Östergötland till arbete med att ta fram en ny strategi i Kronoberg. Tillväxtverket bedömer att resterande regioner²³ är i en genomförandefas av sina strategier.

Där det pågår revideringsprocesser sker de i nära samverkan och dialog med andra aktörer. Framför allt med kommunerna, både på politisk nivå och tjänstepersonsnivå. Men även länsstyrelserna, andra myndigheter, lärosäten, civilsamhälle och näringslivsorganisationer är involverade i arbetet.

Kronoberg och Västmanland inkluderar dessutom unga och äldre medborgare i arbetet. Västmanland skriver att de arbetar för att öka både äldre och ungdomars involvering i uppdateringen av den regionala utvecklingsstrategin. De har bland annat låtit ungdomar arbeta med insamling av information om ungas perspektiv. Kronoberg redovisar att de genomfört särskilda dialoger med unga. Dialogerna berör framtidens Kronoberg år 2035 och vad som behöver göras för att nå dit.

Nio regioner²⁴ redovisar utvecklingsarbete för att stärka den regionala utvecklingsstrategins roll. Framför allt internt men även med externa aktörer. Skåne redovisar en än bredare ansats. Tillsammans med kommuner och näringsliv har de lanserat ett nytt koncept för platsmarknadsföring, *Skåne – Sweden's sweet spot*. Detta för att stärka bilden av Skåne som en plats med möjligheter för utländska företag, investerare och talanger.

Insatser för att stärka arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna är exempelvis utbildningar för nya regionpolitiker i Uppsala. Västernorrland redovisar kunskapshöjande insatser för både region- och kommunpolitiker. Detta för att skapa långsiktighet i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och fördjupa flernivåsamverkan.

Det handlar också om att säkerställa att regionernas egna verksamheter bidrar till de regionala utvecklingsstrategierna. Jämtland Härjedalen har infört en ny styrmodell för detta. Halland beskriver att den regionala utvecklingsstrategin är utgångspunkt för budget, resurs- och verksamhetsplanering.

Ytterligare exempel handlar om att skapa gemensamt ägande av strategierna. Dalarna arbetar för detta tillsammans med länsstyrelsen och andra förvaltningar i regionorganisationen. Värmland skriver att "Aktörer som kommuner, länsstyrelsen och kluster har [...] lyft att fler skulle kunna knyta sina egna styrdokument mot den gemensamma strategin". Aktörerna efterfrågar också stöd i detta arbete samt med att integrera Agenda 2030. Det framgår inte från vilka aktörerna vill ha stöd.

Några regioner²⁵ nämner utmaningar och påverkan kopplat till en orolig omvärld, såsom ökat fokus på civilt försvar och beredskap, samt ansträngd ekonomi. Kalmar, Värmland och Örebro lyfter exempelvis att det ekonomiska läget kan påverka långsiktigheten och kapaciteten i det regionala utvecklingsarbetet.

---

²³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²⁴ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland.

²⁵ Kalmar, Skåne, Värmland, Västernorrland, Örebro.

Trots ansträngd ekonomi skriver Västernorrland att de har beslutat om en ramökning om 15 miljoner kronor per år. Satsningen ska gå till kultur samt grön omställning. Västernorrland menar att detta är "en viktig signal som också stärker genomförandet av RUS".

3.1.2 Samordning av insatser

Tillväxtverket kategoriserar regionernas svar om hur de samordnar insatser för att genomföra de regionala utvecklingsstrategierna utifrån

- samverkansformer
- handlingsplaner och genomförandestrategier
- kunskap och lärande
- finansiering.

3.1.2.1 Samverkansformer

Samtliga regioner redovisar olika former av samverkan. De lyfter att samverkan – över och mellan sektorer och nivåer – är en förutsättning för ett framgångsrikt genomförande av de regionala utvecklingsstrategierna.²⁶

Samverkan sker framför allt i befintliga strukturer. Men det pågår även arbete med att utveckla nya strukturer och former för samverkan. Nedan beskriver vi de i redovisningarna vanligast förekommande formerna för samverkan.

- Flernivåsamverkan

Samverkan med kommuner framkommer i hög grad. Både på politisk och tjänstepersonsnivå. I Skåne genomför den politiska ledningen för regional utveckling besök i samtliga länets kommuner om möjligheter, utmaningar och behov. Kalmar beskriver att de tagit fram en mer genomarbetad struktur för de mötesforum där regionen möter kommunstyrelsernas ordförande och kommunchefer.

Flernivåsamverkan sker även i bredare konstellationer. Regionerna samverkar med kommuner, länsstyrelsen, lärosäten, andra myndigheter, näringslivsorganisationer och civilsamhälle.

Gotlands nya samverkansstruktur består av ett utvecklingsråd och två forum. I rådet sitter regionen, länsstyrelsen, Forsvarsmakten, Arbetsförmedlingen, Uppsala universitet samt representanter för näringslivet. I forumen finns en bred representation. Utöver regionens egna verksamheter har hittills ett sjuttioal aktörer från andra offentliga verksamheter, näringsliv och civilsamhälle deltagit.

Örebro redovisar att de har utvecklat nya plattformar för att kraftsamla. Detta för att möta de komplexa samhällsutmaningarna som uppföljningen av den regionala utvecklingsstrategin visar på. Kraftsamlingarna samlar många perspektiv, områden

---

²⁶ Se även avsnitt 3.2.2.1 Arbetssätt och verktyg och 3.3.2.1 Samverkan och internationellt samarbete.

och organisationer. Utmaningen står i centrum och det sker ett gemensamt arbete för analys, lärande och genomförande.

Norrboten skriver att samverkan med länsstyrelsen, kommunerna och Tillväxtverket har varit särskilt viktigt i arbetet med den pågående samhällsomställningen.

▸ Mötesplatser och dialogforum

Dessa består framför allt av årliga konferenser med fokus på utvecklingen i länen. Syftet är att stärka lärande och samverkan. Även här handlar det om att involvera många olika aktörer.

Det handlar även om mer frekvent återkommande insatser. Exempelvis har Dalarna etablerat det regionala kunskapsstödet *DalaLab*. Det är ett forum för lärande med Reglab som förebild. Samhällsutmaningar, samverkan och lärande står i centrum.

Skåne redovisar att de samverkar med civilsamhället på temat en orolig omvärld, psykisk ohälsa och ökade levnadskostnader för både individ och samhälle.

▸ Överenskommelser med kommuner och länsstyrelsen

Västerbotten beskriver insatser för att stärka och ta tillvara intentionen i överenskommelsen om samverkan mellan dem och kommunerna. För att stödja samhällsomställningen i norra Sverige har framför allt kollektivtrafik och energi varit i fokus.

Sörmland och Uppsala lyfter överenskommelser om samverkan med respektive länsstyrelse. Uppsala beskriver att den "... syftar till att ansvar, uppdrag och roller ska vara tydliga och kommunicerade, så att omvärlden uppfattar parterna som koordinerade och samspelta". Utifrån revideringen av den regionala utvecklingsstrategin för parterna dialog om hur deras samverkan kan fördjupas ytterligare.

Gävleborg redovisar att de har en god samverkan med länsstyrelsen. De menar dock att en viss otydlighet i fördelningen av ansvar i uppdrag, nu senast inom energiområdet är en utmaning. Regionen skriver att "Roller och ansvar behöver vara tydliga och det ska framgå att det är regionen som har det regionala utvecklingsuppdraget."

▸ Samverkan inom sakområden

Exempelvis redovisar Västernorrland att de har inrättat en länsgemensam organisation för företagsfrämjande. Samverkan inom enskilda sakområden påverkar även andra delar i det regionala utvecklingsarbetet. Västmanland beskriver detta genom den sedan 2022 pågående kraftsamlingen för ökad hälsa:

Genom att kraftsamla kring ökad upplevd hälsa kan vi få till en förflyttning av samtliga delmål i RUS, där alla aktörer och verksamheter måste arbeta med sina respektive kärnområden. Kraftsamlingen är således inte en satsning kring folkhälsa enbart, kraftsamlingen är en satsning utifrån hela RUS. En framgångsfaktor i detta arbete är den starka lokala förankring varmed detta arbete genomförs.

▸ Påverkansarbete

Utöver samverkan inom länen förekommer det även beskrivningar av nationellt och internationellt påverkansarbete. Ett arbete som ofta sker tillsammans med andra regioner, inom eller utanför Sveriges gränser. En del i detta är ofta de regiongemensamma Brysselkontoren. De fyra nordligaste länen har även ett gemensamt Stockholmskontor.

3.1.2.2 Handlingsplaner och genomförandestrategier

Sex regioner²⁷ anger att de arbetar med handlingsplaner, genomförandestrategier eller liknande. Till exempel har Norrbotten en handlingsplan inom området kommersiell service som kopplar till den regionala utvecklingsstrategin. Planen innehåller åtgärdsförslag, prioriterade aktiviteter samt områden som är viktiga för serviceutvecklingen i respektive kommun. Blekinges handlingsplan *Metod och struktur för genomförande* hanterar både samordning av insatser för att genomföra och följa upp den regionala utvecklingsstrategin.

3.1.2.3 Kunskap och lärande

Hälften av regionerna²⁸ lyfter arbete med kunskap och lärande.²⁹ Det handlar dels om olika kunskapsunderlag som bidrar till att öka kunskapen om olika regionala förutsättningar. De utgör grund för både framtagande och genomförande av regionala utvecklingsstrategier.

Exempelvis medverkar Jämtland Härjedalen, via nätverket *Northern Sparsely Populated Areas (NSPA)*, i en OECD-studie. Regionen samordnar ett brett deltagande med länets aktörer. De skriver att studien kommer att vara en viktig del i arbetet med att nå målbilden i den regionala utvecklingsstrategin.

Dels handlar det om strukturer för uppföljning och att skapa förutsättningar för lärande utifrån de regionala utvecklingsstrategierna, alternativt underliggande strategier/handlingsplaner.

Exempelvis arbetar Dalarna med en länsgemensam kommunikationsplattform för resultatuppföljning. Plattformen ska lanseras under 2024. Östergötland beskriver att de har arbetat fram ett system för kontinuerlig planering och uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin samt en analysplan. Värmland arbetar enligt ett årshjul för gemensamt lärande. Regionen har samlat det regionala ledarskapet (det består bland annat av regionen, kommunerna, länsstyrelsen, näringsliv och civilsamhälle) för att utbyta lärande och hinder kopplat till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.

---

²⁷ Blekinge, Gotland, Halland, Norrbotten, Värmland, Västra Götaland.

²⁸ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁹ Se även avsnitt 3.2.2.2 Ökad kunskap, 3.3.2.2 Verktyg och kapitel 4 Analys, uppföljning och utvärdering.

3.1.2.4 Finansiering

Sju regioner³⁰ nämner finansiering som verktyg för att genomföra de regionala utvecklingsstrategierna. Finansieringen kommer primärt från Regionalfonden, 1:1-medel och/eller egna medel.

Gotland beskriver dock en annan typ av insats med en annan EU-finansiering. De deltar i ett projekt tillsammans med Grekland och Kroatien. Projektet är finansierat via EU:s program för att bistå med skräddarsydd sakkunskap för utformning och genomförande av reformer. Målet är bland annat ett förbättrat flernivåstyre med utgångspunkt i öars utveckling, motståndskraft och ekonomiska resultat på öar.

Gävleborg redovisar att varierande tolkningar av statsstödsregler har inneburit utmaningar. Det har skapat osäkerhet och även tärt på förtroendet för regionen.³¹ Vidare skriver Gävleborg att de "har fortsatt upplevt problematik med en stark central styrning från förvaltande myndigheter och i förkommande fall benägenhet att inte dela information". De påpekar att detta påverkar deras möjligheter att samordna det regionala utvecklingsarbetet.

3.2 Integrering av hållbarhet

Samtliga regioner svarar på frågan om hur de arbetar med att möta samhällsutmaningarna och integrerar samtliga dimensioner av hållbarhet. Redovisningarna fokuserar dels på hållbarhet i de regionala utvecklingsstrategierna. Dels på insatser för att genomföra strategierna och åstadkomma förändring.

Några regioner³² redovisar även hållbarhetsdimensionerna inom specifika sakområden. Kalmar beskriver exempelvis att analyser av folkhälsa visar sämre resultat än tidigare. De fokuserar därför mer på folkhälsa utifrån sambandet mellan individens hälsa, arbetskraftsutbud, produktivitet och den regionala ekonomin. Ett annat exempel är Västra Götaland som beskriver påverkansarbete för ökad regional elproduktion.

3.2.1 Hållbarhet i de regionala utvecklingsstrategierna

18 regioner³³ redovisar att hållbarhet är integrerat i de regionala utvecklingsstrategierna och/eller underliggande handlingsplaner. Även de tre resterande regionerna³⁴ redovisar arbete med att integrera hållbarhet och att möta samhällsutmaningarna. Men de gör det kopplat till det regionala utvecklingsarbetet generellt.

---

³⁰ Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland.

³¹ Se även avsnitt 12.4.1. Statsstödsregelverket. Tillväxtverkets arbete med statsstöd har hanterats på Politikerforum den 1 december 2023. För närmare information om detta se Tillväxtverket. *Minnesanteckningar Politikerforum 1 december 2023. Diarienummer Å 2022-1444:12*. 2023.

³² Jönköping, Kalmar, Skåne, Västernorrland, Västra Götaland.

³³ Blekinge, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁴ Dalarna, Gävleborg, Skåne.

Samhällsutmaningarna i den nationella strategin och Agenda 2030 är utgångspunkter för de regionala utvecklingsstrategierna. Utmaningarna och målen har genom analyser brutits ner och anpassats för att möta lokala och regionala förutsättningar.

Västra Götaland uttrycker det som att deras regionala utvecklingsstrategi bygger på en anpassad integrering av Agenda 2030. Regionala utmaningar och förutsättningar avgör inriktning och prioriteringar och därmed vilka mål i Agenda 2030 som strategin bidrar till. Halland redovisar att "samhällsutmaningarna (och dess betydelse i en halländsk kontext) utgör utgångspunkter för planeringen och prioritering i det regionala utvecklingsarbetet".

Västmanland konstaterar att mållkonflikter och olika dimensioner av hållbarhet behöver behandlas tydligare i deras uppdaterade regionala utvecklingsstrategi. Mållkonflikter nämns i remissversionen och regionen ska arbeta vidare med detta.

3.2.2 Insatser för hållbarhet

Tillväxtverket kategoriserar hur regionerna redovisar arbetet med hållbarhet i genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna utifrån

- arbetsätt och verktyg
- ökad kunskap

3.2.2.1 Arbetsätt och verktyg

Majoriteten av regionerna³⁵ redovisar arbetsätt för att integrera hållbarhet och/eller för att möta samhällsutmaningarna och därmed bidra till Agenda 2030. Det handlar om allt från övergripande beskrivningar om att samverka med andra aktörer är avgörande för hållbar regional utveckling. Till arbetsätt och verktyg på olika nivåer för att hållbarhetssäkra genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna.

Bland annat Blekinge, Kronoberg och Värmland lyfter utmaningsdrivna arbetsätt. *Missions*³⁶ är ett av tre områden i Blekinges strategi för smart specialisering. Inom detta arbetar de bland annat med klimatanpassning. I Kronoberg kommer den nya regionala utvecklingsstrategin innehålla utforskande kraftsamlingar. Syftet är att "... möta särskilt komplexa samhällsutmaningar genom att samverka på nya sätt och över gränser, samskapa och prova idéer i en utforskande och lärande miljö". För att möta samhällsutmaningarna i Värmland är en aktivitet en "expedition mot utanförskap".³⁷ Regionen och andra aktörer testar metoden genom att belysa utmaningen utanförskap utifrån hälsa, ekonomi och demokrati.

---

³⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

³⁶ Missions är ett arbetsätt som syftar till att fokusera mänskliga och ekonomiska resurser kring ett fåtal utvalda samhällsutmaningar som kräver innovativa lösningar.

³⁷ Expedition är en metod/arbetsätt som utvecklats av John Holmberg vid Chalmers tekniska högskola. Den handlar om att utforska nya arbetsområden och lärande, testa nya arbetsätt, utveckla produkter, tjänster och insatser samt att använda lärandet från expeditionen för att ta nästa steg i utvecklingen.

Kopplat till arbetet med hållbarhet berör några regioner³⁸ målkonflikter. De beskriver såväl behoven som vikten av att identifiera, synliggöra och hantera målkonflikter. Olika arbetssätt och verktyg, tillsammans med andra aktörer och olika kompetenser, är stöd i regionernas arbete med detta.

Verktyg som regionerna beskriver berör framför allt hållbarhetssäkring av finansiering.³⁹ Dalarna har exempelvis tagit fram en vägledning för att hållbarhets säkra stöd till kommersiell service. Syftet är att synliggöra intresse- och målkonflikter och bedöma hur en insats påverkar hållbar utveckling.

Andra verktyg är mer regionspecifika. Jämtland Härjedalen skriver att deras samiska utvecklingsstrategi är ett verktyg i arbetet med att hållbarhets säkra utvecklingsarbetet. Den belyser samiska perspektiv utifrån målgruppens behov och förutsättningar. Ett annat är koldioxidbudgeten för Västra Götaland som ska accelerera omställningsarbetet i länet. Uppsala lyfter i sin tur deras struktur för samråd med civilsamhället och dialog med barn och unga.

Några regioner⁴⁰ lyfter att de avslutade arbetet med *Vägar till hållbar regional utveckling*⁴¹ under 2023. De skriver att insatsen har stärkt deras arbete med hållbarhetsintegrering i det regionala utvecklingsarbetet.⁴² Framför allt framkommer regionernas arbete med hållbar finansiering men även andra mer regionspecifika insatser.

Regionerna implementerar och utvecklar resultaten från uppdraget i deras ordinarie arbete eller andra satsningar. Uppsala fortsätter implementera och utveckla bland annat strukturer för samråd med civilsamhället, dialoger med barn och unga samt analysverktyg. Detta för att möta samhällsutmaningarna och arbeta utifrån en helhetssyn på regional utveckling. I Skåne tar de vidare samarbetet med *Ystadmodellen* inom ramen för regionens satsning *Fokus Tillväxt*. Modellen visar på förutsättningar för näringslivet att arbeta med FN:s hållbarhetsmål och samtidigt öka tillväxt och lönsamhet.

3.2.2.2 Ökad kunskap

Några regioner⁴³ lyfter insatser för ökad kunskap om hållbarhetsdimensionerna.⁴⁴ Det handlar framför allt om att ta fram kunskapsunderlag, göra uppföljningar och analyser. Kunskapsunderlagen ligger till grund för befintliga eller kommande regionala utvecklingsstrategier samt prioritering av insatser.

---

³⁸ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Västmanland. Se även exempel på beskrivningar av målkonflikter i avsnitt 3.2.1 Hållbarhet i de regionala utvecklingsstrategierna och 3.3 Territoriella perspektiv.

³⁹ Se även kapitel 12 Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.

⁴⁰ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Uppsala.

⁴¹ Tillväxtverkets uppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

⁴² Se även Tillväxtverket. *Att utveckla och stärka regionernas arbete med hållbar utveckling inom det regionala utvecklingsarbetet*. 2023.

⁴³ Dalarna, Kalmar, Norrbotten, Stockholm, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁴ Se även avsnitt 3.1.2.3 Kunskap och lärande, 3.3.2.2 Verktøy samt kapitel 4 Analys, uppföljning och utvärdering.

Exempelvis beskriver Stockholm en trendanalys som ligger till grund för den nya regionala utvecklingsplanen. Syftet är att ringa in viktiga trender som behöver beaktas i arbetet med hållbar regional utveckling, såväl ekonomiska som sociala och miljömässiga. I Kalmar har regionen och länsstyrelsen ett gemensamt Agenda 2030-råd. Rådet följer bland annat upp hur olika aktörer arbetar för att bidra till de globala målen.

En annan typ av insats för ökad kunskap redovisar Dalarna. De genomför publika kunskapsseminarier baserat på identifierade samhällsutmaningar. Teman har bland annat varit metodstöd för att koppla ihop Agenda 2030 och den regionala utvecklingsstrategin med lokala mål respektive digital delaktighet.

3.3 Territoriella perspektiv

Samtliga regioner svarar på frågan och anger att de beaktar olika territoriella perspektiv i arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna.

Av redovisningarna framgår att hänsyn till olika platsers förutsättningar och möjligheter är en central del i allt regionalt utvecklingsarbete. Generellt är utveckling av hela geografien i fokus, och inte vissa delar baserat på till exempel indelningar i landsbygder och städer.

Tillväxtverket utläser endast att Dalarna och Östergötland uttrycker direkta svårigheter med inomregionala skillnader. Dalarna beskriver att:

De skilda förutsättningarna medför ibland dessvärre olika former av mål- och intressekonflikter, vilket blivit tydligt i flera av 2023 års processer. Det fortsatta arbetet med implementeringen av den regionala utvecklingsstrategin behöver därför i högre grad erkänna och problematisera att mål- och intressekonflikter finns och behöver hanteras.

Östergötland arbetar med en rumslig strategi för länet som har ett geografiskt helhetsperspektiv. De skriver att det är en utmaning är att hitta en ömsesidig förståelse kring samspelet mellan regional och kommunal nivå.

Övriga regioner uttrycker inte explicita svårigheter med inomregionala skillnader. Utan de beskriver mer implicita utmaningar som följer av olika förutsättningar.

Exempelvis Uppsala som skriver att de genomfört en utredning om hur regional samhällsplanering kan och bör utvecklas i länet. De har identifierat att några samband kräver ett större geografiskt sammanhang (än det enskilda länet) för att kunna hanteras långsiktigt och strategiskt. Kommande regionala utvecklingsstrategi kommer därför att få ett tydligare geografiskt avtryck, genom regional samhällsplanering.

Värmland nämner också att de har påbörjat en intern dialog om möjligheter att förstärka det territoriella perspektivet. Detta genom dialoger om funktionella samband och strukturbilder. De kopplar arbetet både till lärande och genomförande av den regionala utvecklingsstrategin.

3.3.1 Territoriella perspektiv i de regionala utvecklingsstrategierna

Många regioner⁴⁵ redovisar att de integrerar territoriella perspektiv. Antingen i det regionala utvecklingsarbetet generellt, i de regionala utvecklingsstrategierna och/eller i underliggande handlingsplaner.

Västra Götaland anger att det är centralt att ta tillvara platsers olika förutsättningar i det regionala utvecklingsarbetet. De skriver att detta är "en av fyra principer som vägleder oss i vår dialog och samverkan med aktörer för att genomföra strategin". Västra Götaland decentraliserar även medel för att anpassa insatser efter lokala förutsättningar. I Halland är principen att "ingen ska lämnas utanför" vägledande.

Norrbottnen skriver att de prioriterar insatser som "adresserar utmaningar med länsövergripande karaktär". Kalmar skriver att "Flera insatser har under året riktats till de kommuner som har störst utmaningar inom områden som den regionala utvecklingsstrategin pekat ut som prioriterade". Västmanland skriver att vikten av ett starkt territoriellt perspektiv framgått i arbetet med uppdateringen av deras regionala utvecklingsstrategi. De har arbetat för att stärka dessa perspektiv i remissversionen.

3.3.2 Hantering av inomregionala skillnader

Regionerna redovisar olika sätt för att hantera inomregionala skillnader. Tillväxtverket kategoriserar dessa enligt följande:

- ▀ samverkan och internationellt samarbete
- ▀ verktyg

3.3.2.1 Samverkan och internationellt samarbete

Knappa hälften av regionerna⁴⁶ redovisar samarbete med andra som en del i att hantera olika platsers förutsättningar.

Jönköping, Kalmar och Skåne nämner samarbetet *Regionsamverkan Sydsverige*.⁴⁷ Jönköping beskriver att samarbetet fokuserar på territoriellt övergripande frågor såsom infrastrukturplanering, kultur och kollektivtrafik. Kalmar skriver att det gjorts ett arbete med att beskriva funktionella samband. Det har i sin tur legat till grund för vidare arbete med att beskriva länets olika förutsättningar om exempelvis kompetensförsörjning och tillgång till service.

Västerbotten berättar att de under våren 2023 etablerade ett samarbete med inlandets samverkansorgan *Region 10*. Där pågår ett regelbundet informationsutbyte. Exempelvis om remisser av gemensamt intresse, kommunernas anslag för samverkan inom regional utveckling med mera. Det pågår också ett

---

⁴⁵ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁶ Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

⁴⁷ I samarbetet ingår regionerna Blekinge, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg och Skåne.

utvecklingsarbete för att vidga samarbetet med ytterligare kommunala samverkansorgan i länet.

Norrboten beskriver ett arbete för att ”stärka samtliga kommuner att hantera utmaningar utifrån ett holistiskt och hållbart samverkansperspektiv”. Detta mot bakgrund av att pågående industriomvandling inte bara påverkar de kommuner där etableringarna sker.

Västernorrland uttrycker att länets större kommuner (Sundsvall, Örnsköldsvik och Härnösand) tar större ansvar för och vid gemensamma satsningar. Detta som en del i den regionala utvecklingsstrategins principer ”om att ta vara på potentialen i både stad och land, men också att låta aktörer gå före”.

Ytterligare några regioner⁴⁸ lyfter internationellt samarbete som en del av det territoriella perspektivet. Skåne exempelvis, skriver att de har fastställt en strategisk inriktning för deras internationella arbete som ”med utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin ger riktning åt samarbetet med grannregioner och med andra geografier”.

Blekinge, Jämtland Härjedalen och Jönköping arbetar för att påverka den framtida sammanhållningspolitiken. Jämtland Härjedalen skriver att tillgång till EU:s strukturfonder är av stor vikt för att frigöra utvecklingspotentialen i länet vars struktur följer en annan logik än den för täta miljöer.

3.3.2.2 Verktyg

Fjorton regioner⁴⁹ beskriver olika former av verktyg för att hantera inomregionala skillnader. Det berör kunskapsutveckling i form av lärandeseminarier och framtagning av statistik och analyser med geografiska utgångspunkter. Men även arbetsmetoder. Sex av dessa fjorton regioner⁵⁰ nämner specifikt regional planering.

Dalarna nämner att de har deltagit i en OECD-studie om territoriell utveckling med ytterligare fjorton regioner i fem länder. Stockholm skriver att de tagit fram arbetsmarknads- och befolkningsprognoser. Underlag som bidrar till deras arbete med ”att skapa förutsättningar för likvärdiga möjligheter till boende arbete och välfärd i hela länet”.

Västmanland skriver att de har tagit fram en bostadsmarknadsanalys. Där framkommer skillnaden i förutsättningar för bostadsbyggandet i länet kopplat till tillgången av infrastruktur.

Västerbotten nämner ett pågående utvecklingsarbete inom analys och strategisk planering för att stärka territoriella perspektiv. Bland annat utveckling av en interaktiv kartbank för norra Sverige inom *Analyssamverkan norr*.

Sörmland skriver om sin strukturbild som ”utgör det fysiska perspektivet på den regionala utvecklingsstrategin. Strukturbilden visar ortstruktur och funktionella

---

⁴⁸ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Skåne, Västerbotten, Västernorrland.

⁴⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁵⁰ Blekinge, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Uppsala, Östergötland. Se även kapitel 5 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet.

samband inom Sörmland och med omvärlden”. De redovisar att de har analyserat hur stukturbilden förhåller sig till prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin. Nästa steg blir att revidera strukturbilden utifrån detta.

Östergötland har tagit fram en rumslig strategi tillsammans med kommunerna. Den syftar till att beakta det territoriella perspektivet och utgör grund till kommande regional utvecklingsstrategi. Östergötland arbetar med regional rumslig planering för att bidra till en långsiktig utveckling i hela länet. De menar att detta är den mest effektiva åtgärden för en fördjupad och samordnad samhällsplanering mellan kommuner och regionen.

Kronoberg skriver att de tagit fram ett utkast på strukturbild för länet. Den ska vara vägledande för kommunala översiktsplaner samt peka ut riktning för till exempel länstransportplan och trafikförsörjningsprogram.

Vi ser även exempel på insatser för ärende- och projekthantering. Gotland arbetar med konsekvensanalyser i ärendehantering utifrån flera perspektiv. Detta för att kunna se samband och konsekvenser inför beslut. Här är det geografiska perspektivet en del.

3.4 Analys – regionala utvecklingsstrategier

Regionerna redovisar ett brett arbete för att ta fram, förankra och genomföra de regionala utvecklingsstrategierna. Såväl hållbarhetsdimensionerna som territoriella perspektiv är integrerade. Till viss del framkommer även andra tvärgående perspektiv såsom internationellt samarbete.

Såväl utmaningar som framgångsfaktorer kring arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna framkommer dock i begränsad utsträckning. Detta kan bero på rapporteringens teckenbegränsningar, att frågorna är hanterade i andra sammanhang eller på regionernas prioriteringar av vad de lyfter fram.

Utmaningar med ansvarsfördelningen mellan länsstyrelse och region framkommer exempelvis från en region. Samtidigt finns också goda exempel om samverkan mellan regioner och länsstyrelser. Exempelvis dialoger och överenskommelser om roller och ansvar för tydlighet gentemot andra parter. Men även gemensamt arbete med och för de regionala utvecklingsstrategierna. Detta ligger i linje med Statskontorets slutsatser om att regionerna och länsstyrelserna behöver ta gemensamt ansvar för att skapa en effektiv samverkan.⁵¹

Hållbarhetsdimensionerna och Agenda 2030 är fortsatt utgångspunkter för de regionala utvecklingsstrategierna. Vilket genomslag denna inriktning och vilka resultat det leder till över tid går dock inte att utläsa i regionernas årliga rapporteringar. Tillväxtverket ser behov av ett förnyat sätt att följa upp det regionala utvecklingsarbetet.⁵² Tillväxtverket välkomnar därför den kommande utredningen av den regionala utvecklingspolitiken.

---

⁵¹ Statskontoret. *Regional utveckling – regionernas erbjudanden och länsstyrelsernas roll*. 2021:11. 2021.

⁵² Se även Riksrevisionen. *Den regionala utvecklingspolitiken – svaga förutsättningar för ett effektivt samlat statligt agerande*. RIR 2022:8. 2022.

Tillväxtverket ser att regionerna fortsätter utveckla och implementera resultaten från *Vägar till hållbar regional utveckling*. Uppdraget har stärkt regionernas arbete med att integrera hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet. Framför allt genom nya styrdokument, riktlinjer och arbetsformer. Regionerna har dock kommit olika långt i arbetet med att integrera hållbarhet i deras ordinarie verksamheter.⁵³ Vidare lyfter ett fåtal regioner målkonflikter och då framför allt att de behöver identifieras och hanteras. De anger i begränsad utsträckning konkreta åtgärder och ställningstaganden. Detta visar på det regionala utvecklingsarbetets komplexitet.

Utifrån detta menar Tillväxtverket att det finns ett fortsatt behov av att stärka kapaciteten för omställning i linje med den regionala utvecklingspolitikens inriktning. Detta skulle kunna göras genom ett uppdrag till Tillväxtverket med fokus på att regionerna implementerar framgångsrika och evidensbaserade arbetsätt och metoder för hållbar regional utveckling.⁵⁴ Ett sådant uppdrag behöver också inkludera territoriella perspektiv. För att ta tillvara potentialen i hela landet behöver insatser för hållbar utveckling utformas utifrån olika platsers förutsättningar och villkor.⁵⁵

Kopplat till det territoriella perspektivet betonar regionerna betydelsen av att ge hela länet goda förutsättningar för utveckling. Det är endast några få regioner som lyfter specifika geografier, och då primärt landsbygder.

Vidare ser Tillväxtverket nästan inga skrivningar som explicit beskriver utmaningar eller prioriteringar utifrån inomregionala skillnader. Däremot kan vi implicit läsa oss till detta genom regionernas skrivningar om behov av till exempel funktionella samband/regional planering eller att de sätter fokus på en regional bostadspolitik. Tillväxtverkets tidigare konstaterande om att de regionala utvecklingsstrategierna vare sig synliggör utmaningar eller behov ur ett territoriellt perspektiv står sig alltså fortfarande.⁵⁶

Det framkommer genomgående att samverkan är avgörande. Tillväxtverket noterar frekventa och regelbundna dialoger mellan regionerna och andra aktörer i flernivåsystemet. Samverkan sker i sedan tidigare kända konstellationer som samtidigt verkar vara under konstant utveckling. Detta för att gå i takt med inriktningen för de regionala utvecklingsstrategierna. Mest framträdande är samverkan med kommunerna för att möta olika behov och förutsättningar i länet.

Gotland sticker ut då de beskriver Försvarsmakten som en viktig samarbetspartner. Tillväxtverket menar att det är troligt att fler regioner lyfter insatser och samverkan om försvars- och beredskapsfrågor kommande år. Detta utifrån omvärldsläget och

---

⁵³ Tillväxtverket. *Att utveckla och stärka regionernas arbete med hållbar utveckling inom det regionala utvecklingsarbetet*. 2023.

⁵⁴ Se även Tillväxtverket. *Att utveckla och stärka regionernas arbete med hållbar utveckling inom det regionala utvecklingsarbetet*. 2023.

⁵⁵ Tillväxtverket. *Hållbarhet och livskraftiga landsbygder – Samband, målkonflikter och synergier*. 2023.

⁵⁶ Tillväxtverket. *Geografier som inte syns – Om landsbygder och städer i de regionala utvecklingsstrategierna*. 2021.

det svenska Nato-medlemskapet. Inom Reglab är det prioriterat att utforska det regionala utvecklingsansvarets roll i beredskapsfrågor.⁵⁷

I samspelet med andra aktörer lägger regionerna vikt vid att öka kunskap och utveckla arbetssätt. Detta oavsett om det gäller regionernas övergripande genomförande av de regionala utvecklingsstrategierna, arbete med hållbarhet eller för att hantera inomregionala skillnader. Det kan till exempel handla om utmaningsdrivna arbetssätt, regional planering samt verktyg för att säkerställa hållbar finansiering. Också kunskapsunderlag i samverkan med OECD och strukturer för uppföljning och lärande ger regionerna exempel på. Sammantaget visar detta på den bredd av insatser och samarbeten som krävs för att hantera det regionala utvecklingsansvaret.

Avslutningsvis konstaterar Tillväxtverket att det fortsatt pågår arbete för att stärka de regionala utvecklingsstrategiernas roll i de egna organisationerna. Med ansträngd ekonomi kan "konkurrensen" mellan ansvarsområdena regional utveckling samt hälso- och sjukvård bli ännu skarpare. En aspekt som möjligtvis bör hanteras i regeringens kommande utredning av den regionala utvecklingspolitiken.

---

⁵⁷ Reglab. *Reglabs verksamhetsplan 2024*. 2023. <https://www.reglab.se/reglabs-styrdokument/> (Hämtad 2024-03-25).

Sammanfattning – regionala utvecklingsstrategier

- Hållbarhetsdimensionerna och Agenda 2030 är fortsatt utgångspunkter i arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna.
- Det framgår inte vad regionerna faktiskt gör för att hantera olika förutsättningar så att hela länet kan utvecklas.
- Några regioner konstaterar att målkonflikter behöver identifieras och lösas. Fåtal konkreta åtgärder och ställningstaganden framkommer dock.
- Utöver målkonflikter framkommer såväl andra utmaningar som framgångsfaktorer i begränsad utsträckning.
- Samverkan är avgörande för att genomföra de regionala utvecklingsstrategierna, hantera inomregionala skillnader och integrera hållbarhet.
- Det finns flera exempel där regioners samverkan med länsstyrelsen fungerar väl.
- Samverkan med kommunerna verkar vara särskilt central för att hantera olika förutsättningar och behov i länen.
- Utveckling av kunskap och arbetssätt är genomgående teman. Det är viktiga delar för att åstadkomma förändring tillsammans med andra.
- Nato-medlemskap och ansträngd ekonomi är två omvärldsfaktorer som ger visst avtryck i redovisningarna. Detta kan komma att påverka den regionala utvecklingen än mer framöver.
- Tillväxtverket menar att det behövs fortsatta insatser för att stärka den regionala kapaciteten för omställning för att nå målet med den regionala utvecklingspolitiken.

4 Analys, uppföljning och utvärdering

I detta kapitel beskriver Tillväxtverket regionernas arbete med analys, uppföljning och utvärdering. Den regionala utvecklingspolitikens genomförande och mål för med sig ett behov av lärande på alla nivåer. Vilka resultat som uppstår av insatserna, vad som fungerar, för vem och under vilka förutsättningar är exempel på frågeställningar i det regionala utvecklingsarbetet.

Behovet av lärande medför i sin tur ett behov av systematiskt arbete med analys, uppföljning och utvärdering. Såväl EU-kommissionen som regeringen lyfter också fram analyser, uppföljning och utvärdering som centrala verktyg för lärande och ett effektivt, resultatnriktat genomförande av den regionala utvecklingspolitiken.⁵⁸

Regionerna ska följa utvecklingen i länet och analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet. Arbetet med analyser, uppföljning och utvärdering ska ske löpande, systematiskt och långsiktigt.⁵⁹

Instruktionen för återrapporteringen är att

- ▀ Beskriva de strategiskt viktigaste analyserna, uppföljningarna och utvärderingarna som har genomförts.
- ▀ Beskriva hur regionen säkerställer att arbetet med analys, uppföljning och utvärdering genomförs löpande, systematiskt och långsiktigt samt hur resultat och erfarenheter från det arbetet tas tillvara i det regionala utvecklingsarbetet.
- ▀ Beskriva hur samtliga dimensioner av hållbar utveckling, det vill säga den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga, har integrerats i analyser, uppföljningar och utvärderingar.
- ▀ Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i analyser, uppföljningar och utvärderingar.
- ▀ Genomgående ska regionen beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet. Regionerna ska även ange vilka aktörer de har samverkat med.

Regionerna har olika förutsättningar för att bedriva analys-, uppföljnings- och utvärderingsarbete av resursskäl. Utöver detta bör det beaktas att beskrivningarna från regionerna skiljer sig åt vad gäller omfattning och detaljgrad. Det gör att jämförelse mellan olika regioner bör göras med viss försiktighet.

---

⁵⁸ Regeringens skrivelse 2020/21:133. *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030.*

⁵⁹ 16 § förordningen (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete.

4.1 Genomförda analyser, uppföljningar och utvärderingar

Samtliga regioner redovisar att de arbetat med analyser av olika slag under 2023. 14 regioner⁶⁰ uppger att de arbetar med uppföljningar. Nio regioner⁶¹ uppger att de arbetar med utvärderingar. Tio regioner⁶² beskriver arbete med uppföljning av sina regionala utvecklingsstrategier.

Fyra regioner⁶³ lyfter prognoser som särskilt viktiga. Halland har till exempel arbetat fram ett prognosverktyg. Det syftar till att ta fram befolkningsprognoser, utifrån olika antaganden som bestäms av användaren. På sikt ska detta verktyg byggas ut med möjlighet för att ta fram bostadsprognoser, hushållsprognoser och prognoser över arbetsmarknaden.

Sex regioner⁶⁴ nämner att de har utvecklat och förbättrat sina arbetssätt med uppföljning och analysarbete. Till exempel nämner Gävleborg att:

Analys är en viktig del i det strategiska arbetet, inte minst när det gäller att ta fram strategier och program för olika verksamhetsområden. Under året har flera sådana analyser genomförts eller påbörjats med stöd av metoden Hållbarhetssäkring. Metoden har bidragit till att analysernas kvalitet har höjts och bidrar till nya strategiska inriktningar inom verksamheten.

Utveckling av verktyg, ökad automatisering och visualisering av statistik har också varit en del av regionernas arbete. Fyra regioner⁶⁵ nämner särskilt att de har utvecklat bättre verktyg inom detta område.

Samverkan över regiongränserna eller med länets kommuner, länsstyrelse och universitet nämner 19 regioner.⁶⁶ Det kan handla om nätverk för analys eller ett förstärkt lärande. Åtta regioner⁶⁷ nämner att de samarbetar med kommuner och länsstyrelsen i egna länet. 13 regioner⁶⁸ redovisar samarbete med andra regioner.

En drivkraft för att samverka med andra regioner kan vara att de enskilda regionerna har begränsade analysresurser. Samarbete med andra regioner blir då ett sätt att få mer analysarbete gjort med befintliga resurser. Detta gäller i synnerhet

---

⁶⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Halland, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁶¹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

⁶² Blekinge, Dalarna, Halland, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁶³ Dalarna, Halland, Skåne, Västerbotten.

⁶⁴ Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Västernorrland.

⁶⁵ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Västernorrland.

⁶⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

⁶⁷ Dalarna, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland.

⁶⁸ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

befolkningsmässigt små regioner. Så här skriver Kronoberg om nyttan av att samverka med andra regioner:

Det är fortsatt en utmaning att bedriva ett strukturerat analysarbete utifrån de begränsade resurser som en liten region och förvaltning erbjuder. En framgångsfaktor är att "låna storlek" genom analyssamverkan med grannregioner. Ett bra exempel på resultatet av sådan samverkan under 2023 är det gedigna kunskapsunderlaget Ortsstrukturer och funktionella samband i Södra Sverige vilket är framtaget inom en arbetsgrupp i RSS (Regionsamverkan Sydsverige).

Tillväxtverket konstaterar att kompetensförsörjning är det vanligaste ämnesområdet som regionerna gör analyser, uppföljningar och utvärderingar inom. Nio regioner⁶⁹ nämner analyser, uppföljningar och utvärderingar inom detta område. Utöver detta är bilden mer delad. Vanligt förekommande områden är näringslivets omställning, innovationer och sårbarhet samt smart specialisering. Även olika typer av analyser och beskrivning av tillståndet i den egna regionen och utvecklingen i denna är relativt vanliga. Tre regioner⁷⁰ gör analyser om kulturella och kreativa näringar.

Exempel som sticker ut är att Stockholm nämner en studie av distansarbetets effekter som genomförts i samverkan med Mälardalsrådet. Studien syftar till att undersöka vilka bestående effekter som kan skönjas av den förändrade vardagen under coronapandemin, utifrån effekter på funktionella samband och offentlig planering. Vidare skriver Västmanland om ett särskilt analysarbete som gjordes med anledning av utbrottet av svinpest i länet i syfte att kartlägga berörda delar av näringslivet i området.

4.2 Lärande

Samtliga regioner beskriver hur de säkerställer att arbetet med analys, uppföljning och utvärdering genomförs löpande, systematiskt och långsiktigt samt hur resultat och erfarenheter från arbetet tas tillvara. Detaljeringsgraden i dessa beskrivningar varierar dock. Det är vanligt förekommande med planer och strategier för detta arbete. Ett exempel på detta är Halland. De beskriver deras plan för implementering av analys- och uppföljningsplanen för det regionala utvecklingsarbetet på följande sätt:

Planen innehåller en beskrivning av hur vi som organisation ska arbeta systematiskt och långsiktigt med analyser och uppföljningar. Planen innehåller tydliga riktlinjer när det gäller insatslogik, reproducerbarhet, spridning samt arbetsmoment under strategiperioden. Analys- och uppföljningsplanen är utformad för att förse respektive strategiskt område i Hallands strategi för hållbar tillväxt med kunskaper om förutsättningar och resultat.

---

⁶⁹ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Värmland, Västerbotten, Östergötland.

⁷⁰ Gotland, Jämtland Härjedalen, Östergötland.

När det gäller samverkan med andra aktörer kopplat till lärande uppger åtta regioner⁷¹ att de har ett sådant samarbete. Vanligast är att de samarbetar med andra regioner, vilket sex regioner⁷² skriver att de gör. Ett sådant samarbete kan ske med närliggande regioner eller inom ramen för Reglabs *Analytikernätverk*. Två regioner⁷³ uppger att de samarbetar med kommunerna och länsstyrelsen i det egna länet.

Det är nio regioner⁷⁴ som beskriver olika framgångsfaktorer och utmaningar kopplat till genomförandet av arbetet med analyser, uppföljningar och utvärderingar. Automatisering av inhämtning av statistik och genomförande av enklare analyser lyfter Blekinge och Dalarna som en framgångsfaktor. Ett viktigt motiv för detta är enligt Blekinge att "frigöra resurser till de mer avancerade analyserna". Automatisering av framtagning av statistik kan dock även beskrivas som en utmaning. Det gör Jämtland Härjedalen med följande motivering:

En utmaning för regionens eget analysarbete är att hänga med i de möjligheter som andra regioners utveckling av automatisering och strukturering innebär. Utvecklingen gör att uttag och bearbetning av data tar kortare tid och att mer tid därmed kan avsättas till analyser.

Ytterligare en utmaning är enligt Jämtland Härjedalen att det händer att "publika databaser flyttas till andra myndigheter och möjligheten för synkroniseringen mellan olika statistikdatabaser försvinner."

4.3 Integrering av hållbarhet

Samtliga regioner besvarar frågan om hur samtliga dimensioner av hållbar utveckling, det vill säga den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga har integrerats i analyser, uppföljningar och utvärderingar. Alla säger att de hanterar hållbarhetsdimensionerna. Svaren är dock i många fall inte detaljerade. Nio regioner⁷⁵ refererar till att den regionala utvecklingsstrategin har en tydlig koppling till arbetet med hållbarhet. Åtta regioner⁷⁶ uppger att deras arbetssätt när det gäller integrering av hållbarhet har en koppling till Agenda 2030. I regel beskriver regionerna inte hur de hanterar var och en av de tre hållbarhetsdimensionerna utan de beskriver dessa som ett samlat aggregat.

Kalmar är den enda region som beskriver att den samverkar med andra aktörer när det gäller integrering av hållbarhet. I detta fall är det med länsstyrelsen i det egna länet som samverkan sker. Övriga regioner skriver ingenting om samverkan med andra aktörer.

En utmaning kan vara att det är svårt att få fram regionalt nedbruten statistik när det gäller hållbarhet. Kronoberg skriver till exempel att:

---

⁷¹ Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

⁷² Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

⁷³ Halland, Västra Götaland.

⁷⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland.

⁷⁵ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Uppsala, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁷⁶ Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala.

Avslutningsvis är regional officiellt nedbruten statistik som kan operationalisera hållbarhet och dess dimensioner en bristvara. Inte minst när det gäller underlag för att bedöma utvecklingen av den regionala omställningen i näringslivet och offentlig verksamhet mot en mer cirkulär ekonomi.

4.4 Territoriella perspektiv

Samtliga regioner uppger att de beaktar det territoriella perspektivet i sina analyser, uppföljningar och utvärderingar. Hur regionerna beaktar detta perspektiv skiljer sig dock åt. Sex regioner⁷⁷ fokuserar främst på skillnader mellan olika kommuner i länet. Dalarna uppger att de främst analyserar på finare nivå än kommun med till exempel geografiska informationssystem (GIS). Gotland lyfter fram sitt ö-läge som det mest relevanta territoriella perspektivet, medan Skåne lyfter fram gränsläget till Danmark och då särskilt Köpenhamnsregionen. Stockholm nämner skärgård och landsbygd som ett relevant territoriellt perspektiv, medan Västerbotten bland annat lyfter fram glesbygdsperspektivet.

Endast två regioner⁷⁸ beskriver på ett tydligt sätt utmaningar och framgångsfaktorer med att använda ett territoriellt perspektiv i sina analyser, uppföljningar och utvärderingar. Gotland lyfter fram sitt ö-läge som en svår utmaning. Skåne nämner sekretess och bristande statistik tillgång som en utmaning.

Elva regioner beskriver att de anpassar sina insatser och prioriteringar inom analys, uppföljning och utvärdering utifrån ett territoriellt perspektiv.⁷⁹ Kronoberg skriver att:

Analysarbetet anpassas efter lämplig geografisk nivå efter analysens syfte och utifrån vad som är väsentligt att belysa. Det förekommer statistik som utgår ifrån såväl större administrativa geografiska indelningar som exempelvis län eller kommun men också finmaskiga geografiska indelningar med tätorter, regionala- samt demografiska statistikområden, nyckelkodssystemet och geodetiska referenssystem.

Det är sex regioner⁸⁰ som lyfter fram analyser, uppföljningar och utvärderingar som ett verktyg för att hantera olika territoriella förutsättningar inom regionen.

Fem regioner⁸¹ uppger att de samverkar med andra aktörer när det gäller det territoriella perspektivet. Skåne samverkar med *Greater Copenhagen* och *Öresundsinstitutet*. Jönköping och Kronoberg nämner samarbetet inom ramen för *Regionsamverkan Sydsverige*. Gotland skriver att de:

... deltar i ett internationellt projekt vilket ämnar synliggöra vad ö-läget innebär för samhälle och ekonomi. En viktig del i arbetet handlar om att ta fram ett insularitetsindex som kan användas för att bättre anpassa

---

⁷⁷ Blekinge, Kalmar, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland.

⁷⁸ Gotland, Skåne.

⁷⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

⁸⁰ Blekinge, Gävleborg, Skåne, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

⁸¹ Gotland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne.

generaliserade data och statistik efter Gotlands territoriella förutsättningar.

4.5 Analys – analys, uppföljning och utvärdering

Kompetensförsörjning är det vanligaste strategiska området i regionernas analyser, uppföljningar och utvärderingar under 2023. Det finns ett relativt tydligt fokus på detta område. I övrigt är bilden mer delad när det gäller vilka områden som analyseras.

Nästan samtliga regioner uppger att de samverkar med andra aktörer som till exempel andra regioner, kommuner och länsstyrelsen i det egna länet när det gäller analyser, uppföljningar och utvärderingar. Vanligast är att samarbete med andra regioner. En förklaring till det kan vara att befolkningsmässigt små regioner på detta sätt kan "låna storlek" genom att samverka med andra regioner, som Kronoberg formulerar det.

Ytterligare ett sätt att bättre utnyttja begränsade analysresurser kan vara att automatisera inhämtning av statistik och genomförande av enklare analyser. Detta är en faktor som flera regioner lyfter fram som en framgångsfaktor. Ett viktigt motiv för detta är enligt Blekinge att "frigöra resurser till de mer avancerade analyserna". Här gäller det dock att nationella myndigheter gör det möjligt för regionerna att få tillgång till regional statistik på ett automatiserat sätt. Till exempel via *API*, *Application Program Interface*. Flera regioner pekar på brister inom detta område.

Samtliga regioner beskriver på olika sätt hur de säkerställer att arbetet med analys, uppföljning och utvärdering genomförs löpande, systematiskt och långsiktigt samt hur resultat och erfarenheter från arbetet tas tillvara. Det är vanligt förekommande med planer och strategier för detta arbete. Detaljeringsgraden i dessa beskrivningar varierar dock, vilket indikerar att det finns skillnader mellan regionerna när det gäller lärande.

När det gäller integrering av hållbarhet uppger samtliga regioner att de hanterar samtliga tre hållbarhetsdimensioner när de gör analyser, uppföljningar och utvärderingar.

Hur regionerna beaktar det territoriella perspektivet i sina analyser, uppföljningar och utvärderingar skiljer sig åt. Här finns en koppling till respektive regions geografiska läge. Skåne lyfter till exempel gränsläget och samarbetet med Köpenhamnsregionen medan Gotland pekar på sitt ö-läge och de speciella förutsättningar detta ger.

Sammanfattning – analys, uppföljning och utvärdering

- Samtliga regioner arbetar med analyser av olika slag, medan drygt hälften uppger att de arbetar med uppföljningar och utvärderingar.
- Nästan alla regioner samverkar med andra aktörer när det gäller genomförande av analyser, uppföljningar och utvärderingar. Vanligast är att samarbeta med andra regioner.
- En drivkraft för att samverka med andra regioner kan vara att de enskilda regionerna har begränsade analysresurser. Samarbete med andra regioner blir ett sätt att få mer analysarbete gjort med befintliga resurser.
- Samtliga regioner uppger att de hanterar samtliga tre hållbarhetsdimensioner när de gör analyser, uppföljningar och utvärderingar.
- Regionerna anger att de tar hänsyn till territoriella perspektiv i analyser, uppföljningar och utvärderingar. Det finns en tydlig koppling till respektive regions geografiska läge.

5 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet

I nationella strategin framkommer att det strategiska området *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet* knyter an till demografiska och socioekonomiska förändringar som samhället står inför. Området kopplar även an till de växande regionala och inomregionala skillnader som påverkar den regionala utvecklingspolitikens måluppfyllelse. Det strategiska området innebär både utmaningar och möjligheter. Strategin lyfter vikten av att hitta innovativa lösningar på samhällsutmaningarna kopplade till boende, arbete och välfärd.

Instruktionen för återrapporteringen är att

- Beskriva hur det strategiskt viktigaste arbetet inom *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd* har genomförts.
- Beskriva hur regionen arbetat med att möta samhällsutmaningarna och där integrerat samtliga dimensioner av hållbar utveckling. Det vill säga den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga dimensionen.
- Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd*.
- Genomgående ska regionen beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet. Regioner ska även ange vilka aktörer de har samverkat med.
- Ge exempel på insatser och resultat i form av uppnådda prestationer, om möjligt uppnådda effekter samt vilka mål insatserna bidrar till.

Alla regioner rapporterar insatser inom det strategiska området. Nästan alla regioner rapporterar insatser inom samtliga tre prioriteringar som hör till området. Det framkommer en stor spännvidd av olika utmaningar, insatser och målsättningar.

5.1 Genomförande

Det strategiska området innehåller prioriteringarna *hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer, god samhällsplanering samt god tillgång till kommersiell och offentlig service*. Tillväxtverket strukturerar redovisningen utifrån respektive prioritering. Dessa är sin tur indelade i ett antal kategorier som vi beskriver mer utförligt i respektive avsnitt nedan.

5.1.1 Samverkan inom det strategiska området

Samverkan inom området sker med ett stort antal olika aktörer beroende på prioritering och insatser. Mest förekommande är samverkan med kommuner⁸² och

---

⁸² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

länsstyrelsen.⁸³ Samverkan med dessa aktörer nämner regionerna dessutom i flera olika typer av insatser. Vanligaste statliga myndighet att samverka med utöver länsstyrelsen är Trafikverket vilket sex regioner⁸⁴ rapporterar. Samverkan sker även med en rad andra statliga myndigheter. Bland annat Försvarsmakten⁸⁵, Polisen⁸⁶, Statens kulturråd⁸⁷, Sametinget⁸⁸ och Folkhälsomyndigheten⁸⁹. Regionerna rapporterar samverkan även med en rad andra aktörer. Det handlar bland annat om Hela Sverige ska leva⁹⁰, Coompanion⁹¹, Almi⁹², handelskammare⁹³, universitet och högskola⁹⁴, kommunförbund⁹⁵ och olika branschorganisationer⁹⁶

Sex regioner⁹⁷ rapporterar även om särskilda insatser med målsättning att öka medverkan och delaktighet i det regionala utvecklingsarbetet av vissa grupper och aktörer. Cirka hälften av regionerna⁹⁸ nämner samverkan med civilsamhällets olika organisationer. Örebro kommenterar vikten av samverkan med civilsamhället:

Ett starkare civilsamhälle kan bidra till att göra livet mer jämlikt för länets invånare men det finns ringa vägledning för hur offentliga verksamheter ska ta sig an nya arbetssätt tillsammans med civilsamhällets aktörer. Region Örebro län har tagit initiativ till ett regionalt-kommunalt erfarenhetsutbyte och stärkt samordning i mötet med civilsamhället och social ekonomi. Merparten av länets kommuner deltar.

5.1.2 Hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer

Alla regioner utom Halland rapporterar insatser som Tillväxtverket kategoriserar inom prioriteringen *hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer*. Vi presenterar insatserna utifrån följande kategorier: attraktiva och inkluderande boendemiljöer, folkhälsa, kultur, fritid och upplevelser samt arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Kategorierna är baserade på nationella strategins skrivningar om prioriteringen.

---

⁸³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁸⁴ Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Västra Götaland.

⁸⁵ Gotland.

⁸⁶ Gotland, Sörmland.

⁸⁷ Uppsala.

⁸⁸ Västerbotten.

⁸⁹ Västmanland.

⁹⁰ Blekinge, Jönköping.

⁹¹ Blekinge, Kalmar.

⁹² Kalmar, Kronoberg.

⁹³ Gävleborg.

⁹⁴ Dalarna, Gotland, Kronoberg, Skåne, Västerbotten, Örebro, Östergötland.

⁹⁵ Kalmar, Norrbotten.

⁹⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jönköping, Skåne.

⁹⁷ Blekinge, Dalarna, Kalmar, Stockholm, Sörmland, Örebro.

⁹⁸ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

5.1.2.1 Attraktiva och inkluderande boendemiljöer

Ungefär hälften av regionerna⁹⁹ lyfter insatser inom attraktiva och inkluderande boendemiljöer. Sex av dessa regioner¹⁰⁰ beskriver insatser om gestaltad livsmiljö. Exempel på andra insatser är kunskapshöjande seminarium och rapporter, studiebesök, projektsatsningar samt nätverk och plattformar för kunskapsutbyte. Östergötland skriver exempelvis att de har beviljat stöd till insatser för gestaltad livsmiljö på mindre platser.

En utmaning som Örebro nämner är att "efterfrågan på bostäder på landsbygden tycks ha avstannat, kanske på grund av en tidigare överskattning av möjligheten till distansarbete och att många arbetsgivare efter pandemin ökat kraven på närvaro på arbetsplatsen". Jönköping och Skåne beskriver insatser i form av nätverk kring bostadsförsörjning. Där deltar representanter för regionen, länsstyrelsen, kommuner, bostadsbolag och fastighetsägare. Projektet *CONSTR:Act* i Jönköping sätter fokus på bygg- och fastighetsbranschens miljömässiga utveckling:

Fastighetsägare och företag inom byggbranschen i länet erbjuds kunskapshöjande aktiviteter för att bygga mer klimatneutralt samt sänka klimatavtrycket vilket är en viktig del i invånarnas möjlighet till attraktiva livsmiljöer.

5.1.2.2 Folkhälsa

I likhet med förra året beskriver tio regioner¹⁰¹ olika aspekter av hälsa och folkhälsa. Västerbotten skriver att regionen har en central roll i det hälsofrämjande arbetet. De pekar dock på en utmaning som innebär att länsstyrelsens uppdrag att stötta implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken upphör 2024.

Alla regioner som beskriver arbete inom kategorin lyfter olika strategiska insatser för folkhälsoarbetet. Det handlar bland annat om hälsofrämjande samhällsplanering, att underlätta samverkan inom det folkhälsopolitiska området samt analysstöd och samarbete kring folkhälsodata och statistik. Inom ramen för projektet *Vägar till hållbar utveckling i Norrbotten* har ett antal definitioner på vad attraktiva hälsofrämjande livsmiljöer är i Norrbotten samt hur den fysiska planeringen kan bidra till detta levererats.

Sju regioner¹⁰² nämner olika typer av folkhälsoinsatser med barn och unga som särskild målgrupp. Exempel på insatser är att styra om ungas resmönster till att gå och cykla samt insatser för att kunna möta barn med psykisk ohälsa. Med koppling till barn och ungas folkhälsa finns också insatser för föräldraskapsstöd och för en mer jämlik och jämställd folkhälsa. Detta för att minska skillnaden i hälsa mellan olika grupper och områden. Kronoberg arbetar med:

... Barnens bästa gäller! och Kronobarnsmodellen som är ett länsgemensamt arbetssätt som bygger på att alla barn och unga i länet ska

---

⁹⁹ Blekinge, Gotland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁰⁰ Blekinge, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västerbotten, Östergötland.

¹⁰¹ Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro.

¹⁰² Gotland, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro.

få likvärdiga och jämlika förutsättningar för en god uppväxt. Under 2023 har Kronobarnsmodellen implementerats inom hälso- och sjukvård, bland annat genom att familjeombud på avdelningarna utbildats som resurspersoner för modellen.

5.1.2.3 Kultur, fritid och upplevelser

En majoritet av regionerna¹⁰³ rapporterar insatser under kategorin kultur, fritid och upplevelser. Det är en ökning från föregående år.

Sju regioner¹⁰⁴ rapporterar om insatser kopplat till utveckling av besöksnäringen. Stockholm nämner *Stockholm Archipelago*. Det är en regional samverkan tillsammans med åtta kommuner, länsstyrelsen och Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län. De arbetar för att skapa förutsättningar för en starkare besöksnäring i Stockholms skärgård året om.

Några regioner¹⁰⁵ lyfter särskilt vikten av att det ska vara en möjlighet och rättighet för alla att ta del av länets kulturutbud. Kronoberg har ett särskilt fokus på barn och unga. Örebro betonar att möjligheten ska gälla oavsett bakgrund, ekonomisk situation eller bostadsort och har under 2023 "arbetat med att stärka möjligheten till kulturupplevelser för olika grupper genom samverkan mellan kultur, hälsoområdet, universitetet med flera." Jönköping och Västerbotten nämner insatser för att utveckla verksamhet och kvalitet vid länens bibliotek. Västerbotten skriver bland annat att i "mindre kommuner är biblioteket ofta den enda öppna samhällsinstans som finns kvar, och får därigenom inte sällan rollen av medborgarkontor".

5.1.2.4 Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Prioriteringen *hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer* tar inte särskilt upp frågor kopplat till arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Det finns ett eget strategiskt område för insatser kring kompetensförsörjning och kompetensutveckling.¹⁰⁶ Liksom tidigare år redovisar regionerna dock insatser inom arbetsmarknad, kompetensförsörjning och utbildning även i detta avsnitt. 14 regioner¹⁰⁷ redovisar insatser med koppling till kategorin.

Några regioner¹⁰⁸ nämner specifika projekt med fokus på kompetensförsörjning. I Uppsala har regionen varit projektägare för *#Vägled kompetens och React-EU Digital kompetens* som båda har avslutats under året. På Gotland har projektet *Gotland Forward – en kompetensarena för alla!* startat upp. Projekten är finansierade av Socialfonden. Sju regioner¹⁰⁹ rapporterar att olika former av kunskapsunderlag eller arbetsmarknads- och befolkningsprognoser har tagits fram.

---

¹⁰³ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

¹⁰⁴ Blekinge, Gotland, Jönköping, Kronoberg, Stockholm, Värmland, Örebro.

¹⁰⁵ Kronoberg, Uppsala, Örebro.

¹⁰⁶ Se kapitel 6 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet.

¹⁰⁷ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁰⁸ Gotland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland.

¹⁰⁹ Kalmar, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

5.1.3 God samhällsplanering

Alla regioner förutom Jämtland Härjedalen, Uppsala och Västmanland rapporterar insatser inom prioriteringen *god samhällsplanering*. Nedan beskriver vi regionernas redovisningar utifrån underkategorierna regional planering samt transporter, infrastruktur och kollektivtrafik. Utöver dessa finns även enstaka rapporteringar om insatser kopplat till specifikt jordbruksmark¹¹⁰, livsmedel¹¹¹ och klimatanpassning¹¹²

5.1.3.1 Regional planering

En stor del av regionerna¹¹³ lyfter insatser kring samhällsplanering och olika former av regional planering. Det handlar framför allt om övergripande strategiska insatser. Regionerna benämner det bland annat som strukturbildsarbete eller regional samplanering. Även exempel på mer operativa insatser förekommer. Det handlar då om att stärka kompetensen inom regional planering, att möta stora samhällsomvandlingar, inomregionala skillnader samt olika former för samverkan med olika aktörer. Det formella ansvaret skiljer sig åt mellan regionerna. Gotland har även kommunala ansvar. Stockholm, Skåne och Halland har ansvar som regionplaneorgan enligt plan- och bygglagen (2010:900).

Halland beskriver uteslutande arbete som Tillväxtverket kategoriserar som regional planering. "Det strategiskt viktigaste arbetet med att nå likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd har kategoriserats utifrån tre kategorier: Nätverk, Utredningar och Workshops och forum". I det beskriver Halland både operativa insatser som kunskapsunderlag och analyser, så väl som olika forum och nätverk. Halland är även den enda region som explicit nämner samverkan med Boverket. "En löpande dialog har hållits med Boverket för att på ett tydligt sätt framföra Region Hallands behov av statlig närvaro i det regionala fysiska planuppdraget".

Energiområdet återkommer i regionernas arbete med regional planering. Åtta regioner¹¹⁴ beskriver insatser kopplat till energisystemet och energiplanering på regional nivå. Det är en fler än föregående år. Västernorrland beskriver exempelvis inrättandet av ett gemensamt regionalt råd för hållbar elförsörjning. "Rådet ska bidra till hållbara lösningar på utmaningar och hinder för Västernorrlands nuvarande och framtida elförsörjning och är aktörsöverskridande".

---

¹¹⁰ Blekinge.

¹¹¹ Blekinge, Stockholm, Värmland, Norrbotten.

¹¹² Gotland, Värmland.

¹¹³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹¹⁴ Blekinge, Dalarna, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

5.1.3.2 Transporter, infrastruktur och kollektivtrafik

Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet är ett eget strategiskt område som regionerna redovisar separat.¹¹⁵ Elva regioner¹¹⁶ redovisar trots det insatser som rör frågor om transport, infrastruktur, kollektivtrafik och mobilitet även i detta avsnitt. I Blekinge har förslag till nytt trafikförsörjningsprogram med riktlinjer för länets kollektivtrafikplanering tagits fram under 2023. Dalarna beskriver hur deras insatser gemensamt bidragit till att flytta fram positionerna avseende samordning av stora processer som driver samhällsplanering. Det vill säga planering av transportsystem, kollektivtrafik och bebyggelse. Både Skåne och Örebro nämner insatser för planering av det undre luftrummet och drönartransporter. Stockholm beskriver hur de tillsammans med regionerna i Östra Mellansverige och *Mälardalsrådet* fortsatt arbetar med att stärka attraktiviteten och knyta samman regionerna genom en mer sammanhållen arbetsmarknadsregion och tillgång till storregional kollektivtrafik.

Tre regioner¹¹⁷ nämner även tillgänglighet genom digital kommunikation genom utmaningar eller insatser kring ökad mobiltäckning.

5.1.4 God tillgång till kommersiell och offentlig service

I likhet med förra året rapporterar en stor andel regioner¹¹⁸ om arbete med kommersiell och offentlig service. Men det är samtidigt den prioritering som flest regioner inte rapporterar inom. Rapporteringarna domineras, precis som 2022, av regionernas arbete med regionala serviceprogram. Det grundar sig på att regionerna under slutet av 2021 fick ett erbjudande om att ta fram och genomföra regionala serviceprogram för åren 2022–2030.

Mer än hälften av regionerna¹¹⁹ rapporterar på olika sätt om sitt arbete med regionala serviceprogram. Åtta regioner¹²⁰ rapporterar att programmen har tagits fram, implementerats eller antagits under året. I Kronoberg, Sörmland och Västernorrland pågår arbetet med att färdigställa programmen. Dalarna tar upp att arbetet med programmet har "ökat kunskapen om krisberedskap kopplad till kommersiell service samt en allmänt ökad förmåga att stötta lokal serviceutveckling."

Sörmland lyfter att:

en framgångsfaktor i arbetet har varit att samla in kunskap om upplevda behov, bland annat genom en medborgarenkät som besvarades av

---

¹¹⁵ Se kapitel 8 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.

¹¹⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

¹¹⁷ Dalarna, Västernorrland, Norrbotten.

¹¹⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

¹¹⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

¹²⁰ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Stockholm, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

närmare 1000 personer. Enkätresultaten har gett en god bild av hur tillgången till kommersiell service uppfattas.

Västernorrland pekar på att ”samhällsomvandlingen kan gynna och stärka lönsamheten för butiker och bränslestationer, men inflyttningstakt och pendlingsmönster kan också hämma lönsamheten.”

Tre regioner¹²¹ redovisar uppgifter om beviljade stöd inom ramen för kommersiell service. Det kan jämföras med nio regioner förra året. Några regioner¹²² samarbetar inom handläggningen med Almi. Bland annat Kronoberg som också konstaterar att det ”inom kommersiell service finns utmaningar att som liten företagare driva en mindre lanthandel på ett rimligt företagsmässigt sätt. Trenden går mot digitala lösningar med delvis obemannade butiker för att kunna behålla service.”

Värmland och Västernorrland rapporterar att antalet bankkontor minskar. I Värmland saknar fyra kommuner bankkontor. Västernorrland redovisar att länsstyrelsen ser en negativ utveckling avseende tillgång till grundläggande betaltjänster:

2013 erbjöd 30 bankkontor i länet kontantuttag, 2023 är antalet fyra. Under motsvarande period har antalet bankkontor där betalning av räkningar med kontanter minskat från 32 till noll och idag finns inte heller ett enda ombud i länet som erbjuder tjänsten. Även antalet uttagsautomater har minskat, mest i Sundsvalls kommun (från 73 till 61 varav 28 i Sundsvalls kommun).

5.2 Integrering av hållbarhet

Alla regioner besvarar på något sätt frågan om hur de arbetar med att möta samhällsutmaningarna och integrerar hållbarhet. Västerbotten beskriver ett antal samhällsutmaningar men hänvisar beskrivningen av hållbarhetsintegrering till andra delar av redovisningen. De flesta regioner¹²³ redovisar integrering av hållbarhet som ett övergripande förhållningssätt som samlar de olika hållbarhetsdimensionerna. Västernorrland beskriver exempelvis att ”Hållbarhetsdimensionerna ligger till grund för RUS och är en förutsättning för att RUS vision ska uppnås”. Stockholm skriver att deras regionala utvecklingsplan ”har ett tydligt tvärsektoriskt perspektiv, och är vägledande för kommuner och andra aktörer i deras strategiska arbete i att möta samhällsutmaningarna”.

Cirka hälften av regionerna¹²⁴ beskriver mer operativa insatser som är mer specifikt inriktad på någon hållbarhetsdimension. Fyra regioner¹²⁵ beskriver insatser kopplad till miljömässig hållbarhet, nio regioner¹²⁶ kopplat till social hållbarhet och

---

¹²¹ Jämtland Härjedalen, Skåne, Västernorrland.

¹²² Blekinge, Kalmar, Kronoberg.

¹²³ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹²⁴ Blekinge, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

¹²⁵ Blekinge, Kronoberg, Värmland, Västmanland.

¹²⁶ Blekinge, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

en region¹²⁷ kopplat till ekonomisk hållbarhet. Vissa beskriver insatser inom särskilda tematiska områden. Exempelvis energi¹²⁸, vatten¹²⁹ och klimatanpassning¹³⁰. Blekinge beskriver hur de inom *Kraftkommission Blekinge* har formerat aktörer för att säkerställa tillgång till fossilfri el till konkurrenskraftigt pris.

Sex regioner¹³¹ beskriver olika arbetsmetoder, verktyg och interna processer för integrering av hållbarhet. Kalmar skriver hur deras hållbarhetsguide, i dialog med andra regioner, Coompanion och Tillväxtverket har anpassats för användning kopplat till stöd för kommersiell service. Jönköping beskriver hur de har använt ramverket från *Global Sustainable Tourism Council (GSTC)* och dess kriterier i arbetet med besöksnäringstrategin.

5.3 Territoriella perspektiv

Alla regioner besvarar på ett eller annat sätt frågan om hur olika territoriella perspektiv beaktas i arbetet med *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd*. Jönköping berättar bland annat att "hänsyn har tagits till att länets tretton kommuner ser olika ut och är av skiftande storlek". Regionerna beskriver de territoriella perspektiven utifrån flera olika aspekter och perspektiv. Det finns beskrivningar om allt från olika geografiska skalor och insatser som hanterar utmaningar i specifika typer av geografier. Till insatser och verktyg som används för att hantera olika territoriella perspektiv.

Sex regioner¹³² rapporterar övergripande om hur territoriella perspektiv beaktas i arbetet med *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd*. Gävleborg skriver exempelvis att "det geografiska perspektivet finns med i allt regionalt utvecklingsarbete i Gävleborg". Västerbotten skriver att "insatserna syftar till att skapa attraktiva och hållbara miljöer i hela Västerbotten".

Åtta regioner¹³³ beskriver storregional samverkan eller insatser för att sätta länen i ett större geografiskt sammanhang. Stockholm skriver om ett nordiskt skärgårdssamarbete där Uppsala, Sörmland och Östergötland så väl som finska aktörer ingår.

Fem regioner¹³⁴ beskriver insatser för lokal utveckling. Gotland berättar exempelvis om lokala utvecklingsbidrag, där 1 miljon kronor har tilldelats lokala utvecklingsprojekt. Några regioner¹³⁵ beskriver insatser riktade mot ännu mer specifika geografier. Fyra¹³⁶ av dem beskriver insatser kopplat till serviceglesa områden. Dalarna har exempelvis påbörjat ett arbete för att identifiera särskilt sårbara geografier ur ett serviceperspektiv. Kalmar och Uppsala har påbörjat arbeten med fokus på särskilt utsatta geografiska områden och målgrupper.

---

¹²⁷ Blekinge.

¹²⁸ Blekinge, Gävleborg, Jönköping.

¹²⁹ Gotland.

¹³⁰ Gotland.

¹³¹ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten.

¹³² Gävleborg, Kalmar, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland.

¹³³ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm.

¹³⁴ Gotland, Kalmar, Kronoberg, Västra Götaland, Östergötland.

¹³⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Uppsala.

¹³⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen.

Alla regioner beskriver olika typer av verktyg och insatser för att hantera territoriella perspektiv i arbetet med *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd*. Mest frekvent är regional planering som 13 regioner¹³⁷ beskriver. Skåne beskriver exempelvis hur *Regionplan för Skåne 2022–2040* är den strategiska utgångspunkten för arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i ett territoriellt perspektiv” och Sörmland skriver hur ”det territoriella perspektivet säkerställs genom Strukturbild Sörmland”.

Sju regioner¹³⁸ beskriver insatser för fysisk och digital tillgänglighet kopplat till territoriella perspektiv. Några regioner¹³⁹ beskriver specifikt hur de arbetat med geografiska informationssystem och kartor under året. Fyra regioner¹⁴⁰ beskriver användning av EU:s verktyg för att underlätta integrerad territoriell utveckling.¹⁴¹ Blekinge skriver att de tillsammans med regionerna Kronoberg och Kalmar samt kommunerna Växjö, Karlskrona och Kalmar tar fram en gemensam territoriell strategi för sydostregionen för att söka finansiering från Regionalfonden.

5.4 Mål och resultat

Samtliga regioner redovisar resultat i form av prestationer. 17 regioner¹⁴² redovisar effekter. Jämtland Härjedalen redovisar effekter, men dessa tolkar Tillväxtverket som prestationer.

Prestationerna tar en mängd olika former. En av de vanligaste är möten och nätverk som de flesta regioner¹⁴³ redovisar. Möten och nätverk består i sin tur av både större event som engångsaktiviteter så väl som återkommande nätverk. Blekinge skriver exempelvis om ”en regional konferens och fördjupningspass om Gestaltad livsmiljö som en avslutning på Karlshamns kommuns årliga Arkitekturvecka”. Örebro redovisar hur både externa och interna mötesserier genomförts inom ramen för *Partnerskapet för sociala innovationer*.

Prestationer i form av produktion och spridning av kunskap är även vanligt förekommande. En stor majoritet av regionerna¹⁴⁴ redovisar sådana prestationer under året. De består av både forskning, kartläggningar, analyser och olika planeringsunderlag. Gävleborg redovisar exempelvis ”Färdigställande av gemensamma kunskaps- och planeringsunderlag” som resultat av insatsen *Storregional samverkan inom Östra Mellansverige (ÖMS)*.

---

¹³⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Östergötland.

¹³⁸ Gotland, Gävleborg, Norrbotten, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

¹³⁹ Blekinge, Dalarna, Örebro.

¹⁴⁰ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Västernorrland.

¹⁴¹ ESPON. *Territoriella Agendan 2030*. 2024. <https://territorialagenda.eu/sv/> (Hämtad 2024-03-13).

¹⁴² Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁴³ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

¹⁴⁴ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Nästan hälften av regionerna¹⁴⁵ redovisar prestationer i form av finansiering av olika projekt eller utbetalning av stöd. Jämtland Härjedalen redovisar exempelvis "Resurser för genomförande av regionalt serviceprogram beviljat av TVV samt medfinansieras av 1:1-medel." Östergötland redovisar "Beviljande av 10 stöd à 100.000 kr till insatser inom gestaltad livsmiljö på mindre platser".

Andra former av prestationer är metodutveckling¹⁴⁶, olika former av beslut som tagits¹⁴⁷ samt olika typer av besök och rådgivande prestationer¹⁴⁸

Alla 17 regioner¹⁴⁹ som redovisar effekter verifierar dessa utifrån egna bedömningar. Några regioner¹⁵⁰ redovisar även effekter utifrån uppföljning, utvärdering eller andra verifikat. Örebro anger endast förväntade effekter. Halland och Jönköping uttrycker effekter på medellång eller lång sikt vilket Tillväxtverket också tolkar som förväntade effekter. Fyra regioner¹⁵¹ rapporterar om både förväntade och uppnådda effekter.

Ett exempel på uppnådda effekter som Gotland beskriver är "Utvärdering av seminariet visade att 90% av deltagarna tyckte det var bra eller mycket bra". Oftast uttrycker regionerna uppnådda effekter på ett mer övergripande plan som till exempel stärkt samverkan, ökad kunskap eller förmåga. Sex regioner¹⁵² redovisar även explicit tillfällen där "det är för tidigt för att säga" vilka effekter som insatsen kan komma att leda till.

Alla regioner redovisar i någon form vilka mål som insatserna relaterar till. Det finns en stor variation i hur målen i framför allt regionala utvecklingsstrategier formuleras. För att synliggöra de stora dragen av redovisningen gör Tillväxtverket en kategorisering. Ett av de mest rapporterade regionala målen benämns som ökad attraktionskraft, attraktiva livsmiljöer med mera. De flesta regioner¹⁵³ rapporterar koppling till ett sådant mål. Sju regioner¹⁵⁴ rapporterar mål som uttrycks som stärkt konkurrenskraft. Sex regioner¹⁵⁵ relaterar till mål gällande minskad miljö- och klimatpåverkan. Fyra regioner¹⁵⁶ rapporterar mål inom utbildning och

---

¹⁴⁵ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁴⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

¹⁴⁷ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg.

¹⁴⁸ Blekinge, Gävleborg, Kronoberg, Västmanland.

¹⁴⁹ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁵⁰ Blekinge, Gotland, Skåne, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland.

¹⁵¹ Gävleborg, Kronoberg, Västernorrland, Östergötland.

¹⁵² Gotland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västra Götaland.

¹⁵³ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁵⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Stockholm, Västernorrland, Örebro.

¹⁵⁵ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Skåne, Stockholm, Östergötland.

¹⁵⁶ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Uppsala.

arbetsmarknad respektive jämlikhet och inkludering¹⁵⁷. Tre regioner rapporterar mål inom transporter och infrastruktur¹⁵⁸ respektive innovation¹⁵⁹.

Att redovisa koppling till andra mål än de inom regionala utvecklingsstrategier är betydligt mer sällsynt. Endast tre regioner¹⁶⁰ redovisar kopplingar till mål i Regionalfonden. Endast Västernorrland redovisar koppling till Interreg. Norrbotten redovisar som enda region mål kopplat till Fonden för rättvis omställning.

Även Agenda 2030 redovisas det relativt sällan koppling till. Fem regioner¹⁶¹ gör det och de redovisar då kopplingar till en stor bredd av målen. De vanligaste målen i Agenda 2030 att redovisa kopplingar till är

- mål 3 god hälsa och välbefinnande¹⁶²
- mål 5 jämställdhet¹⁶³
- mål 8 anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt¹⁶⁴
- mål 9 hållbar industri, innovation och infrastruktur¹⁶⁵
- mål 10 minskad ojämlikhet¹⁶⁶
- mål 11 hållbara städer och samhällen¹⁶⁷
- mål 13 bekämpa klimatförändringarna¹⁶⁸

5.5 Analys – likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd

Alla regioner arbetar med det strategiska området *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd*. Nästan alla regioner rapporterar insatser inom samtliga tre prioriteringar som finns inom området. Tillväxtverket delar in insatserna i sex olika underliggande kategorier. Det är färre jämfört med tidigare år. Förändringen förklaras framför allt av att *god tillgång till kommersiell och offentlig service* i år inte rapporteras lika brett och därför inte delas in i några underliggande kategorier.

Regionernas arbete med kommersiell och offentlig service redovisas även i Tillväxtverkets rapport på området.¹⁶⁹ En särskild rapport innebär en ökad tydlighet och minskad dubbelrapportering. Samtidigt syns frågan i denna rapportering. Det är

---

¹⁵⁷ Stockholm, Sörmland, Örebro, Östergötland.

¹⁵⁸ Dalarna, Gävleborg, Norrbotten.

¹⁵⁹ Gotland, Gävleborg, Norrbotten.

¹⁶⁰Jämtland Härjedalen, Jönköping, Västernorrland.

¹⁶¹ Blekinge, Gotland, Kronoberg, Skåne, Stockholm.

¹⁶² Blekinge, Gotland, Kronoberg, Skåne, Stockholm.

¹⁶³ Gotland, Kronoberg, Skåne.

¹⁶⁴ Gotland, Skåne, Stockholm.

¹⁶⁵ Gotland, Kronoberg, Skåne.

¹⁶⁶ Gotland, Kronoberg, Skåne.

¹⁶⁷ Blekinge, Gotland, Kronoberg, Skåne, Stockholm.

¹⁶⁸ Blekinge, Skåne, Stockholm.

¹⁶⁹ Tillväxtverket. *Redovisning av arbetet med att främja tillgänglighet till kommersiell och viss offentlig service för företag och medborgare i servicelesa områden*. 2024.

främst arbetet med regionala serviceprogram som tas upp. Endast tre regioner rapporterar beviljade stöd inom ramen för kommersiell service.

Även årets rapportering visar på bredden av det strategiska området. Regionerna redovisar en spännvidd av olika utmaningar, insatser och målsättningar. Området, inte minst prioriteringarna *hög livskvalitet med goda attraktiva livsmiljöer och god samhällsplanering*, täcker många samhällsfrågor. Det är därför inte förvånande att regionerna rapporterar insatser som återfinns inom de strategiska områdena *kompetensförsörjning och kompetensutveckling samt tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet* även i detta strategiska område.

Regionerna nämner samhällsutmaningarna framför allt i allmänna termer. Det är mer ovanligt att regionerna beskriver detta explicit kopplat till samhällsutmaningar som genomsyrar den nationella strategin. Av de som tas upp i den nationella strategin är det fram för allt demografiska utmaningar som regionerna beskriver. Övriga utmaningar som regionerna nämner är exempelvis energiförsörjning, tillgång till kommersiell service och kollektivtrafik. Ökad samverkan nämns som en metod för att möta utmaningarna. Framgångsfaktorer nämns endast av ett fåtal regioner.

Det strategiska området är brett och beroende på fråga varierar regionernas mandat och verktyg. Ibland har de även brist eller avsaknad av egna verktyg att hantera olika frågeställningar. Därför är samverkan med andra aktörer viktig. Det speglas i den bredd av aktörer som samverkan sker med på olika vis och i olika frågor. Samverkan med kommuner och länsstyrelse är vanligast och sker inom mer eller mindre alla kategorier av insatser. Samverkan sker även i hög grad med olika sektorsmyndigheter och andra aktörer. Men i dessa fall är det mer beroende av vilken kategori och insats som beskrivs.

Underlaget för 2023 tenderar att vara mer komprimerat gällande antal insatser som respektive regioner rapporterar in. Färre enskilda projekt rapporteras och i stället tar mer övergripande strategiska och långsiktiga insatsområden ökad plats i rapporteringen. Det syns inte minst i jämförelse med tidigare års rapporteringar. Vissa regioner, exempelvis Skåne och Halland, beskriver sina insatser uteslutande utifrån ett strategiskt arbetsområde. Skåne och Hallands gör det utifrån sina roller som regionplaneorgan.

Regionerna beskriver flera övergripande strategiska arbetsområden också som sina huvudsakliga verktyg för att beakta olika territoriella perspektiv. Även här framkommer regional planering och regionala serviceprogram som viktiga för flertalet regioner. Inom dessa områden anser Tillväxtverket att det finns behov av fortsatta nationella satsningar för att ytterligare stärka den regionala kapaciteten.

Gällande integrering av hållbarhet tenderar det fortfarande vara spretigare i regionernas redovisningar. Till skillnad från rapportering om territoriella perspektiv är det endast sju regioner som beskriver olika verktyg för integrering av hållbarhet. Det är i stället fler regioner som använder mer övergripande formuleringar eller hänvisar till särskilda projekt eller operativa insatser.

Frågor kring säkerhetsläge och krisberedskap har, trots omvärldsläget, inget genomslag i regionernas rapporteringar. Möjligen kan det förklaras av att regionerna inte riktigt har hittat sin roll till skillnad från länsstyrelserna som har en uttalad funktion att samordna det regionala arbetet kopplat till krisberedskap och samhällsstörningar.

Sammanfattning – likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd

- Insatserna inom det strategiska området är många och innehåller en stor bredd.
- Rapporterade insatser har vissa överlapp med de strategiska områdena kompetensförsörjning och kompetensutveckling samt tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet.
- Samverkan med kommuner och länsstyrelse sker i hög utsträckning. Samverkan med dessa aktörer nämns dessutom i flera olika typer av insatser.
- De flesta regioner redovisar i detta avsnitt integrering av hållbarhet på ett övergripande sätt.
- Samtliga regioner beskriver olika typer av verktyg och insatser för att hantera territoriella perspektiv i arbetet *med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd*.
- Regional planering framstår som ett av de viktigaste verktygen för att integrera territoriella perspektiv. Tillväxtverket ser tendenser att allt fler sakområden inkluderas i det arbetet.
- Tillväxtverket ser behov av fortsatta nationella satsningar inom regional planering och regionala serviceprogram. Detta för att ytterligare stärka den regionala kapaciteten.

6 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet

Den nationella strategin beskriver hur en väl fungerande *kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet* ökar möjligheterna att möta samhällsutmaningarna.

Inom prioriteringen *väl fungerande infrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande* framkommer dels vikten av god tillgång till utbildning på alla nivåer. Dels en välfungerande samverkan mellan aktörer. Det framgår att ingen ensam aktör kan lösa utmaningarna med kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden.

Prioriteringen *utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete* handlar om det strategiska arbetet på regional nivå. Arbetet ska bidra till en väl fungerande kompetensförsörjning i näringslivet och inom offentlig sektor. Regionala analyser, kunskapsunderlag och andra relevanta underlag är grundläggande för att ge en helhetsbild av de regionala behoven av kompetensförsörjning.

Instruktionen för återrapporteringen är att

- Beskriva hur det strategiskt viktigaste arbetet inom *kompetensförsörjning och kompetensutveckling* har genomförts.
- Beskriva hur regionen arbetat med att möta samhällsutmaningarna och där integrerat samtliga dimensioner av hållbar utveckling. Det vill säga den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga dimensionen.
- Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med *kompetensförsörjning och kompetensutveckling*.
- Genomgående ska regionen beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet. Regionen ska även ange vilka aktörer de har samverkat med.
- Ge exempel på insatser och resultat i form av uppnådda prestationer, om möjligt uppnådda effekter samt vilka mål insatserna bidrar till.

Alla regioner svarar på återrapporteringen. Regionerna beskriver det strategiskt viktigaste arbetet för kompetensförsörjning med variation. Både vad gäller omfång och detaljningsnivå.¹⁷⁰

---

¹⁷⁰ Vissa regioner redovisar insatser med bäring på området även i andra delar av rapporteringen. Se framför allt kapitel 4 Analys, uppföljning och utvärdering, avsnitt 5.1.2.4 Arbetsmarknad och kompetensförsörjning samt kapitel 10 Integration.

6.1 Genomförande

Ett antal ändringar av bestämmelserna i skollagen har trätt i kraft 1 juli 2023.¹⁷¹ Regionerna ansvarar genom ytterligare lagändring¹⁷² för att tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt.

I redovisningarna framkommer processerna med att bedöma kompetensbehov. Här ingår specifikt underlagen till Skolverket för planering och dimensionering av gymnasial utbildning och till Myndigheten för yrkeshögskolan. Det framkommer även att lagändringarna både tydliggör det regionala ansvaret för kompetensförsörjning och påverkar samverkan. Till exempel genom översyn av strukturer för samverkan med andra aktörer och/eller styrande dokument.

Redovisningarna handlar även om insatser för ett varierat utbildningsutbud på olika nivåer. Det framkommer också andra insatser för matchning och omställning på arbetsmarknaden, attraktivitet och vägledning.

Tillväxtverket noterar att de tre storstadsregionerna skriver kortfattat i förhållande till antal kommuner och aktörer som ingår i det arbete de genomför. Stockholm, Västra Götaland och Skåne fokuserar i sina redovisningar på övergripande strukturer och arbetsmetoder. Andra redovisar mer detaljerat och inkluderar mer om olika insatser som regionerna gör. Till exempel fler projekt som får finansiering och specifika insatser med utvalda aktörer.

Tillväxtverket kategoriserar regionernas redovisningar om kompetensförsörjning och kompetensutveckling utifrån

- ▀ samverkan och regionala strukturer
- ▀ utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete. Det inkluderar även underkategorierna strategiskt arbete på regional nivå, arbetet med analyser, prognoser och bedömningar, insatser för varierat och flexibelt utbildningsutbud samt insatser utifrån regionala behov.

6.1.1 Samverkan och regionala strukturer

Alla regioner skriver på något sätt hur de samverkar med andra aktörer men inte alltid vilka dessa är. Mer än hälften av regionerna¹⁷³ lyfter fram någon form av gruppering som diskuterar kompetensförsörjning i hela länet och alla branscher. En region som namnger vilka som deltar är Värmland:

I Värmland finns ett Kompetensförsörjningsråd som leds av Region Värmland, och deltagande parterna är Handelskammaren i Värmland, Unionen, IF Metall, LO, Karlstads Universitet, Länsstyrelsen,

---

¹⁷¹ Skolverket. *Regional planering och dimensionering av gymnasial utbildning*. 2023. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolomradet/regional-planering-och-dimensionering-av-gymnasial-utbildning> (Hämtad 2024-03-13).

¹⁷² 5 § 2 p. lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

¹⁷³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg Halland Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Stockholm, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

Arbetsförmedlingen, Svenskt Näringsliv samt kommunerna via representation från Värmlandsrådet.

Nästan alla regioner¹⁷⁴ nämner kommunerna i beskrivningar om samverkan, nätverk och konkreta insatser. 10 regioner¹⁷⁵ nämner samverkan med myndigheter på något sätt. Norrbotten och Västerbotten beskriver att de deltar i myndighetssamverkan Norra Sverige.

Arbetsförmedlingen är den myndighet som ingår i flest beskrivningar.¹⁷⁶ Det framgår inte alltid hur Arbetsförmedlingen ingår i arbetet eller exakt om vad de samverkar. Tio regioner¹⁷⁷ nämner specifikt arbetet med de regionala behoven av yrkeshögskoleutbildningar till Myndigheten för yrkeshögskolan. Uppsala skriver att de haft dialoger för att säkerställa att utbudet av yrkeshögskoleutbildningar i länet inte slås ihop med utbudet i Stockholm.

Sju regioner¹⁷⁸ nämner Skolverket utifrån uppgiften att lämna bedömningar och underlag. Två regioner¹⁷⁹ fokuserar på att de arrangerar regionala dialoger tillsammans med Skolverket. Dalarna, Västerbotten och Västmanland lyfter fram stöd och samverkan i arbetet när de beskriver Tillväxtverket. Några regioner¹⁸⁰ nämner Tillväxtverket utifrån finansiering och uppdrag. Ett antal regioner¹⁸¹ nämner att länsstyrelserna ingår i någon form av samverkan.

6.1.2 Utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete

Både strategiskt arbete samt regionala analyser och kunskapsunderlag är centrala för att uppfylla regionernas uppgift enligt lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar. Där ingår att tillhandahålla bedömningar av länens kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt. De är i sin tur en grund för att fastställa mål och prioriteringar för arbetet med regional kompetensförsörjning.

Två tredjedelar av regionerna¹⁸² beskriver hur lagändringarna har utvecklat och påverkat det egna arbetet. Ett exempel är Östergötland som lyfter fram ett pågående utvecklingsarbete tillsammans med andra aktörer för att ta fram underlag. De ser

---

¹⁷⁴ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁷⁵ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁷⁶ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁷⁷ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

¹⁷⁸ Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Värmland, Västmanland, Örebro.

¹⁷⁹ Västerbotten, Östergötland.

¹⁸⁰ Gävleborg, Halland, Kronoberg, Västernorrland, Örebro.

¹⁸¹ Dalarna, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Östergötland.

¹⁸² Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

också ett behov av "att tydliggöra den regionala rollen i arbetet med planering och dimensionering".

Några regioner¹⁸³ gör tydliga medskick till nationell nivå. Ett exempel är Halland som bland annat skriver "... regionerna och nationella myndigheter behöver fokusera mer på valkompetens, attityder och beteendeförändringar både hos den unga och vuxna befolkningen."

Västernorrland skriver om den finansiella utmaningen med "att det årliga anslag som tilldelas regionerna utgår från invånarantal; eftersom det är mer kostsamt att bygga strukturer i glesa miljöer". De menar att det är "angeläget att regeringen öppnar upp för annan/tidigare finansieringsmodell som kan stärka glesa regioner, med färre invånare och långa avstånd".

6.1.2.1 Strategiskt arbete på regional nivå

Majoriteten av regionerna¹⁸⁴ nämner handlingsplaner, strategier eller politiskt beslutade målsättningar för arbetet med kompetensförsörjning. De sex regioner¹⁸⁵ som inte gör det har alla någon form av underlag för dialoger med aktörer.

Att utveckla samverkan inom specifika områden eller mot en grupp aktörer är en vanlig insats. Drygt hälften av regionerna¹⁸⁶ skriver om branschråd, nätverk och forum där dialog med enskilda branscher sker. Att delta i nätverk och liknande arbete specifikt med kommunerna ingår i majoriteten¹⁸⁷ av texterna. Ett exempel är Sörmland som skriver:

Sörmland har flera väletablerade nätverk för kompetensförsörjningsfrågor, exempelvis Skol- och förvaltningschefsnätverket, Rektorsnätverket för Komvux, Nätverksträffar för studie- och yrkesvägledare samt Branschforum.

Kompetensförsörjning är en gemensam fråga för alla regioner även om förutsättningarna ser olika ut. Merparten av regionerna¹⁸⁸ skriver att de samverkar med andra regioner eller med aktörer utanför länet. Blekinge nämner till exempel *Regionsamverkan Sydsverige* där det finns en beredningsgrupp för frågor kopplat till kompetensförsörjning. Ett antal regioner¹⁸⁹ lyfter fram samverkan inom

---

¹⁸³ Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Örebro. Se även medskick från Västmanland i avsnitt 6.1.2.2 Arbetet med analyser, prognoser och bedömningar.

¹⁸⁴ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁸⁵ Dalarna, Gotland, Halland, Norrbotten, Uppsala, Västernorrland.

¹⁸⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁸⁷ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁸⁸ Blekinge, Dalarna, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁸⁹ Dalarna, Uppsala, Västmanland, Örebro, Östergötland.

Mälardalsrådets satsning *En bättre matchning* som fokuserar på samhällsbyggare inom järnväg och lärarförsörjning.

En majoritet av regionerna¹⁹⁰ beskriver arbetet med att främja hållbara strukturer för validering. Till stor del innebär det samverkan med andra aktörer. Regionerna samverkar med varandra i och med regeringsuppdraget om validering.¹⁹¹

6.1.2.2 Arbetet med analyser, prognoser och bedömningar

Alla regioner redovisar arbete med analyser, kunskapsunderlag och bedömningar. Ett exempel är Halland som har en webbrapport om kompetensförsörjning och kommunikativt material till den. Majoriteten av regionerna¹⁹² beskriver arbetsprocessen kring att göra underlag till bedömningar om behoven av kompetens. Se fler exempel på insatser i tabell 2 i bilaga 2.

Ett exempel på att arbetet med bedömningarna påverkar befintliga processer kommer från Västra Götaland. De lyfter fram att de har haft åtta regionala branschdialoger för att få svar på behov av gymnasial kompetens. De skriver också att de har stöttat utvecklingen av branschspecifika kompetensråd för att identifiera behoven av kompetens.

Ett annat exempel är Västmanland som skriver:

Eftersom förutsättningarna och kapaciteten ser olika ut är det av yttersta vikt att regionerna ges förutsättningar att samarbeta och dra lärdom från varandra. Detta gäller inte minst kring området analyser och prognoser. Därav är det viktigt att Tillväxtverket fortsatt håller samman och stöttar regionerna i detta arbete.

6.1.2.3 Insatser för varierat och flexibelt utbildningsutbud

Majoriteten av regionerna¹⁹³ beskriver någon form av samverkan om vuxenutbildning. Till exempel genom nätverk men även i samband med kunskapsunderlag. Samverkan mellan utbildning och arbetsliv sker inte minst inom olika college. *Vård- och omsorgscollege*¹⁹⁴ samt *Teknikcollege*¹⁹⁵ finns i flera beskrivningar. Några enstaka nämner *Järnvägscollege*¹⁹⁶ och *Besöksnäringcollege*.¹⁹⁷ Ett antal regioner¹⁹⁸ nämner att lärcentrum eller campus utanför huvudorten kan

---

¹⁹⁰Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁹¹ Tillväxtverkets och Myndigheten för yrkeshögskolans uppdrag att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå, N2021/03082.

¹⁹² Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁹³ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁹⁴ Blekinge, Dalarna, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

¹⁹⁵ Dalarna, Gotland, Jönköping, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro.

¹⁹⁶ Uppsala, Östergötland.

¹⁹⁷ Dalarna.

¹⁹⁸ Gotland, Kalmar, Kronoberg, Västernorrland, Västra Götaland.

vara ett verktyg i arbetet för att öka tillgänglighet till utbildning i hela landet. Gotland undersöker möjligheterna att få en lärarutbildning via sitt lärcentrum.

Olika former av dialog med lärosäten är med i majoriteten av beskrivningarna.¹⁹⁹ Kalmar skriver att de har kontinuerliga dialoger med tre olika lärosäten. Det handlar om både tillgänglighet till utbildning på platser som Campus Västervik och om arbetsmarknadens behov av längre program och korta utbildningar.

Det finns ytterligare exempel för ett varierat utbildningsutbud, se tabell 2, bilaga 2.

6.1.2.4 Insatser utifrån regionala behov

Regionerna sätter mål och prioriteringar utifrån behov som de identifierar i det strategiska arbetet, kunskapsunderlag samt aktuella händelser.

Kompetensutveckling och omställning för yrkesverksamma är ett område som många regioner²⁰⁰ arbetar med. Kronoberg har till exempel det som prioriterat område i sin handlingsplan för kompetensförsörjning. Några få regioner²⁰¹ beskriver kopplingar till smart specialisering.

Hälften av regionerna²⁰² skriver specifikt om behovet av bättre matchning på arbetsmarknaden. Matchning handlar om fler olika aspekter. Dels insatser riktade mot individer och utbildningsinsatser som möter arbetsgivarnas behov. Dels insatser på en mer strategisk nivå. Stockholm har en stor strategisk mötesplats för flera olika insatser i *Bazaren*, en utbildnings- och rekryteringsmässa.

Flera regioner²⁰³ nämner insatser kopplade till vägledning. Uppsala, Örebro och Östergötland lyfter fram projektet *#Vägled kompetens*. Projektet har bland annat kompetensutvecklat ansvariga och anställda som arbetar med studie- och yrkesvägledning.

Åtta regioner²⁰⁴ skriver att de arbetar med att attrahera och behålla kompetens. Insatserna handlar om att locka till sig talanger och kompetens. Men även om att underlätta för medföljande familjemedlemmar att hitta meningsfull sysselsättning.

Några regioner²⁰⁵ nämner insatser riktade mot olika branscher. Den vanligaste branschen är industri.²⁰⁶ Andra exempel är Dalarnas satsning på de skogliga

---

¹⁹⁹ Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

²⁰⁰ Dalarna, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁰¹ Halland, Jönköping, Kalmar, Östergötland.

²⁰² Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁰³ Blekinge, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁰⁴ Blekinge, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

²⁰⁵ Dalarna, Gävleborg, Stockholm, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁰⁶ Dalarna, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland.

branscherna och Västmanland som driver projekt för att höja den digitala kompetensen hos offentligt anställda.

Insatser riktade till unga är till exempel Skånes satsning på sommarjobb, Jönköpings *Innovation camp* samt Värmland och Stockholm avseende *Yrkes-SM*.

6.2 Integrering av hållbarhet

Samtliga regioner besvarar frågan, även om rapporteringens fokus och omfattning skiljer sig åt. Tre regioner²⁰⁷ hänvisar helt eller delvis till andra avsnitt. Samtliga regioner berör arbetet med minst en av dimensionerna av hållbar utveckling.

Majoriteten av regionerna²⁰⁸ beskriver arbetet med hållbarhet som ett övergripande förhållningssätt. Det är ett antal regioner²⁰⁹ som pekar ut specifika insatser kopplade till hållbarhet. Exempelvis beskriver Östergötland hur de stödjer utvecklingen av arbetsintegrerade sociala företag. Bland annat genom finansieringsformer för den sociala ekonomin samt genom deltagande i det europeiska nätverket *REVES*.

Olika former av nya arbetsmetoder, verktyg eller processer förekommer i några beskrivningar.²¹⁰ Genom att integrera hållbarhetsdimensionerna i kompetensförsörjningsarbetet kombinerar Gävleborg förbättrad kompetensförsörjning med ökad integration. Regionen genomför exempelvis projektinsatser och annat praktiskt arbete för att minska antalet könssegregerade utbildningar.

Tolv regioner²¹¹ beskriver olika insatser inom miljömässigt hållbar utveckling, som kopplar till kompetensförsörjning. Kronoberg har i samverkan med Unionen och Energikontor Sydost tagit fram rapporten *Alla vill ha grön omställning, men vem skall göra jobbet?* De har också skapat en arena med olika aktörer för dialog om slutsatserna från rapporten. Norrbotten beskriver projektet *Kompetenslyft inom stålindustrins värdekedja i Norrbotten* och de stora behoven av kompetensutveckling för grön omställning i industrin.

Ett antal regioner²¹² anger arbete inom Socialfonden. Antingen i samverkan med andra aktörer, att de driver²¹³ eller medfinansierar²¹⁴ projekten. Nio regioner²¹⁵ arbetar med utsatta grupper på arbetsmarknaden. Tre regioner²¹⁶ beskriver att de

---

²⁰⁷ Blekinge, Uppsala, Västerbotten.

²⁰⁸ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

²⁰⁹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²¹⁰ Gävleborg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²¹¹ Dalarna, Gotland, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²¹² Dalarna, Jönköping, Värmland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²¹³ Gävleborg, Sörmland, Västmanland, Östergötland.

²¹⁴ Jämtland Härjedalen, Östergötland.

²¹⁵ Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

²¹⁶ Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

verkar för sänkta trösklar för jobb, breddad syn på kompetens och en mer inkluderande arbetsmarknad.

Gävleborg lyfter fram två projekt inom Socialfonden som riktar sig mot unga. De är inriktade på närvaro i skolan respektive att motivera till studier och arbete. Projektet har även en ny vinkel där brottsförebyggande insatser provas.

6.2.1 Utmaningar och framgångsfaktorer

Alla regioner lyfter samhällsutmaningar inom kompetensförsörjning relaterade till hållbarhet i något avseende. Några av de övergripande utmaningarna som regionerna beskriver är demografi²¹⁷, olika former av kompetensbrist²¹⁸, samt könssegregerade arbetsplatser, branscher och arbetsmarknader²¹⁹

Majoriteten av regionerna²²⁰ skriver hur deras arbete bidrar till att möta utmaningarna inom hållbar utveckling. Sex regioner²²¹ nämner olika former av projekt, specifik finansiering eller specifika insatser. Knappt hälften av regionerna²²² har hållbarhet som en del av planer eller strategier för att möta utmaningarna. Enstaka regioner²²³ skriver generellt om till exempel samverkan och hur arbetet går till.

Det är bara en region som uttalat beskriver framgångsfaktorer. Jämtland Härjedalen lyfter den goda samverkanstradition som finns i länet som en framgångsfaktor i arbetet med integrering av hållbar utveckling inom kompetensförsörjning.

6.2.2 Samverkan

En majoritet av regionerna²²⁴ beskriver samverkan inom områden rörande hållbar utveckling. Det är en viss bredd på vilka aktörer regionerna samverkar med. Flera regioner²²⁵ samverkar med statliga myndigheter som inte är lärosäten. Ett exempel på detta är Jönköping som deltar i *Forum för social hållbarhet* tillsammans med Länsstyrelsen och Svenska ESF-rådet. Under året genomförde de ett seminarium om segregation på arbetsmarknaden. Fyra regioner²²⁶ nämner samverkan med kommuner. Ett exempel är Uppsala som driver projektet *RegExPro* i samverkan med några av länets kommuner. Projektet ger stöd till kommuner i arbetet med att söka

---

²¹⁷ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Värmland, Västernorrland, Västmanland.

²¹⁸ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²¹⁹ Gävleborg, Jönköping, Uppsala.

²²⁰ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²²¹ Dalarna, Gotland, Norrbotten, Uppsala, Västra Götaland, Östergötland.

²²² Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västmanland.

²²³ Kalmar, Sörmland.

²²⁴ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²²⁵ Gävleborg, Jönköping, Värmland, Västmanland, Östergötland.

²²⁶ Gävleborg, Kalmar, Uppsala, Örebro.

projektmedel avsedda för personer som står långt från arbetsmarknaden. Blekinge och Östergötland skriver att de samverkat storregionalt.

6.3 Territoriella perspektiv

Samtliga regioner svarar på frågan om territoriella perspektiv. Fyra regioner²²⁷ hänvisar till beskrivning av enskilda insatser i andra avsnitt.

6.3.1 Utmaningar och framgångsfaktor

Sex regioner²²⁸ lyfter utmaningar som gleshet, långa avstånd, svårigheter att pendla eller tillgång till utbildning nära hemorten. Detta gäller inte bara de geografiskt stora regionerna i norra Sverige. Kalmar beskriver att det finns begränsade möjligheter att pendla mellan de fyra lokala arbetsmarknader i regionen. Västernorrland skriver:

Regionala lösningar för utbildning, lärcentrum, validering mm behöver därför utgå från en territoriell ansats och lokala och regionala förutsättningar så att exempelvis lärcentrum och valideringsinsatser fungerar så lokalt som möjligt.

Örebro använder geografiska informationssystem (GIS) för att synliggöra territoriella skillnader och skeenden inom regionen. Genom att ta fram pendlingskartor åskådliggör de hur invånarna pendlar mellan bostad och arbete.

Uppsala lyfter utmaningar med de socioekonomiskt utsatta områdena i länet. Regionen betonar vikten av förebyggande åtgärder och att ytterligare aktörer är involverade i arbetet. De menar att detta är viktigt för att motverka exempelvis arbetslöshet och låg utbildningsmiljö som präglar dessa områden.

Jämtland Härjedalen efterlyser ett ökat nationellt engagemang för att stötta glesbebyggda regioner.

Ingen region beskriver några uttalade framgångsfaktorer.

6.3.2 Samverkan

Samverkan i olika former är betydelsefull för regionernas arbete med kompetensförsörjning, också ur det territoriella perspektivet. Det vanligaste är att samverkan sker med aktörer inom den egna regionen. Majoriteten av regionerna²²⁹ beskriver att de samverkar med kommuner.

Tio regioner²³⁰ samverkar med aktörer utanför den egna regionen. Dalarna beskriver internationell samverkan med Norge genom *Gränskommittén Innlandet*. Regionen skriver att "Gränskommittén har som syfte att bidra till att utveckla levande lokalsamhällen genom att stötta insatser och projekt inom grön omställning,

---

²²⁷ Gotland, Gävleborg, Jönköping, Uppsala.

²²⁸ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Västernorrland.

²²⁹ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²³⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

kompetensförsörjning, attraktivitet och planläggning över gränsen”. Skåne betonar närheten till Danmark som en avgörande del för kompetensförsörjningsfrågan i länet. Regionen deltar också i Interreg Europe-projektet *SKYLA*. Det handlar om framtida kompetensbehov för den gröna och digitala omställningen.

12 regioner²³¹ beskriver olika former av inomregionala skillnader när det kommer till kapacitet eller förutsättningar hos olika aktörer. Flera regioner²³² använder delregionala kompetensråd eller motsvarande för att ta del av fördjupad information om behov och förutsättningar i olika delar av länen.

I Västra Götaland finns fyra delregionala kompetensråd. Där sker samverkan med exempelvis Arbetsförmedlingen, näringslivet och arbetsmarknadens parter.

Regionerna gör också insatser utifrån kommunernas lokala förutsättningar. En majoritet av regionerna²³³ synliggör olika former av åtgärder inom detta område. Hur de gör det skiljer sig åt. Det kan vara att ta ansvar för att äga projekt med kommunerna²³⁴, enbart finansiera projekt²³⁵ eller mer övergripande arbete. Ett exempel på det senare är Kalmar som stöttar kommunerna i att upprätta samverkansavtal.

6.4 Mål och resultat

6.4.1 Prestationer

Alla regioner redovisar resultat i form av prestationer. De vanligaste kategorierna är olika former av möten eller dialoger²³⁶, kunskapsunderlag²³⁷ eller prestationer som syftar till stärkt kapacitet.²³⁸ Projekt som innehåller alla dessa delar finns inom regeringsuppdraget om validering. Jönköping beskriver hur de stärker kapaciteten i länet genom själva organiseringen av arbetet med validering. De inkluderar aktörer från både utbildning och bransch i arbetsgrupper och styrgrupp. En kartbild över vilka utförare av validering som finns i länet skapar bra överblick. Jönköping lyfter att utbildningar och kommunikationsinsatser kring vad validering är skapar en ökad förståelse och stärker förmågor.

Redovisningen rör prestationer som uppnåtts under 2023. De är ofta en del i ett större sammanhang som är tänkt att pågå över en längre tid. Redovisade prestationer är därför ett första steg av de förväntade resultaten och effekterna. Ett

---

²³¹ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²³² Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²³³ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²³⁴ Gävleborg, Sörmland.

²³⁵ Värmland.

²³⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

²³⁷ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten.

²³⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

exempel på det är den genomförda förstudien *Railcenter Hallsberg – utbildningskluster infrastruktur* som Örebro beskriver. Den går igenom förutsättningarna för etablering av utbildning och övningsanläggningar kopplat till järnväg i Östra Mellansverige.

Åtta regioner²³⁹ tar upp prestationer där individer tagit del av insatser. Vanligen rör denna kategori olika former av projekt riktade mot exempelvis arbetslösa. Inom kategorin ryms också andra insatser, exempelvis Skånes sommarjobbssatsning.

Östergötland är en av flera regioner²⁴⁰ som beskriver prestationer kring underlag om planering och dimensionering för gymnasial utbildning. För att få information om arbetsmarknadens kompetensbehov har Östergötland tagit fram en ny analysmodell. De har även påbörjat arbetet med att skapa en struktur för branschforum och ökat samarbete mellan utbildningsaktörer i länet.

6.4.2 Effekter

Alla regioner redovisar om effekter. Det är dock skillnader i vilken typ av effekter de beskriver. Många gånger skriver regionerna om förväntade effekter snarare än uppnådda. Detta trots att det endast efterfrågas eventuella uppnådda effekter. Effekter på kort och lång sikt som regionerna redovisar skiljer sig åt i olika avseenden. Det gäller både hur effekterna är verifierade och var de uppstår.

Flera regioner²⁴¹ skriver om effekter kopplat till arbetet med kunskapsunderlag. Till exempel Kronoberg som skriver att de fått ett systematiskt arbetssätt. Regionerna²⁴² tar upp insatser där samverkan och processer med andra aktörer ingår. Gemensamt för effekterna är ökad kapacitet hos deltagande aktörer.

Det varierar vilken metod regionerna använder för att verifiera effekterna. Hälften av regionerna²⁴³ beskriver att de baserar redovisningen av effekter på egna bedömningar. Fem regioner²⁴⁴ hänvisar till uppföljning eller utvärdering som grund. I några fall²⁴⁵ rapporterar regionerna inga effekter, eller uppger att de det är för tidigt att se några effekter.

---

²³⁹ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Skåne, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västra Götaland.

²⁴⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Östergötland.

²⁴¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Östergötland.

²⁴² Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁴³ Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁴⁴ Gävleborg, Norrbotten, Stockholm, Västmanland, Östergötland.

²⁴⁵ Blekinge, Jönköping, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten.

6.4.3 Mål som insatserna bidrar till

Samtliga regioner skriver att insatserna bidrar till mål i de regionala utvecklingsstrategierna. Målen handlar till exempel om tillväxt och konkurrenskraft, matchning samt jämställd, jämlik och inkluderande arbetsmarknader.

Fyra regioner²⁴⁶ hänvisar till mål inom Socialfonden. Tre regioner²⁴⁷ anger att deras insatser bidrar till mål i Regionalfonden. Örebro hänvisar till Interreg, utan att ange något program. Kronoberg och Skåne skriver att deras insatser bidrar till olika mål i Agenda 2030.

6.5 Analys – kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Tillgång till rätt kompetens, på rätt plats och i rätt tid är avgörande för företagens konkurrenskraft. Det påverkar ett lands produktivitet och förmåga till omställning. Bristen på kompetens är det största tillväxthindret för små- och medelstora företag i hela landet.²⁴⁸ Därmed är det också en fråga för en hållbar regional utveckling. Regionerna har en roll att bidra till att företag och organisationer får den kompetens de behöver.

Regionerna beskriver en bred palett av insatser med samverkan och kunskapsunderlag som grundläggande element. Regionerna tar ansvar för att samordna och driva på utvecklingen.

Det finns även andra aktörer som behövs för ett effektivt arbete med kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Regionernas förhållande till de olika aktörerna på lokal, regional och nationell nivå varierar. Det beror bland annat på den specifika kontexten, olika aktörers kapacitet och behov. Det är skillnad på att informera andra aktörer jämfört med att agera tillsammans på utmaningar för ett gemensamt mål. Regionerna belyser effekter av insatser kring samverkan och gemensamma processer. Den samlade bilden blir att dessa insatser stärker de deltagande aktörernas kapacitet.

Utöver Skolverket är det vanligt att myndigheterna Arbetsförmedlingen, Myndigheten för yrkeshögskolan, Tillväxtverket och lärosätena ingår på olika sätt i regionernas redovisningar.

Att lärosäten ingår i samverkan med regionerna är naturligt. Regionerna samverkar även med lärosäten utanför det egna länet. Det visar både på att ett brett utbud av (högre) utbildning kan behöva kreativa lösningar och möjligheterna med lärcentrum.

Regionerna arbetar alltmer strukturerat med styrande dokument och utifrån de regionala förutsättningarna. Tillväxtverket noterar rapporteringar om att samverkan med andra aktörer sker. Utifrån dessa kan vi dock inte bedöma hur utvecklade samverkan är. Vilken roll²⁴⁹ regionen kan och vill ta har varit ett

---

²⁴⁶ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Västernorrland, Västmanland.

²⁴⁷ Dalarna, Stockholm, Västernorrland.

²⁴⁸ Tillväxtverket. *Företagens villkor och verklighet 2023 – Huvudrapport. 2023.*

²⁴⁹ Ett underlag i diskussionen om roller är: Sveriges kommuner och regioner. *Regionerna 2019 och Utvecklingsarbetet. Nya regioner, nya roller och det regionala utvecklingsarbetet. 2020.*

återkommande ämne i Tillväxtverkets arbete med att stödja regionerna i deras arbete med kompetensförsörjning.²⁵⁰

Det framgår att regionernas arbete med planering och dimensionering av gymnasial utbildning har varit en viktig uppgift under året. Även organisationer som Svenskt Näringsliv²⁵¹ och Teknikföretagen²⁵² har identifierat användbarheten av regionernas prognoser. Regionernas arbete med uppgiften har påverkat samverkan med andra aktörer och visat på vikten av olika kunskapsunderlag. God kännedom om de lokala förutsättningarna för utbildningsutbudet är en förutsättning. Här är användare regionerna ibland delregionala kompetensråd för bedömningarna.

Alla regioner beskriver dock inte arbetsprocessen med bedömningar till Skolverket. Det är en ny gemensam uppgift för alla regioner. Den bygger på arbetet med analyser, prognoser och kunskapsunderlag, som regionerna har arbetat med länge. Det är känt att de regionala förutsättningarna och kapaciteten för detta ser olika ut. Variationerna i rapporteringen kan dock bero på hur och vad regionerna väljer att rapportera. Snarare än om och hur de genomför uppgiften med bedömningar. Tillväxtverket ser å andra sidan att det är fler regioner som skriver om de relevanta lagändringarna än förra året, och vad det inneburit för dem i praktiskt arbete.

Flera regioner gör direkta medskick om resurser för arbetet med kompetensförsörjning. Riksdagen har förstärkt finansieringen av den lagstadgade uppgiften att bedöma kompetensbehoven via generella statsbidrag. Regionerna framför både i denna rapportering och vid Tillväxtverkets nätverksträffar att finansiering baserad på befolkning är ett problem. Arbetsuppgiften att ta fram bedömningar om regionala kompetensbehov på kort och lång sikt inom privat och offentlig sektor är samma för alla regioner. Omfattningen på arbetet beror i liten del på hur stor befolkningen är. Vi delar regionernas uppfattning att modellen begränsar regioner med störst utmaningar och behov.

Flera regioner konstaterar att länet präglas av utmaningar som är relaterade till gleshet, långa avstånd eller svårigheter att pendla. Det finns en bredd i hur regionerna hanterar detta. Bland annat finns initiativ som syftar till att tillgängliggöra utbildning nära målgruppen. Utifrån ett territoriellt perspektiv är det endast en region som tar upp de problem som förknippas med socioekonomiskt utsatta områden. Detta är ett exempel som kanske har större betydelse än vad som framgår i rapporteringarna då flera av regionerna har områden av denna karaktär.

Insatserna i rapporteringarna är inte enbart inriktade på dimensionering eller tillgänglighet till olika utbildningar. Det sker tidiga insatser för unga, vägledning och insatser för att öka attraktiviteten till olika utbildningar och yrken. Det finns få beskrivningar om strategiskt arbete för att hantera den internationella konkurrensen om kompetens som regeringen beskriver i ett regeringsuppdrag till

---

²⁵⁰ Tillväxtverket. *Årsredovisning 2023. 2024* samt Tillväxtverket. *Framgångsfaktorer för regional kompetensförsörjning*. 2024.

<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverktyg/guiderochverktyg/framgangsfaktorerforregionalkompetensforsorjning.2884.html> (Hämtad 2024-03-15).

²⁵¹ Svenskt Näringsliv. *Regionernas kompetensförsörjningsuppdrag En analys av nuläge, förutsättningar och utvecklingsbehov oktober 2023*. 2023.

²⁵² Tillväxtverket. *Årsredovisning 2023. 2024*.

Tillväxtverket.²⁵³ Det framkommer enstaka beskrivningar av internationellt samarbete om kompetensförsörjning genom Interreg. Sådana möjligheter finns inom programmen och kan bidra till att möta utmaningar med kompetensbehov och -brist.

Social och miljömässig hållbar utveckling är de vanligast förekommande områdena som regionerna beskriver. I den mån ekonomisk hållbarhet förekommer så handlar det ofta om att det blir en följd av insatser med ett annat fokus.

Flera regioner skriver om utmaningar med en åldrande befolkning som innebär ett ökat vårdbehov i kombination med generell brist på kompetens. Framför allt är det inom vård och omsorg samt industri/tekniska branscher där bristen på personal framstår som påtaglig. Det är få regioner som i detta avsnitt beskriver insatser för att öka utbudet av arbetskraft genom att arbeta med utsatta grupper.²⁵⁴ Ännu färre beskriver arbete med att sänka trösklarna till arbetsmarknaden, eller för en breddad syn på individers kompetens och kunnande.

---

²⁵³ Tillväxtverket med flera myndigheters uppdrag att stärka samordning kopplat till Sveriges möjligheter att attrahera och behålla högkvalificerad internationell kompetens och annan utländsk arbetskraft som är viktig för Sveriges konkurrenskraft KN2024/00521 och KN2023/00170 (delvis).

²⁵⁴ Se även kapitel 10 Integration.

Sammanfattning – kompetensförsörjning och kompetensutveckling

- Kompetensförsörjning är en viktig del i det regionala utvecklingsarbetet som berör många aktörer. Samordning och styrning framstår som strukturerad och anpassad efter regionala förutsättningar.
- Arbetet med analyser och olika kunskapsunderlag är viktiga i arbetet med kompetensförsörjning. Regionernas bedömningar har nu ytterligare tyngd i och med de nya bestämmelserna för planering och dimensionering av gymnasial utbildning.
- Ersättning för uppgiften att bedöma kompetensbehov är baserad på befolkning. Tillväxtverket menar att det begränsar regionerna med störst behov och utmaningar.
- Kännedom om de lokala behoven och förutsättningarna för utbildningsplanering ökar genom att diskutera behov i olika forum och nätverk.
- För att fler ska välja utbildningar där behoven finns har regionerna prioriterat insatser för attraktivitet och vägledning.
- Konkurrensen om befolkning med rätt kompetens ökar internationellt och nationellt. Hur regionerna tar sig an den utmaningen framgår inte än.
- Omställning och matchning på arbetsmarknaden är viktig för kompetensförsörjningen. Regionerna redovisar en bredd av insatser som baseras på kunskap om länets behov.

7 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet

Den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 pekar ut följande fem prioriteringar inom det strategiska området:

- omställning genom starka regionala innovationssystem och smart specialisering
- en konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi
- tillvarata digitaliseringens möjligheter
- ett gott näringslivsklimat med goda ramvillkor och väl fungerade kapitalförsörjning
- internationalisering, investeringsfrämjande och ökad export.

Instruktionen för åiterrapporteringen är att

- Beskriva hur det strategiskt viktigaste arbetet inom *innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap* har genomförts.
- Beskriva hur regionen arbetat med att möta samhällsutmaningarna och där integrerat samtliga dimensioner av hållbar utveckling. Det vill säga den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga dimensionen.
- Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med *innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap*.
- Genomgående ska regionen beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet. Regionen ska även ange vilka aktörer de har samverkat med.
- Ge exempel på insatser och resultat i form av uppnådda prestationer, om möjligt uppnådda effekter samt vilka mål insatserna bidrar till.

Alla regioner svarar på åiterrapporteringen.

7.1 Genomförande

Samtliga regioner rapporterar hur det strategiskt viktigaste arbetet inom *innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande* har genomförts. Det finns flera likheter i regionernas fokusområden. Exempelvis arbete med innovationsfrämjande insatser och utveckling av innovationsstödssystem samt insatser kopplade till livsmedel och besöksnäring.

Tillväxtverket kategoriserar regionernas insatser utifrån de fem prioriteringarna för det strategiska området. Även utmaningar, framgångsfaktorer och samverkan framgår nedan.

7.1.1 Omställning genom starka regionala innovationssystem och smart specialisering

En majoritet av regionerna²⁵⁵ nämner smart specialisering och styrkeområden. Regionernas behov, förutsättningar och strategier för innovation och smart specialisering skiljer sig dock åt. Skillnaderna avspeglas i de satsningar och insatser som regionerna beskriver, även om det också finns likheter. Återkommande fokusområden i regionernas strategier är exempelvis smart industri, livsmedel, och besöksnäring.

7.1.1.1 Smart industri

För att minska beroendet av ett fåtal större arbetsgivare i länet har Blekinge tagit initiativ till projektet *Främja entreprenöriell vilja och förmåga i Blekinge*. Syftet är att "långsiktigt skapa förutsättningar för ett ökat tillflöde av nya företag inom Blekinges smarta specialiseringsområden". Blekinge satsar även på grön omställning av industrin. Nio regioner²⁵⁶ uppger att de satsar på smart industri. Dalarna har under året fördjupat samarbetet med regionerna i norra Mellansverige genom projektet *Smart Specialisering i NMS II*. Regionerna ska även fortsatt samarbeta inom det gemensamma specialiseringsområdet *Smart industri och komplexa system*. Inom ramen för projektet *ECS ÖMS* samarbetar också sju regioner²⁵⁷ i Östra Mellansverige bland annat kring smart industri.

Regionerna gör också satsningar på hållbarhet och grön omställning. Sörmland deltar i genomförandet av projektet *Grönt näringsliv - industri och drivmedel i synergi*. I projektet deltar även regionerna i Östra Mellansverige och Stockholm. Kalmar arbetar med optimering av försörjningskedjorna inom trähusindustrin i Småland och med användning av skogliga biprodukter. Västra Götaland har fattat beslut om medel till två test- och demonstrationsarenor. En av dessa är *ASSAR* i Skövde. Arenans fokus ligger på att främja industrins omställning inom elektrifiering, digitalisering och cirkulära flöden.

7.1.1.2 Livsmedel

Två tredjedelar av regionerna²⁵⁸ beskriver olika satsningar kopplade till livsmedel. Insatserna har varierande fokus. Däribland livsmedelsförädling, cirkulär livsmedelsproduktion, hållbarhet och självförsörjning. Västerbotten finansierar och deltar i en förstudie med syfte att skapa en plattform för livsmedelsinnovation i

---

²⁵⁵ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁵⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland.

²⁵⁷ Gävleborg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁵⁸ Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

länet. Västernorrland genomför en förstudie. Den syftar till att "kartlägga och ge vägledning avseende företag som förädlar livsmedel i länet". Örebro skriver:

Under 2023 anordnades bransch- och dialogträffar där olika delar av det regionala livsmedelssystemet - främst butiker och restauranger - fått möjlighet att testa innovativa sätt att göra nya affärer. De har även bekantat sig med livsmedel som produceras och förädlas i länet (t.ex. sötlupiner, ostronskivling odlad i kaffesump, fermenterad björksav, tackakött m.m.). Länets innovativa livsmedelsföretagare har utmärkt sig i årets SM i mathantverk, SM i cider/must samt World Cheese Awards 2023. Ett flertal livsmedelsföretagare har efter kurser och utbildningar som ordnats inom arbetet med livsmedelsstrategin öppnat gårdsbutiker och/eller skapat upplevelser som attraherar besökare.

Gotland har som enda svenska aktör medverkat i EU-kommissionens²⁵⁹ "öppna samråd för framtagande av en färdplan för omställning av EU:s mat-ekosystem med industriellt fokus". Gotland skriver att detta bland annat gett ökade insikter om medlemsländernas gemensamma utmaningar och potentiella samarbeten för att stärka hållbar konkurrenskraft.

7.1.1.3 Besöksnäring

Tolv regioner²⁶⁰ beskriver insatser kopplade till besöksnäringen i länen. Västerbotten redovisar arbete med konceptutveckling av *Västerbotten Experience* som är en metod för hållbar besöksnäring. De anger att "Västerbotten är det enda länet som arbetar brett med den typen av metod och idag är över 100 turistföretag, 10 av 15 kommuner och alla tre destinationsbolag med". Västernorrland skriver att besöksnäringen i länet fortsatt växer och att "de långsiktiga prioriteringar som skett för utveckling av hållbara destinationer ger positiva effekter till länets näringsliv. Även 2023 har överträffat referensåret 2019 i antalet gästnätter och besökare i länet." I Västra Götaland hjälper satsningen *Hållbarhetsklivet* företag inom besöksnäringen att möta de utmaningar branschen ställs inför. I projektet *Hållbar omställning i besöksnäringen* är målsättningen att Östergötland ska stötta en hållbar besöksnäring efter pandemin samt främja destinations- och företagsutveckling. Västmanland redovisar att de har initierat en samordningsprocess tillsammans med länets kommuner. Syftet är att prioritera och samordna gemensamma insatser för utveckling av en hållbar och framgångsrik besöksnäring. Även Stockholm verkar för att stärka besöksnäringen och skriver:

Besöksnäringen är en viktig jobb- och integrationsmotor som bidrar till att minska utanförskapet och sysselsätter många unga, kvinnor, personer med utländsk bakgrund och personer med låg utbildning. Besöksnäringen bidrar även till attraktiva livsmiljöer med ett större utbud, samhällsservice och bättre infrastruktur för både boende och besökare.

---

²⁵⁹ Generaldirektoratet för inre marknaden, industri, entreprenörskap samt små och medelstora företag (DG GROW).

²⁶⁰ Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

7.1.2 En konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi

7.1.2.1 Cirkulär ekonomi

Sju regioner²⁶¹ beskriver insatser kopplade till cirkulär ekonomi. Västra Götalands företagsstöd har haft fokus på bland annat cirkulära affärsmodeller, biobaserade material, koldioxidsnål transport och mobilitet/elektrifiering. Regionen har under året implementerat en obligatorisk hållbarhetsbilaga för företag som söker företagsstöd. Västra Götaland har också beslutat om medel till *Wargön Innovation* som beskrivs som "en testbädd och utvecklingsarena för biobaserade materialinnovationer och textilåtervinning som tillsammans med satsningar i Borås Science Park bygger kompetens och nya lösningar för framtidens hanteringar av textilier".

Halland redogör för flera olika insatser, däribland ett samarbete mellan offentliga aktörer för klimatsmarta transporter och maskiner vid entreprenad. Exempelvis projektutlysningen *Företags klimatpåverkan* som syftar till att få fler företag att kartlägga och sätta mål för sin klimatpåverkan. I förlängningen ska detta skynda på näringslivets cirkulära och gröna omställning.

7.1.2.2 Energiomställning

Nio regioner²⁶² beskriver insatser kopplade till energiomställning. Norrbotten lyfter projektet *Omställning av energisystemet i Gällivare till industriell restvärme*. Östergötlands insats *Elsmarta Östergötland* ska förbättra situationen kring elkapacitet i länet. I Uppsala koordinerar Uppsala universitet *SOLVE*²⁶³ som är en satsning på solet.

Gotland redogör för flera olika insatser och forum som bidrar till näringslivets energiomställning. *Energinätverket* arbetar aktivt med frågor i energiomställningen och har under året fokuserat på transporter. Projektet *Node Gotland* drivs av Science park Gotland och syftar till att stötta små och medelstora företags energi- och klimatomställning. Gotland har också genomfört flera möten med energiaktörer, främst inom havsbaserad vind och elnät. "Dessa samtal syftar till att identifiera och synliggöra den utvecklingspotential som finns för Gotland kopplat till förnybar- och kostnadseffektiv energi."

Kronoberg tar fram en energistrategi för länet och skapar en samverkansplattform med relevanta aktörer. Genom effektprognoser, småskalig energiproduktion och energigemenskaper ska energiförsörjningen i länet utvecklas. Kronoberg skriver också "Det finns goda förutsättningar då det finns ett regionalt engagemang och även formella uppdrag från regionen och regeringen. Flera nationella aktörer har visat intresse i den inledande dialogen".

---

²⁶¹ Dalarna, Gävleborg, Halland, Stockholm, Västerbotten, Västra Götaland, Östergötland.

²⁶² Gotland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁶³ Solelforskningscentrum Sverige (SOLVE) är en del av Energimyndighetens satsning på kompetenscentrum under 2022–2026.

7.1.3 Tillvarata digitaliseringens möjligheter

Tio regioner²⁶⁴ beskriver insatser kopplade till digitalisering och nio regioner²⁶⁵ lyfter insatser på AI-området. Jönköping beskriver väl det som framkommer i flera regioners arbete med digitalisering och artificiell intelligens:

Kunskapsspridning är nyckeln till framgångsrik implementering av AI i både offentlig och privat sektor. Det är viktigt att belysa de många fördelarna med AI, såsom effektivitetsförbättringar, kostnadsbesparingar och möjligheten att skapa nya innovativa tjänster och produkter.

Flera regioner beskriver insatser som syftar till att höja kunskapen om hur digitalisering exempelvis kan öka ett företags produktivitet. Västerbotten har genomfört två större projekt med syfte att höja den digitala kompetensen i länet. Projektet *Digilo* vände sig till administrativ personal och stödfunktioner. Projektet *Digilej* hade ledare och chefer i offentlig sektor som målgrupp. Östergötland har arbetat med områdena *Digital säkerhet* och *Affärsmodeller och digital innovation*. Ett projekt som regionen medfinansierat ska stödja små och medelstora företags digitala omställning genom digitala tekniker och med ett fokus på säkerhet.

Örebro lyfter projektet *Nyttiggörande av data för fyra ändamål* som drivs av hälso- och sjukvården i länet. Syftet är att nyttig- och tillgängliggöra regionens data. Målet är att data i förlängningen ska tillgängliggöras för uttag för både forskare och företag. Örebro skriver "Arbetet har hittills ökat medvetenhet i såväl privata som offentliga organisationer om utmaningar och möjligheter kopplat till AI". Även Halland satsar på artificiell intelligens kopplat till vård:

Inom området Framtidens vård och hälsa är Leap for Life en viktig aktör tillsammans med regionen och Högskolan i Halmstad. På högskolan har det skapats ett eget forskningsprogram inom fokusområdet "Informationsdriven vård". Mycket av arbetet och framgången bygger på det samarbete som sker mellan högskolan och Region Halland. Samarbetet baseras på det strukturerade datalager av hälsosystemdata som regionen byggt upp, där högskolans över 100 AI-forskare nu utvecklar lösningar för framtidens informationsdrivna vård.

7.1.4 Ett gott näringslivsklimat med goda ramvillkor och väl fungerade kapitalförsörjning

En majoritet²⁶⁶ av regionerna beskriver företagsfrämjande insatser. Insatserna och samverkan involverar många aktörer och regionerna har ofta en samordnande roll. Fem regioner²⁶⁷ redogör för insatser kopplade till ungt företagande.

---

²⁶⁴ Gotland, Jönköping, Kalmar, Skåne, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁶⁵ Halland, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁶⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁶⁷ Blekinge, Kalmar, Kronoberg, Västra Götaland, Örebro.

Östergötland lyfter flera olika insatser. Däribland *Företagsjouren* som stöttar företag som hamnar i en akut kris på grund av exempelvis likviditetsbrist, sjukdom, eller avtalsproblem. Jourens syfte är att rädda arbetstillfällena i första hand, och i andra hand företag. Ett arbetssätt som kallas *tillväxtteam* har också utvecklats. De organisationer som bäst kan stötta ett företag i dess utmaningar går samman och bildar ett team runt företaget. Med stöd av Tillväxtverket har Östergötland under året även drivit ett arbete rörande handlingsplan vid större varsel eller omställning i näringslivet.

Gävleborg redovisar att de fortsatt att stödja näringar som bidrar till ett mer diversifierat näringsliv. Företag inom främst besöksnäring och kulturella och kreativa branscher har tagit del av olika stödinsatser som inleddes under coronakrisen. Örebro har bland annat satsat på sociala företag. Arenan *Partnerskap för sociala innovationer* har skapats för att främja de sociala företagen, och på webbplatsen *självlart.nu* samlas sociala företag som är beredda att delta som leverantörer i offentlig upphandling. Örebro deltar också i projektet *Microfuture*. Syftet är att stärka sociala företags förutsättningar för mikrofinansiering. Västernorrland lyfter två insatser för att underlätta ägarskiftet och generationsskiftet samt projektet *Hållbar i osäkra tider*. Projektet ska bidra till att fler mikroföretag överlever och utvecklas trots nuvarande konjunkturläge.

7.1.5 Internationalisering, investeringsfrämjande och ökad export

Elva regioner²⁶⁸ beskriver insatser kopplade till internationalisering. Lika många regioner²⁶⁹ beskriver också insatser kopplade till export. Många regioner gör insatser inom ramen för *Regional exportsamverkan* (RES). Skåne rapporterar exempelvis att fler än 300 skånska företag under året deltog i gemensamma aktiviteter inom ramen för *Regional exportsamverkan*.

Västra Götaland skriver att de tagit beslut om att fortsatt finansiera *Exportcenter Väst* som verkar för att öka den internationella handeln hos länets små och medelstora företag. Västra Götaland stöttar även *Exportcenter Väst* i genomförandet av så kallade *exportboostar*. Det är ett koncept där företag får presentera sin exportidé inför en panel av främjandeaktörer och får direkt feedback samt möjlighet till finansiering. I Gävleborg har projektet *Team Gävleborg 1.0, Hållbar Export och investeringskraft* genomförts. Det syftade till att skapa "en långsiktig regional stödstruktur för ökade möjligheter till fler exporterande företag i Gävleborg, en ökad export, exporttillväxt, samt möjlighet att påverka hållbarheten i exportaffären hos befintliga små och medelstora exportörer".

Inom arbetet med exportfrämjande ligger även Västerbottens fokus bland annat på att utveckla hållbarhetsarbetet hos exporterande företag. Regionen arbetar också med strukturer för exportfrämjandet på både nationell och regional nivå för att stärka Västerbottens exportkapacitet. Gotland lyfter projektet *Internationell accelerator* vars syfte är att öka exportmognad och få fler gotländska företag att nå en större marknad. Kronoberg skriver om en längre satsning:

---

²⁶⁸ Blekinge, Gotland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²⁶⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västra Götaland.

Under 2023 har ett arbete genomförts inom Business Region Kronoberg som innebär att det under tre år ska bedrivas ett främjande arbete inom export, investering och etablering i Kronobergs län. Projektet REIS Kronoberg [...] ska stärka och utveckla nuvarande samverkan och främjande arbete mellan offentligt exportfrämjande aktörer samt skapa plattformar för ett främjande arbete inom investering och etablering. Projektet ska arbeta för att få fler företag att investera och etablera sig i regionen.

7.1.6 Utmaningar och framgångsfaktorer

Åtta regioner²⁷⁰ beskriver olika utmaningar i genomförandet. Flera regioner lyfter finansiering²⁷¹ och tid²⁷² som utmanande faktorer. Jönköping lyfter programrådets låga innovationsgrad. Kopplat till företagsstöd skriver Kronoberg att "det kan vara svårt att nå vissa grupper av företag, framför allt de minsta företagen och företag som drivs av kvinnor och personer med utländsk bakgrund". Om arbetet med smart specialisering skriver Halland "De varierande förutsättningarna och logikerna för de olika smarta specialiseringsområdena innebär en utmaning i att från det regionala ledarskapet sätta en gemensam tydlig strategi och färdplan för respektive område".

Fem regioner²⁷³ lyfter framgångsfaktorer. Halland, Värmland, Västerbotten och Örebro beskriver alla bra samverkan och samarbeten med andra aktörer som en framgångsfaktor. Västerbotten skriver att "Framgångsfaktorerna är över lag att involveras i ett tidigt skede och att ha möjligheter att ses och bemötas som en viktig partner. Det behövs social infrastruktur, goda villkor och en hållbar långsiktig finansiering". Om arbetet med innovationsutveckling kopplat till livsmedel skriver Örebro "En framgångsfaktor med arbetet inom livsmedel är den breda önskan om att finna samverkan i en komplex fråga med bäring på många utvecklingsområden".

7.1.7 Samverkan

Regionerna samverkar med en rad olika aktörer för att genomföra arbetet med innovation, förnyelse, företagande och entreprenörskap. Samtliga regioner beskriver sin samverkan i någon form. En regions faktiska roll i olika insatser och samarbetet är dock svår att utläsa ibland.

En majoritet²⁷⁴ av regionerna rapporterar att de har samverkat med en eller flera kommuner i länet. Hälften²⁷⁵ redovisar samarbeten med länsstyrelserna och fem regioner²⁷⁶ anger att de samarbetat med andra regioner. Jönköping, Kalmar samt Kronoberg rapporterar att de tre regionerna tillsammans med Gotland inlett ett

---

²⁷⁰ Halland, Jönköping, Kronoberg, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

²⁷¹ Halland, Kronoberg, Västerbotten, Västmanland.

²⁷² Värmland, Västerbotten, Örebro.

²⁷³ Halland, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

²⁷⁴ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁷⁵ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁷⁶ Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg.

samarbete kring smart specialisering i programområdet Småland och Öarna. Kalmar skriver:

Syftet är att gemensamt genomföra länens strategier för att med samlad kraft nå ut till fler företag i en större geografi. På så vis ska företagen kunna erbjudas fler och mer effektiva insatser genom ett gemensamt nyttjande av innovationssystem, kunskap och kompetens i alla länen.

På liknande sätt samverkar Dalarna, Gävleborg och Värmland inom programområdet Norra Mellansverige. Gävleborg skriver också att samverkan nått en ny nivå genom den europeiska pilotsatsningen *Partnerskap för regional innovation (PRI)*²⁷⁷ där de tre regionerna ingår.

Mer än hälften²⁷⁸ av regionerna redovisar samverkan med Almi Företagspartner AB eller med något av riskkapitalbolagets regionala dotterbolag. Andra aktörer som flera regioner samverkar med är Business Sweden (Sveriges export- och investeringsråd)²⁷⁹, forskningsinstitutet RISE (Research Institutes of Sweden)²⁸⁰ och Lantbrukarnas riksförbund²⁸¹. Samverkan med en eller flera science parks i länet är också vanligt förekommande.²⁸²

Nio regioner²⁸³ rapporterar att de samverkar med universitet och högskolor. Ytterligare sex regioner²⁸⁴ anger samverkan med akademi eller lärosäten, utan att närmare specificera aktör.

Jämtland Härjedalen nämner inga konkreta aktörer men rapporterar att regionen samverkar brett och i många fall med ideell, privat och offentlig sektor samt akademien samtidigt.

7.2 Integrering av hållbarhet

Alla regioner svarar på frågan om hur de arbetar med att möta samhällsutmaningarna och integrerar hållbarhetsdimensionerna. Västerbotten radar upp aktuella samhälls- och policyutmaningar men hänvisar till andra avsnitt vad gäller hur integrering av hållbarhet sker. Gotland hänvisar helt och hållet till andra avsnitt i sin rapportering.

---

²⁷⁷ Europeiska kommissionen. *Partnerships for Regional Innovation*. 2023. <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/pri> (Hämtad 2024-03-15).

²⁷⁸ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁷⁹ Blekinge, Dalarna, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Västerbotten, Östergötland.

²⁸⁰ Kalmar, Kronoberg, Skåne, Västerbotten, Västernorrland.

²⁸¹ Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Västerbotten, Västernorrland.

²⁸² Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Östergötland.

²⁸³ Blekinge, Gävleborg, Halland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁸⁴ Jämtland Härjedalen, Kalmar, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västra Götaland.

Det framkommer att samverkan, olika arbetssätt samt kunskapsinsatser är viktiga för att sprida kunskap om hållbarhetsdimensionerna. Till exempel genom konferenser, utbildningar och nätverk.²⁸⁵

Hälften av regionerna²⁸⁶ nämner att de tre hållbarhetsdimensionerna är utgångspunkter i olika strategier och styrdokument. Specifika dokument som nämns är regionala utvecklings-²⁸⁷, smart specialiserings-²⁸⁸ och innovationsstrategier²⁸⁹. Jämtland Härjedalen skriver exempelvis att de inom ramen för smart specialisering har tagit "ett initiativ för att utveckla och använda en modell för bedömning och prioritering av behov, utmaningar, möjligheter, målkonflikter och synergier, med utgångspunkt i de globala målen och de territoriella förutsättningarna".

Nästan lika många regioner²⁹⁰ lyfter att hållbarhetsdimensionerna, och i vissa fall samhällsutmaningarna, är en del av den strategiska bedömningen och prioriteringen av projekt. Regionerna uttrycker detta olika starkt. I Norrbotten ska den ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionen:

genomsyra bedömningen av ansökningar om projektstöd och företagsstöd och i ansökan ska framgå i vilken utsträckning och på vilket sätt projektet, företaget eller investeringen bidrar till en hållbar regional utveckling.

I Jämtland Härjedalen ska en:

strategisk bedömning och prioritering av 1:1 medel beakta samhällsutmaningarna i någon mån. I huvudsak genom bedömning av inkomna ansökningar, i mindre grad genom strategisk uppvaktnings- och aktörer lämpliga att leda angelägna satsningar och i större mån i form av initiativ till satsningar inom klimat-, miljö- och tekniksatsningar (cirkulär ekonomi).

Nästan alla regioner²⁹¹ rapporterar insatser inom ett antal olika sakområden. Insatserna beskrivs i mer eller mindre grad som en följd av att möta samhällsutmaningar. Det handlar om mer långsiktiga satsningar eller insatser i form av projekt och inte sällan en kombination av båda. Hälften av regionerna²⁹² beskriver insatser inom miljö i bred mening. Här inkluderas till exempel omställning till olika cirkulära lösningar och grön omställning, hållbara transportlösningar, samt el och energi. Västra Götaland skriver att det är viktigt "att aktivt verka för den gröna omställningen av industrin och samhället och på så sätt möta

---

²⁸⁵ Se även avsnitt 3.2.2 Insatser för hållbarhet.

²⁸⁶ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland.

²⁸⁷ Jönköping, Uppsala, Västra Götaland.

²⁸⁸ Blekinge, Jönköping, Jämtland Härjedalen, Västernorrland.

²⁸⁹ Skåne.

²⁹⁰ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västra Götaland, Örebro.

²⁹¹ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁹² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

samhällsutmaningarna och bygga ett robust samhälle”. Värmland bedömer att den största samhällsutmaningen handlar om klimatarbete men också om utanförskap i olika former.

Andra exempel handlar om samhälls-entreprenörskap och social innovation. Gävleborg skriver att insatser inom detta bidrar till att lösa samhällsutmaningar och bredda näringslivet. Dalarna har under året haft möten och workshops med aktörer och samhälls-entreprenörer inom civilsamhället för att formera sig runt gemensamma samhällsutmaningar. Sörmland lyfter att “innovation och förnyelse är avgörande för att möta de stora samhällsutmaningarna. Samtidigt som goda förutsättningar för innovation är viktigt för att näringslivet ska kunna ställa om till hållbarhet”.

Ett annat område av betydelse är digitalisering. Halland påpekar att “det finns en potential för att använda digitalisering för ekologiskt och social hållbarhet men det finns också utmaningar kopplat till både energianvändning och digitalt utanförskap”. Bland annat Kalmar kopplar digitaliseringens möjligheter till vård och omsorg som ett led i att hantera den demografiska utvecklingen som är en utmaning. Ytterligare tre regioner²⁹³ nämner arbete med digitalisering och smart dataanvändning.

Det handlar också om insatser inom upphandling. Kalmar konstaterar att innovativa lösningar på samhällsutmaningar kräver nya former av upphandling och Gävleborg arbetar med att få små och medelstora företag upphandlingsbara.

Blekinge och Dalarna pekar på insatser inom export och utländska investeringar. Dalarna lyfter att:

SCB som har i uppdrag att utveckla statistik över exportens klimatpåverkan, har visat att export från Sverige generellt har en relativt lägre miljöpåverkan än andra länders produkter. Det pekar på att exportfrämjande inte behöver stå i konflikt med miljömässig hållbarhet.

Tre regioner²⁹⁴ nämner Almis *Framtidsdialog* som är ett samtal om hållbarhet i företag. I Sörmland är dialogen obligatorisk för nya företag som vänder sig till Almi för affärsutveckling eller lån. Örebro nämner Almi som en samverkanspart. I Kronoberg bidrar projektet *Konsulttimmar* till småföretagens ekonomiska, sociala och/eller ekologiska utveckling. I Jönköping erbjuder *Företagsjouren* motsvarande stöd.

7.3 Territoriella perspektiv

Alla regioner redovisar att de, på ett eller annat sätt, beaktar det territoriella perspektivet i arbetet med *innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande*. Det är vanligt förkommande att de samverkar med kommunerna. Exempelvis beskriver några regioner²⁹⁵ hur deras investeringsfrämjande arbete

---

²⁹³ Jönköping, Västmanland, Östergötland.

²⁹⁴ Norrbotten, Sörmland, Västernorrland.

²⁹⁵ Blekinge, Dalarna, Örebro, Östergötland.

bidrar till det territoriella perspektivet. Detta genom att arbetet utgår från varje enskild plats eller kommunens unika förutsättningar och bygger vidare på det.

Fyra regioner²⁹⁶ nämner styrdokument som utgår ifrån ett territoriellt perspektiv. Det handlar exempelvis om den regionala utvecklingsstrategin²⁹⁷ och smart specialiseringsstrategin²⁹⁸. Det finns också verktyg som är stöd för att hantera territoriella perspektiv.²⁹⁹ Exempelvis nämner Sörmland kunskapsunderlaget *Näringslivets geografi*.

10 regioner³⁰⁰ redovisar projekt som har bäring på ett territoriellt perspektiv. Fyra regioner³⁰¹ beskriver projekt som antingen går över regiongränser eller är Interreg-projekt. Det territoriella perspektivet utgår därmed inte enbart från den egna regionens administrativa gränser utan är även funktionellt.

14 regioner³⁰² redogör att de beaktar det territoriella perspektivet i hanteringen av stödgivning eller andra insatser till aktörer. Antigen genom att säkerställa geografisk springning i hela länet eller riktade och prioriterade insatser. Halland beskriver följande:

Vid olika typer av finansiering till dessa aktörer ställs krav på geografisk spridning av insatser och att hela Halland skall vara upptagningsområde. Den geografiska spridningen följs upp genom att analysera deltagande företags placering i regionen [...].

Utöver Halland redovisar även andra regioner³⁰³ att uppföljning av stöden görs med hänsyn till bland annat geografisk spridning och att skapa en balans mellan exempelvis städer och landsbygder. Dialoger sker med kommuner och med aktörer inom innovations- och företagsfrämjande systemet kring hur stöd och insatser kan utvecklas. Det nämner fem regioner.³⁰⁴ Norrbotten uttrycker det som:

Med en mycket stor geografisk yta är det en förutsättning att det finns en nära lokal dialog för att få kännedom om näringslivet i hela länet och för att kunna arbeta för en medveten information och inomregional fördelning av stöden.

Några regioner³⁰⁵ pekar på utmaningar inom det territoriella perspektivet i arbetet med *innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande*. Västernorrland nämner:

---

²⁹⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Västmanland.

²⁹⁷ Dalarna, Västmanland.

²⁹⁸ Blekinge.

²⁹⁹ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Sörmland.

³⁰⁰ Blekinge, Dalarna, Halland, Jönköping, Skåne, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västra Götalandsregionen, Örebro.

³⁰¹ Blekinge, Halland, Skåne, Sörmland.

³⁰² Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³⁰³ Halland, Kronoberg, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

³⁰⁴ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Sörmland, Uppsala, Norrbotten.

³⁰⁵ Kalmar, Gävleborg, Västernorrland, Västmanland.

Vår bedömning är att vi skulle nå längre i beaktandet av territoriella perspektiv om detta också var ett skullkrav för fler statliga myndigheter, så att sakpolitiska satsningar inte riskerar att kortsluta långsiktiga strategiska ambitioner lokalt och regionalt.

Västmanland lyfter utmaningar till följd av utbrottet av afrikansk svinpest. Ett stort område i Västmanland blev avspärrat och restriktioner infördes. Regionen skriver att det har stor samhällspåverkan på invånare, företagare, bostadsutvecklingen, arbetsmarknaden, hälsa, myndighetsutövning och föreningsliv. De menar att en svårighet i denna krissituation, när flera delar av samhället påverkas, är bristen på samordning och ansvarsfördelning och då även nationellt.

Ur redovisningen går det att tolka att åtta regioner³⁰⁶ nämner insatser som görs kopplat till att hantera och förebygga demografiska förändringar. Dock uttrycker de inte explicit demografin som en utmaning. Blekinge beskriver att de gör satsningar inom entreprenörskap som har en territoriell dimension då det syftar till att förenkla företagande på landsbygden. De beskriver att:

Fler unga ska kunna välja att flytta dit eller bo kvar på orten, samt ge möjlighet att kombinera ett arbete med att t ex upprätthålla viktig service på landsbygden såsom deltidsbrandmän/kvinnor.

En framgångsfaktor som Dalarna och Gävleborg nämner är digitala möten. Det bidrar till tillgängliggörandet och kompletterar fysiska möten samt främjat tempo och systematik i olika forum samt relationsbyggande mellan aktörer.

7.4 Mål och resultat

7.4.1 Prestationer

Nitton regioner³⁰⁷ redovisar resultat i form av prestationer. De vanligaste prestationerna är olika former av stöd och aktiviteter riktade till företag. Stöd till företagen har lämnats bland annat i form av digitaliserings-, internationaliserings- och affärscheckar samt kreativa checkar. I projektet *Framtidens Industri i Sörmland* har industri- och industrinära företag fått stöd i sin utveckling ”exempelvis med flytt av produktion från utlandet, automatiseringsinvesteringar, kristöd och utveckling av ekonomi och ledningsfunktioner.”

Många prestationer utgörs också av möten, dialoger och evenemang. Stockholm skriver att *Besökskraft Stockholmsregionen* har samlat över 300 företag, kommuner, organisationer, civilsamhälle och forskare till sju workshops och möten. Stockholm redovisar att ”Intervjuer, enkäter och utvärderingar om nuläget har genomförts. Branschen har på detta sätt tillsammans identifierat tolv utvecklingsområden för att besöksnäringen ska kunna växa och utvecklas”. Regionerna skriver även om insatser som har resulterat i olika typer av kompetenshöjande prestationer. I Värmland har

---

³⁰⁶ Blekinge, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Norrbotten, Gävleborg, Västerbotten.

³⁰⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland. Uppsala anger ”Projekt fortlöper enligt projektbeskrivning” för samtliga insatser. Örebro har anger enbart förväntade resultat.

Projekt Miljödriven tillväxt bland annat bidragit till ökad kompetens i hållbarhetsfrågor. I Östergötland har kompetenshöjande seminarier, med fokus på digital omställning, genomförts för små och medelstora företag. Sju regioner³⁰⁸ rapporterar vissa insatser utan att ange resultat i form av uppnådda prestationer under året. I några fall har endast förväntade resultat rapporterats. Orsaken till detta är i nästan samtliga fall att insatsen är så ny att inga resultat uppnåtts än.

7.4.2 Effekter

Nitton regioner³⁰⁹ redovisar resultat i form av uppnådda effekter. De vanligaste effekterna som redovisas är nya och ökade kunskaper, samt stärkta nätverk och samarbeten. Fem regioner³¹⁰ rapporterar även ökad sysselsättning. Hälften av regionerna³¹¹ anger att resultatbeskrivningen i något fall baseras på en uppföljning eller utvärdering. Tre regioner³¹² har i vissa fall inte angett om de redovisade effekterna baseras på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning. Ytterligare sex³¹³ regioner har utelämnat denna uppgift helt, för samtliga insatser där uppnådda effekter redovisats.

7.4.3 Mål som insatserna bidrar till

Samtliga insatser är kopplade och ska bidra till målen i de regionala utvecklingsstrategierna. Ibland relaterar regionerna även till olika prioriteringar i strategierna. De vanligast förekommande målen syftar till ett starkare och mer konkurrenskraftigt näringsliv samt en stärkt innovationskraft hos företagen. Sjutton regioner³¹⁴ har även angett att insatserna bidrar till mål i Regionalfonden. Även dessa mål är ofta kopplade till konkurrens- och innovationskraft. Gotland, Kronoberg och Skåne har också angett att insatserna bidrar till mål i Agenda 2030.

7.5 Analys – innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande

Regionerna rapporterar ett stort antal insatser. Regionerna utgår i sitt innovationsstödjande arbete utifrån de mål som formulerats i de regionala utvecklingsstrategierna och utifrån deras strategier för smart specialisering.

Samtliga regioner arbetar med att implementera sina insatser i strategier för smart specialisering i så kallade färdplaner. Här har regionerna kommit olika långt och nämner ofta att en utmaning med att ta arbetet med smart specialisering vidare beror på att de prioriterade områdena är olika i sin natur. De områden som är

---

³⁰⁸ Blekinge, Dalarna, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Örebro.

³⁰⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland. Örebro anger enbart förväntade effekter.

³¹⁰ Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland.

³¹¹ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³¹² Blekinge, Gotland, Skåne.

³¹³ Dalarna, Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland.

³¹⁴ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

vanligast förekommande hos regionerna är besöksnäring, livsmedel, energi samt olika delar av industrisektorn.

En genomgående utmaning för regionerna är att implementera sina strategier för smart specialisering. Halland beskriver det som att "De varierande förutsättningarna och logikerna för de olika smarta specialiseringsområdena innebär en utmaning i att från det regionala ledarskapet sätta en gemensam tydlig strategi och färdplan för respektive område". Detta ser vi är signifikant för de flesta regioner.

När det gäller arbetet med att bygga ett fungerande innovationsekosystem är Regionalfonden en komponent men även olika Vinnova-satsningar. Bland annat arbetar flera regioner med testbäddar för att främja att forskning ska leda till produkter och tjänster. Exempelvis är *Testa center* i Uppsala en öppen testbädd för produktion av biologiska läkemedel. *Wargön Innovation* är en testbädd och utvecklingsarena för biobaserade materialinnovation och textilåtervinning i Västra Götaland.

Stöd till småföretag sker ofta genom Almi och IUC (Industriella utvecklingscentra) samt genom inkubatorer i regionerna. Stöd till nystartade företag men även stöd till företag som vill växa är vanligt förekommande. Bland annat arbetar några regioner med acceleratorer. Även företagsjourer existerar och då oftast i syfte att spara arbetstillfällen.

Liksom tidigare år är finansiering och tid att genomföra olika önskvärda aktiviteter också utmaningar. Dessutom kan det vara svårt att med företagsstöd nå vissa grupper, till exempel kvinnor och personer med utländsk bakgrund.

Samverkan, såväl inom som utanför regionen är centralt. Vad gäller utanför regionerna sker samverkan oftast inom de så kallade NUTS2-områdena. Det är ofta projekt inom Regionalfonden som syftar till och leder till samverkan. Även internationella samarbeten börjar synas mer frekvent i denna rapportering. Bland annat i form av *Regional exportsamverkan*.

De insatser inom AI och digitalisering som regionerna beskriver handlar till stor del om att öka företagets produktivitet samt plattformar för kunskap och lärande inom och utanför regionen. Säkerhet kopplat till digitalisering är något som en del regioner lyfter upp och som kommer att bli allt väsentligare. Det råder även en kompetensbrist i landet vad gäller att kunna tillgodogöra sig digitaliseringens möjligheter.

Grön omställning är ett tvärgående tema. Tillväxtverket utläser vikten av ett hållbart näringsliv, betydelsen av innovation och teknisk utveckling samt utformandet av cirkulära affärsmodeller. Historiskt sett har det varit svårt för en del regioner att konkretisera insatser inom området grön omställning. Nu kan vi dock utläsa insatser som till exempel utbildningar till företag och energistrategi för länet.

Sammanfattning – innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap

- Smart specialisering är grundläggande för att skapa regionala innovationssystem som främjar omställning och konkurrenskraft i hela landet. Samtliga regioner har en strategi för smart specialisering men har kommit olika långt i implementeringen av denna.
- Smart industri, livsmedel och besöksnäring är förekommande fokusområden hos regionerna.
- Majoriteten av regionerna arbetar med cirkulär ekonomi och/eller energiomställning samt med insatser som är kopplade till digitalisering eller AI i syfte att bibehålla näringslivets konkurrenskraft.
- Samtliga regioner beskriver olika former av företagsfrämjande insatser. Insatserna involverar många aktörer och regionerna har ofta en samordnande roll.
- Samverkan är en framgångsfaktor för innovation och förnyelse. Samtliga regioner samverkar med aktörer inom länet men även med andra regioner. Samverkan med internationella aktörer börjar också bli något mer förekommande.

8 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet

Den nationella strategin anger att en god och hållbar tillgänglighet i alla delar av landet är avgörande för att skapa goda och attraktiva miljöer som människor kan bo, leva och verka i eller besöka. Detta är centralt och är särskilt viktigt eftersom Sverige jämfört med de flesta andra länder har en liten befolkning på en geografiskt stor yta. De territoriella förutsättningarna varierar avsevärt mellan, och inom olika geografiska områden. Det ger stora utmaningar för att skapa en god och hållbar tillgänglighet och kräver en anpassning av insatserna för att de ska få avsedd effekt.

Strategin beskriver att hållbar tillgänglighet uppnås genom fokus på digital och elektronisk kommunikation och tjänster, framför fysisk förflyttning. Samtidigt är god och hållbar tillgänglighet central för att ge människor tillgång till vård, omsorg och service. Men även aktiviteter och miljöer för en meningsfull fritid.

Instruktionen för åiterrapporteringen är att

- Beskriva hur det strategiskt viktigaste arbetet inom *tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet* har genomförts.
- Beskriva hur regionen arbetat med att möta samhällsutmaningarna och där integrerat samtliga dimensioner av hållbar utveckling. Det vill säga den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga dimensionen.
- Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med *tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet*.
- Genomgående ska regionen beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet. Regionen ska även ange vilka aktörer de har samverkat med.
- Ge exempel på insatser och resultat i form av uppnådda prestationer, om möjligt uppnådda effekter samt vilka mål insatserna bidrar till.

Alla regioner svarar på åiterrapporteringen men med mycket varierande tyngdpunkt. Alla regioner redovisar även samverkan i någon form. Allt från dialoger med kommunerna och utvecklad och finansierad samverkan för påverkansarbete. Till innovativa projekt med näringsliv och akademi. Flertalet regioner³¹⁵ lyfter specifikt sin samverkan med länsstyrelsen. Antingen generellt eller i samband med nätverk kopplat till bredband eller infrastrukturplanering.

---

³¹⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

8.1 Genomförande

Tillväxtverket grupperar regionernas redovisningar i följande kategorier:

- Tillgänglighet genom transportsystemet – insatser och utmaningar.
- Tillgänglighet genom digital kommunikation – insatser och utmaningar.

8.1.1 Tillgänglighet genom transportsystemet – insatser och utmaningar

Regionerna³¹⁶ rapporterar att de påbörjat olika typer av kunskapshöjande underlag inför kommande revidering av regional infrastrukturplan. Det gäller resvaneundersökningar, kunskap om tillgänglighet, hållbar mobilitet, koppling till regionala rumsliga strategier och ett transporteffektivt samhälle.

Många regioner³¹⁷ redovisar också sitt arbete med olika inspel inför kommande planeringscykel för infrastruktur. Antingen enskilt arbete eller i samverkan med ytterligare regioner. I första hand lyfter de fördelning av medel och prioriterade stråk inför kommande inriktning för infrastrukturplaneringen.

Samverkan över regiongränserna fortsätter utvecklas och får alltmer utrymme i redovisningen jämfört med tidigare år. Nästan alla regioner³¹⁸ för fram storregional samverkan, över regiongränserna, kopplat till infrastruktur. Den omfattar exempelvis gemensamma positionspapper, samverkan för påverkan och över nationsgränser, arbete kopplat till EU:s transportnät *TEN-T*, stråksamverkan, storregional systemanalys, elektrifiering av godstrafiken, säkerställande av drift och underhåll, transportsystemets tillförlitlighet och beredskapsfrågor.

Jönköping lyfter det regionöverskridande samarbetet *Regionsamverkan Sydsverige*. Där arbetar regionerna Skåne, Halland, Blekinge, Kronoberg, Kalmar samt Jönköping utifrån syftet att öka tillgängligheten och lyfta Sydsveriges betydelse i ett nationellt och internationellt sammanhang.

Norrbottnen nämner arbetet och finansieringen av *Norrbotniabanegruppen* tillsammans med Västerbotten, kommunerna samt näringslivet. Ett arbete som drivs som ett bolag och som kan företräda samverkansparterna i finansiella, formella och övergripande frågor med regeringen, Trafikverket och EU.

Utöver tematisk samverkan redovisar flera regioner³¹⁹ samverkan med aktörer från näringslivet, länsstyrelsen, andra inomregionala aktörer, energikontor och transportörer. Samverkan som exempelvis handlar om näringslivets transporter, elektrifiering och tåg. Gävleborg lyfter hur de aktivt arbetar med frågor kring laddinfrastruktur.

---

³¹⁶ Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³¹⁷ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västmanland, Västra Götaland.

³¹⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

³¹⁹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Västerbotten, Örebro.

Arbete med trafikförsörjningsprogram och insatser för kollektivtrafikens betydelse för regional tillgänglighet nämner häften av regionerna.³²⁰ Några regioner³²¹ lyfter också järnvägens roll för den regionala kollektivtrafiken. Kronoberg skriver om projektet *Byresan* som startade i september 2023 och som ”syftar till att stärka hållbar mobilitet utanför staden och skapa förutsättningar för attraktiva livsmiljöer utanför staden som är tillgängliga för alla.”

Kopplat till infrastruktur för cykeltrafik och cyklande anger hälften av regionerna³²² att de arbetar med att ta fram cykelboks slut, cykelförhandlingar, reviderad eller ny cykelplan. Skåne skriver om invigning av de två första supercykelvägarna. Ett koncept där många aktörer utöver kommunerna var involverade såsom Trafikverket, Transportstyrelsen, Svenska cykelstäder och Cykelfrämjandet.

Några regioner³²³ lyfter sitt främjandearbete kopplat till flyget. Det gäller både flygets tillgänglighet genom flygplatser och rutter. Men också insatser för flygets minskade klimatpåverkan, såsom framtida elflyg. Gotland arbetar med att försöka få till en kommersiell elflygslinje. Ett arbete som bidragit till att skapa nya kontaktytor och inspirerat till nya samarbeten på området.

8.1.2 Tillgänglighet genom digital kommunikation – insatser och utmaningar

Regionerna³²⁴ beskriver hur de operativt arbetar med att samordna, påverka och stödja en fortsatt bredbandsutbyggnad. I synnerhet lyfter en del utmaningarna³²⁵ som omfattar att täcka de kvarvarande områdena med bredband, utanför marknadens intresseområden, såsom landsbygd och glesa områden. Nyttjandet av Regionalfondsmedel och statliga 1:1-medel beskriver några regioner³²⁶ som avgörande för att kunna medverka till fortsatt bredbandsutbyggnad. Sex regioner³²⁷ redovisar att de aktivt jobbar med påverkansarbete kring kommande nationell bredbandsstrategi (konnektivitetsstrategi), modellen för bredbandsstöd och olika EU-initiativ.

Ett flertal regioner³²⁸ redovisar, att och hur, de arbetat med uppdraget som digitaliseringskoordinator. Gotland, Stockholm och Västmanland lyfter insatser både i rollen som digitaliseringskoordinator och som bredbandskoordinator. Några regioner³²⁹ lyfter främst arbete och arbetssätt kopplat till en fortsatt roll som bredbandskoordinator.

---

³²⁰ Blekinge, Gotland, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

³²¹ Blekinge, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Värmland.

³²² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Värmland, Östergötland.

³²³ Gotland, Jämtland Härjedalen, Kalmar.

³²⁴ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Örebro.

³²⁵ Dalarna, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Värmland, Västerbotten.

³²⁶ Jämtland Härjedalen, Värmland.

³²⁷ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland.

³²⁸ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västmanland.

³²⁹ Jämtland Härjedalen, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

Skåne beskriver att arbetet som digitaliseringskoordinator bidragit till "ökad initiativkraft och bättre samordning mellan landets 21 regioner, ett närmare samarbete mellan kommunerna i Skåne och en ökad samverkan med myndigheter och aktörer på nationell nivå". Angående digitaliseringskoordinationen skriver Gävleborg:

Den nationella finansieringen som nu avslutas har haft ett signalvärde och möjliggjort en utökad satsning inom arbetet. De ändrade villkoren försämrar möjligheten till långsiktighet och kontinuitet. Borttagen finansiering får bland annat konsekvenser som ojämlika förutsättningar och resultat över landet.

Alla regioner redovisar olika typer av samverkan med andra aktörer, både offentliga och privata. Dels samverkan kopplat till bredbandsutbyggnad. Dels kopplat till digitaliseringen i ett större perspektiv och dess användning.

Fyra regioner³³⁰ lyfter att de bistår Post- och Telestyrelsen med kunskap och att kvalitetssäkra underlag. Analyser, mätningar, regionala kunskapsunderlag och mer generella kunskapsunderlag beskriver många regioner.³³¹ Det handlar till exempel om underlag för finansieringslösningar, drönare, mätningar avseende täckning, vita fläckar och möjlig uppkoppling utmed kollektivtrafikstråken för att bidra till attraktivitet. Gävleborg skriver att de under året har ökat kunskapen och förståelsen kring drönanfrågorna. Detta genom samverkan med bland annat Transportföretagen, Trafikverket, Luftfartsverket, Sveriges Kommuner och Regioner, RISE och andra regioner.

Utöver de finansiella och tekniska frågorna redovisar Dalarna och Gotland hur de i samverkan med andra jobbat med digital delaktighet och jämlik teknik. Gotland skriver att de genomfört en kartläggning av det digitala utanförskapet och utifrån den kan ta fram en plan på verksamhetsnivå. En plan för "insatser för att stärka den digitala inkluderingen, exempelvis genom stödfunktioner, förenklade tjänster eller förändrade gränssnitt."

Ett flertal regioner³³² anger att de arbetat med öppna data. Både i egeninitierad samverkan och kopplat till projekt som drivs i samverkan med Myndigheten för digital förvaltning, DIGG, och i enlighet med lagen (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data.

Kronoberg hänvisar att all åiterrapportering kring regionens arbete med digital kommunikation sker till Post- och telestyrelsen.

8.2 Integrering av hållbarhet

Alla regioner utom Örebro svarar på avsnittet om integrering av hållbarhetsaspekter. Variationen av svar är bred. Från hållbarhet i allmänna ordalag. Till fokus på det egna arbetet med samhällsutmaningar kopplat till olika hållbarhetsdimensioner.

---

³³⁰ Gävleborg, Jönköping, Västernorrland, Östergötland.

³³¹ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

³³² Gotland, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland.

Flera regioner³³³ beskriver bredbandsutbyggnad och digital tillgänglighet som en viktig del i att öka den sociala hållbarheten och för att minska klyftan mellan städer och landsbygder. Västra Götaland lyfter också förutsättningarna för bredband utifrån robusthet och att säkerställa rådigheten över de nät som byggs.

Kopplat till den sociala hållbarheten anges en ojämn och vidsträckt geografi som en utmaning av fyra regioner.³³⁴ Både kopplat till mobilitet och förmåga till digital uppkoppling. Norrbotten och Västerbotten anger omställningen till ett hållbart transportsystem som en utmaning kopplat till ett ökat transportbehov som en effekt av industrins omvandling.

Flera regioner³³⁵ beskriver att hållbarhet och god tillgänglighet i transportsystemet har ett starkt samband. Att länens³³⁶ hållbara utveckling är starkt förknippad med bättre förutsättningar för kollektivtrafik, gång- och cykeltrafik och även mer långväga transporter som exempelvis flyg.

Sörmland beskriver sitt arbete för mer hållbara transporter. Det sker genom påverkan, strategier och nätverk för hållbart resande tillsammans med samtliga av Sörmlands kommuner, Länsstyrelsen i Södermanlands län och Energikontoret Mälardalen.

Skåne beskriver att den kunskap de fått genom sin nya resvaneundersökning är en viktig utgångspunkt för att i infrastruktur- och samhällsplanering kunna beakta såväl ekonomiskt och socialt som miljömässigt hållbar utveckling.

Jönköping skriver:

Länets koldioxidbudget färdigställdes under 2023. Den tydliggör att det är transportsektorn som står för en stor del av länets samlade koldioxidutsläpp. För att möta utmaningarna kring grön omställning och hållbar mobilitet är det viktigt att slutsatserna i de båda kunskapsunderlagen kopplas samman i det fortsatta regionala utvecklingsarbetet.

Kronoberg skriver att integrering av hållbarhet i transport- och infrastrukturplaneringen sker systematiskt genom att de arbetar med miljö- och socialkonsekvensbeskrivning i sina projekt. Västra Götaland har en metodik för integrerad hållbarhetsbedömning utifrån Agenda 2030. Den nyttjats i revideringen av regionalt trafikförsörjningsprogram.

Få regioner lyfter elektrifieringen av transportsystemet som en aktiv pågående insats men tre regioner³³⁷ lyfter sin samverkan för elektrifiering, produktion av biodrivmedel, medfinansiering av hållbart flyg och utveckling av drönare.

---

³³³ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Norrbotten, Stockholm, Västra Götaland.

³³⁴ Dalarna, Jönköping, Kalmar, Värmland.

³³⁵ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

³³⁶ Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping.

³³⁷ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen.

Halland beskriver inte hur de genom insatser arbetar med att integrera hållbarhetsdimensionerna utan anser att hållbarhet är en indirekt konsekvens kopplat till andra politikområden. Örebro varken svarar, hänvisar eller kommenterar temat.

8.3 Territoriella perspektiv

Alla regioner svarar på frågan territoriella perspektiv. Utmaningarna som regionerna³³⁸ lyfter om det territoriella perspektivet omfattar i huvudsak samma delar som de anger kopplat till hållbarhet. Det handlar om gles befolkning i vissa delar av länen, svaga regionala stråk, ekonomiska utmaningar för tillgänglighet i glesa miljöer och att det bidrar till en stad- och landproblematik.

För att komma till rätta med skevheterna i den ojämna geografin satsar flera regioner³³⁹ på att stimulera bredbandsutbyggnad på landsbygden. Exempelvis genom stödfinansiering och justerad prioritering för kriterier för satsningar på utbyggnadsprojekt.

Fyra regioner³⁴⁰ beskriver insatser som omfattar fördjupad kartläggning av digital tillgänglighet för ökad kunskap och förståelse för hela länet, landsbygder som städer. Kalmar lyfter att de genom att prioritera områden med brister i mobiltäckning lade ett särskilt fokus på kustnära områden, rekreationsområden, vandrings- och cykelleder samt det lågtrafikerade vägnätet.

Inom det territoriella perspektivet nämner många regioner³⁴¹ att de arbetar med insatser för att blicka utanför den egna regionen och samverkan över regionens gränser. Det gäller samverkan mellan administrativa enheter men också i funktionella sammanhang såsom utpekade stråk med mera. Sörmland hänvisar till *Strukturbild Sörmland* som ska bidra till att stärka funktionaliteten inom länet och över länsgränser.³⁴²

Transportinfrastrukturens rumsliga dimensioner och stråk vävs samman alltmer genom gränsöverskridande samverkan. Exempel på detta är initiativ som Mälardalsrådets arbete med *En bättre sats*. Det handlar om att kartlägga vilka investeringar som krävs för att öka tillgängligheten, hålla samman kollektivtrafiken och förbättra infrastrukturen. Ett annat exempel är *Regionsamverkan Sydsveriges* positionspapper för infrastrukturens satsningar samt regionöverskridande studier avseende funktionella samband.

Östergötland beskriver att de initierat ett fördjupat transportstrategiskt arbete kopplat till arbete med den regionala utvecklingsstrategin. Syftet är att beakta länets olika geografier och vilka trafikslag som är mest effektiva i vilka geografier.

Jönköping lyfter en utmaning kopplat till långsiktighet. De menar att "bristen på långsiktighet från staten och den osäkerhet kring frågan" om järnvägssatsningar

---

³³⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten.

³³⁹ Jämtland Härjedalen, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västra Götaland.

³⁴⁰ Halland, Kalmar, Västmanland, Örebro.

³⁴¹ Dalarna, Halland, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västmanland.

³⁴² Se även kapitel 5 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet.

som olika regeringar förmedlar är en enorm utmaning på området vilket påverkar den regionala utvecklingen.

En annan skärning på det territoriella perspektivet är Gävleborgs ambition om att stödja och samverka med kommunerna utifrån kommunernas enskilda förutsättningar och behov. Kronoberg lyfter det territoriella perspektivet som integrerat med ett hållbarhetsverktyg. Verktuget nyttjar de i transportplaneringen och framtagna planeringsunderlag kopplat till effektprognoser och elanvändning.

8.4 Mål och resultat

Alla regioner redovisar resultat i form av prestationer och effekter. Hur de redovisar prestationer, effekter och mål skiljer sig dock åt stort. Samtliga regioner utom fem³⁴³ redovisar både prestationer kopplat till transportinfrastruktur och digital tillgänglighet. Två tredjedelar av prestationerna är kopplade till transportområdet och en tredjedel till digital tillgänglighet.

Många regioner³⁴⁴ anger prestationer i form av fördjupade kunskapsunderlag gällande digital tillgänglighet och tillgång till bredband. Stockholm beskriver också sitt koordinerade arbete med digital tillgänglighet som en insats.

Prestationer som att finansiera och eller medverka i nätverk för både mer tillgänglig uppkoppling och utökad bredbandsutbyggnad lyfter flera regioner.³⁴⁵ Fem regioner³⁴⁶ lyfter även sin finansiering i rena utbyggnadsprojekt för bredband. Mer specifik samverkan kring öppna data, digitalisering och projekt med näringsliv och akademi kopplat till digitalisering lyfter flera regioner³⁴⁷ som en prestation.

Inför en ny planeringsperiod för infrastrukturplaneringen arbetar flera regioner³⁴⁸ med att fördjupa och bredda sina kunskapsunderlag om både tillgänglighet och framkomlighet för olika trafikslag. Framtagna kunskapsunderlag, analyser eller genomförda seminarier har också kopplat till transportsektorns förutsättningar avseende energitillgång, andra drivmedel och laddinfrastruktur.³⁴⁹

Många regioner³⁵⁰ redovisar sitt löpande arbete, kopplat till rollen som länsplaneupprättare men också som kollektivtrafikmyndighet, som en egen prestation. Blekinge redogör för sitt arbete kopplat till trafikförsörjningsprogrammet.

Flera regioner³⁵¹ redovisar prestationer i form av nya eller reviderade cykelplaner och analyser kopplat till cykelplanering. Regionerna³⁵² redovisar också aktiviteter kopplat till främjande av hållbara transporter, hållbar mobilitet, ökad trafiksäkerhet

---

³⁴³ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Örebro.

³⁴⁴ Blekinge, Gävleborg, Värmland, Västernorrland, Västmanland.

³⁴⁵ Halland, Västerbotten, Västra Götaland, Östergötland.

³⁴⁶ Blekinge, Dalarna, Halland, Norrbotten, Värmland, Västernorrland.

³⁴⁷ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Skåne, Sörmland, Uppsala.

³⁴⁸ Gotland, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁴⁹ Gävleborg, Jönköping, Uppsala.

³⁵⁰ Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland.

³⁵¹ Blekinge, Jönköping, Stockholm, Östergötland.

³⁵² Gävleborg, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten.

för särskilda grupper och byggande av nya cykelbanor. Men också genomförande³⁵³ av rena testprojekt eller utveckling av nya koncept kopplat till hållbart resande.

Några regioner³⁵⁴ redovisar sina prestationer som omfattar finansiering och ibland även medverkan i nätverk eller grupper kopplat till påverkan eller samverkan för infrastrukturfrågor. Skåne redovisar sin regionala samverkansmodell för införandet av digitala tjänster.

Effekterna som prestationerna bidrar till handlar i majoritet om ökade kunskaper. Både kunskaper för ökad måluppfyllelse generellt men framför allt i fortsatta processer både avseende planering och genomförande av olika projekt eller nya prestationer. Andra effekter som redovisas är till exempel påverkan på andras prioriteringar, beteendeförändringar, samordningsvinster, underlag för egna prioriteringar och innovation. Flera av insatserna pågår och även där handlar en stor del av förväntade effekter om ökad kunskap.

8.4.1 Mål som insatserna bidrar till

Alla utom fyra regioner³⁵⁵ anger tydligt olika typer av mål som ska uppnås genom att prestationerna kopplas till den egna regionala utvecklingsstrategin. Övriga fyra regioner³⁵⁶ redovisar mål utan hänvisning varifrån målet kommer. Ett flertal regioner³⁵⁷ lyfter även mål kopplat till Regionalfonden. Både vad gäller digital tillgänglighet och transporter.

Kronoberg, Skåne och Stockholm redovisar även mål direkt kopplat till Agenda 2030. Gotland lyfter regionala mål i trafikförsörjningsprogrammet, Gävleborg sin regionala innovationsstrategi, Jönköping de transportpolitiska målen och Västmanland den nationella bredbandsstrategin. Uppsala hänvisar till regionala mål kopplat till kollektivtrafiken och bredband.

Fokus kopplat till mål i de egna regionala utvecklingsstrategierna är exempelvis ökad attraktivitet, goda livsmiljöer, minskad miljö- och klimatpåverkan, ökad digital tillgänglighet, ett sammanhållet län, ökad konkurrenskraft och resurseffektivitet.

8.5 Analys – tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet

2023 var lite av ett mellanår för regionerna i rollen som länsplaneupprättare. Detta eftersom en ny planeringscykel främst påbörjas under 2024.

Insatser läggs på regionövergripande samverkan kopplat till gemensamma analysunderlag och påverkansarbete för nationella och europeiska prioriteringar. Detta speglar regionernas roll som företrädare för regionen, ofta i konkurrens med andra regioner. En andel av insatserna och prestationerna handlar om att framföra

---

³⁵³ Kronoberg, Västra Götaland, Örebro.

³⁵⁴ Dalarna, Gotland, Värmland.

³⁵⁵ Blekinge, Gotland, Norrbotten, Västerbotten.

³⁵⁶ Blekinge, Gotland, Norrbotten, Västerbotten.

³⁵⁷ Dalarna, Gävleborg, Kalmar, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland.

regionens behov och nytta av olika typer av större satsningar. Ofta kopplat till stora infrastrukturåtgärder.

Detta kan ses i ljuset av att den nationella strategin lyfter att:

för att uppnå en hållbar tillgänglighet behöver fokus läggas på digitala och elektroniska kommunikationer och tjänster i stället för fysisk förflyttning. Men också att god och hållbar tillgänglighet är central för att ge människor tillgång till vård, omsorg och service liksom aktiviteter och miljöer för en meningsfull fritid.

För den inomregionala tillgängligheten inom transportsystemet redovisas få insatser som lyfter just detta. Undantag finns självfallet men generellt redovisas mer omfattande arbete med önskad regionförstoring och stråksatsningar än insatser för ökad närhet.

Arbete med beteendeförändring och direkt främjande av hållbart resande lyfter flera regioner. Men mer i projektform än kopplat till bred samverkan eller regionöverskridande satsningar för större effekt. Insatser för transportsystemets elektrifiering omfattar i huvudsak framtagande av kunskapsunderlag mer än direkta insatser för omställning eller förutsättningar för omställning. Avsaknad av tydligt statligt stöd, nationella målsättningar och planering för denna typ av insatser och prestationer kan vara en orsak att regionerna inte kan prestera ännu mer. Flera regioner lägger fokus i redovisningen på att redovisa löpande arbete i rollen som länsplaneupprättare och medverkande i Trafikverkets genomförande av projekt kopplat till väg och järnväg samt slussar.

Alla regioner har varit digitaliseringskoordinatorer. Ett uppdrag som upphörde vid årsskiftet 2023/2024. Gällande digital tillgänglighet är fokus främst på att bredband ska finnas i alla delar av länen. Här finns omfattande utmaningar med de glesare delarna av landet och länen som nu återstår att koppla upp på ett robust och ekonomiskt hållbart sätt. Det finns en risk att de goda ambitionerna att få ihop resurser för utbyggnad av de områden som återstår tar fokus från just digitaliseringens möjligheter och att digitaliseringen kan bidra till en hållbar utveckling, inte bara indirekt. Flera regioner redovisar dock ett påbörjat arbete och samverkan kopplat till öppna data.

Dalarnas och Gotlands arbete med digitalt utanförskap, digital delaktighet och jämlik teknik är exempel på viktiga insatser som kompletterar insatser för den tekniska utvecklingen och delning av öppna data. Det finns en stor oro för hur arbete med digitaliseringens tillgänglighet kommer fortsätta efter avslutat nationellt uppdrag om digitaliseringskoordinatorer i varje region. Oron omfattar främst den regionala kapaciteten, de olika regionala förutsättningarna för kapacitet att arbeta med frågan och samordningen med andra regioner.

Tillväxtverket menar att det är viktigt att skapa en tydlig och långsiktig riktning för landets digitalisering som är förankrad med regionerna och i linje med EU-policy. Det bör antas en strategi för digitalisering för att säkerställa långsiktighet för att få ut maximal nytta från investeringar initierade av EU och samverkan med regionerna. Även den uppbyggda och samlade erfarenheten från arbetet med digitaliseringskoordinatorerna bör tas till vara.

Hållbarhetsaspekterna framkommer i flera sammanhang men ofta som en del av ett annat mål, främst ökad tillgänglighet generellt. Ingen region redovisar tydligt att arbetet med hållbarhet och olika aspekter inom hållbarhet har haft effekten att de gjort andra prioriteringar och satsningar. Ambitionen med hållbarhet är främst att det ska vägas in i det fortsatta arbetet, som en ytterligare parameter vid prioriteringar. Flera regioner redovisar att de kompletterar miljöbedömningar av planer och program med sociala hållbarhetsaspekter på olika sätt.

Ekonomisk hållbarhet³⁵⁸ i betydelsen en ekonomi som är hållbar över tid och som stödjer möjligheterna att nå andra hållbarhetsmål, exempelvis i Agenda 2030, framkommer sällan. Utan den framkommer främst utifrån att det saknas medel. Det vill säga enbart i formen som ekonomiska möjligheter till ökad tillgänglighet. Utöver en brist på medel för att tillgodose det önskade sambandet mellan tillgänglighet och hållbar regional utveckling upplever regionerna också en större förväntan om att medfinansiera större, ofta statliga, projekt med de få medel de har.

Det territoriella perspektiv som regionerna främst lyfter är tillgänglighet i glesare geografier såsom landsbygder. På samma sätt som hållbarhet beskrivs att det territoriella perspektivet vägs in som en kompletterande parameter. Inte att utökad kunskap om det territoriella perspektivet leder till en större förändring i prioritering eller arbetssätt. Det territoriella perspektivet är främst konstateranden om den egna geografins förutsättningar och utmaningar.

Insatser som redovisats med direkt koppling till det territoriella perspektivet är arbete med digital uppkoppling i kustområden och olika satsningar på hållbar mobilitet i olika landsbygder. Men prestationerna är främst i projektform framför en generell förändring i styrning eller utförande.

---

³⁵⁸ Göran Finnveden, Nationell samordnare Agenda 2030. *Hur definierar vi hållbar ekonomisk utveckling?* 2021. <https://agenda2030samordnaren.se/vara-fokusomraden/hallbar-ekonomisk-utveckling/hur-definierar-vi-hallbar-ekonomisk-utveckling/> (Hämtad 2024-03-06).

Sammanfattning – tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet

- Det finns en fortsatt utbredd samverkan mellan regionerna. Antingen inom ramen för storregionala projekt eller påverkan på den långsiktiga infrastrukturplaneringen.
- Det finns en utbredd oro över rollen som samordnande aktör kopplat till digital tillgänglighet över tid, utifrån uppdrag och kapacitet.
- Tillväxtverket menar att det är viktigt att skapa en långsiktig riktning för landets digitalisering som tar tillvara regionernas erfarenheter.
- Flera regioner har påbörjat samverkan och arbete med att tillgängliggöra öppna data.
- Den främsta uppnådda effekten är bredare eller djupare kunskap i olika frågor kopplat tillgänglighet eller regionala försättningar.
- Regionerna lyfter tillgänglighet som en avgörande del för att nå hållbar regional utveckling. De beskriver ökad kunskap kring hållbarhet i första hand som något som ska vägas in framför att det styr vägval eller prioriteringar.
- Omställningen till ett hållbart transportsystem är beroende av en långsiktig inriktning på nationell och internationell nivå. Regionernas mandat och resurser är begränsade.
- Det territoriella perspektivet lyfter regionerna framför allt utifrån en ökad medvetenhet om de egna förutsättningarna.

9 Jämställdhet

I nationella strategin framgår att den regionala utvecklingspolitiken ska bidra till att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män. Likvärdiga och jämställda förutsättningar för kvinnor och män är en grundläggande förutsättning för alla aspekter av hållbar regional utveckling.

Instruktionen för återrapporteringen är att

- Beskriva hur det strategiskt viktigaste arbetet med att stärka integreringen av jämställdhet har genomförts samt vilka aktörer regionen har samverkat med. Regionen ska även beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.
- Ge exempel på insatser och resultat i form av uppnådda prestationer, om möjligt uppnådda effekter samt vilka mål insatserna bidrar till.

Samtliga regioner besvarar återrapporteringen. Regionernas svar består dels av beskrivningar av det breda arbetet med att integrera jämställdhet eller hållbarhet i regionernas styrdokument och verksamhet. Dels av beskrivningar av insatser i projektform. Tre regioner³⁵⁹ lämnar inte exempel på insatser.

9.1 Genomförande

Hållbarhetsintegrering och jämställdhetsintegrering får stort utrymme i redovisningarna om jämställdhet. Nytt för i år är att flera skriver om jämställdhetsintegrering eller hållbarhetssäkring av finansieringen av regionala projekt- och företagsstöd.

Majoriteten av regionerna³⁶⁰ nämner att de på något sätt arbetar med antingen jämställdhetsintegrering eller hållbarhetsintegrering, där jämställdhet utgör en men inte den enda dimensionen av hållbarhet. Exempel på insatser är ett kunskapsstöd som Gävleborg tagit fram för att stärka förmågan att hållbarhetsintegrera projekt i ansökningsfasen. Kronoberg har under 2023 tagit fram en ny regional utvecklingsstrategi. Den har jämställdhetsintegrerats genom bland annat könsuppdelad statistik, analyser som synliggör olika grupper och hållbarhetssäkring. I hållbarhetssäkringen har bland annat de jämställdhetspolitiska målen och den regionala jämställdhetsstrategin varit styrande.

Blekinge och Västra Götaland redovisar att de har gått med i Sveriges Kommuner och Regioners *Modellkoncept för jämställdhet*. Syftet är att få stöd i arbetet med att identifiera jämställdhetsutmaningar och göra förbättringar samt att systematiskt integrera jämställdhet i ledning och styrning.

---

³⁵⁹ Jämtland Härjedalen, Kalmar, Örebro.

³⁶⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Gotland och Gävleborg är anslutna till den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet på lokal och regional nivå (CEMR-deklARATIONEN). DeklARATIONEN är ett verktyg för kommuner och regioner att integrera jämställdhet i all verksamhet.

Nio regioner³⁶¹ redovisar arbete med hållbarhetssäkrad finansiering eller har påbörjat implementeringen av ett sådant arbetssätt. Hållbarhetssäkrad finansiering innebär att hållbarhet används som urvalskriterium vid beslut om tilldelning av medel. I praktiken kan detta innebära att projektbeskrivningar ska ange hur projektet bidrar till en hållbar utveckling utifrån jämställdhet eller hur insatserna i projektet ska nå både kvinnor och män. Östergötland lyfter i detta sammanhang Tillväxtverkets utbildningsinsats *Hållbarhetssäkrad finansiering* som var en del av uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*.³⁶²

Flera regioner³⁶³ använder horisontella perspektiv eller tvärperspektiv som en del av ett verktyg eller i insatser. Kronoberg arbetar till exempel med arbetsmetoden *Gröna tråden* som syftar till att öka kvaliteten i det regionala utvecklingsarbetet. Under utbildningar i arbetsmetoden tränar deltagare på att integrera horisontella perspektiv såsom jämställdhet och intersektionalitet. I Dalarna samverkar regionen med Högskolan Dalarna för att utveckla jämställdhet som ett av fyra horisontella perspektiv i det nystartade projektet *BOOST*. Sörmland arbetar bland annat med intersektionella analyser som en del av regionens verktyg för hållbarhetssäkring.

Bland övriga insatser syns bland annat insatser för kvinnors företagande, mot mäns våld mot kvinnor, insatser för att göra den egna verksamheten mer jämställd genom utbildningsinsatser, insatser för att uppmärksamma könsstereotypa utbildnings- och yrkesval och projekt inom smart specialisering.

Nedan är några exempel:

- *Gender Readiness – Jämt Görsmart*. Jämställdhetsplattform som ska stötta Värmlands utpekade områden inom smart specialisering att arbeta med jämställdhet.
- Resurscentret *Equality Development Center West Sweden (EDCS)* får verksamhetsstöd från Västra Götaland. Det möjliggör för verksamheten att delta i nationella och regionala nätverk samt bistå med kompetens i riggandet av utvecklingsprojekt som syftar till att stärka industrins omställning i Västsverige.
- Jönköping skriver om *Orange week* samt *Ett Jönköpings län fritt från våld*. Det är ett samarbete med UN Women Sverige inom *JÅJ-samarbetet* kring att sprida det orangea budskapet om att stoppa mäns våld mot kvinnor och flickor.
- Västmanland har utvecklat sitt samarbete med Almi för att fler kvinnoledda företag inom besöksnäringen ska få ökad tillgång till offentliga medel.

---

³⁶¹ Dalarna, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁶² Tillväxtverkets uppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

³⁶³ Kronoberg, Dalarna, Stockholm, Uppsala, Gotland.

9.1.1 Samverkan

18 regioner³⁶⁴ redovisar vilka aktörer de samverkar med i genomförandet av insatser på jämställdhetsområdet.

Regionerna lyfter länsstyrelsen som en nyckelaktör för samverkan. 14 regioner³⁶⁵ nämner att de samverkar med länsstyrelsen. Den vanligaste typen av samverkan med länsstyrelsen är att regionen bidragit i framtagandet eller anslutit sig till en jämställdhetsstrategi som länsstyrelsen tagit fram.³⁶⁶ Tillsammans med länsstyrelsen har regionerna också tagit fram statistik uppdelad på kvinnor och män³⁶⁷, samverkat kring mäns våld mot kvinnor³⁶⁸ och genomfört konferenser och nätverksträffar³⁶⁹

Skåne beskriver att regionens arbete med jämställdhet till stor del utgår ifrån det samverkansavtal som finns mellan regionen och föreningen Jämställd Utveckling Skåne (JUS). Syftet med arbetet är att bidra till en jämställd lokal och regional utveckling och tillväxt. Under 2023 har fokus bland annat legat på kompetensfrågor i livsmedelssektorn.

Som nämnts tidigare deltar Blekinge och Västra Götaland i Sveriges Kommuner och Regioners *Modellkoncept för jämställdhet*. Inom konceptet har bland annat tre lärträffar mellan representanter från de två regionerna, Östergötland och Kronoberg genomförts.

9.1.2 Framgångsfaktorer och utmaningar

Flera regioner³⁷⁰ skriver att uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling* har bidragit stort till regionernas arbete med hållbarhet och jämställdhet. Uppdraget avslutades 2023 och har lett till nya perspektiv och arbetssätt. Gävleborg beskriver att deras projekt resulterat i ett nytt och uppskattat arbetssätt. Det är tvärgrupper där olika kompetenser möts och betraktar samma utmaning/uppgift från sina olika perspektiv. De skriver också att projektet lagt en god grund för ökad förståelse och kunskap om hållbarhetsbegreppet och att mottagligheten för förändringsarbete har ökat i organisationen.

Få regioner³⁷¹ beskriver utmaningar i arbetet med jämställdhet. Skåne beskriver en fortsatt utmaning i att hitta strukturer för att på ett enkelt sätt inkludera jämställdhetsperspektivet i processer. Jönköping skriver att det krävs fortsatta och kontinuerliga insatser på jämställdhetsområdet och fortsatt kunskapsbildning för att säkerställa att insatserna riktas väl och att önskade effekter uppnås. Sörmland

---

³⁶⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁶⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

³⁶⁶ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland.

³⁶⁷ Dalarna, Västerbotten.

³⁶⁸ Gotland, Kalmar.

³⁶⁹ Skåne, Värmland.

³⁷⁰ Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Östergötland.

³⁷¹ Jönköping, Skåne, Sörmland.

skriver att en utmaning i etableringen av jämställdhetsnätverket, där bland annat länsstyrelsen och länets kommuner ingår, är att representanterna från kommunerna har olika uppdrag. Bara en kommun arbetar med att övergripande främja jämställdhet bland kommunens invånare. Övriga kommuner fokuserar främst på jämställdhetsintegrering inom den egna organisationen.

9.2 Mål och resultat

20 regioner³⁷² redovisar resultat i form av prestationer i arbetet med jämställdhet. Prestationerna handlar bland annat om jämställdhetsintegrering av strategier och processer, kunskapshöjande insatser, analyser och uppföljning, aktiviteter i samverkan och kunskapsspridning. Nedan är några exempel:

- ▀ Värmland beskriver projektet *DEBUTING* som under 2023 har genomfört tre interregionala politiska lärande-evenemang i Sverige, Finland och Frankrike. Där har mer än 20 goda exempel inom områdena jämställdhet, klusterutveckling och smart specialisering presenterats.
- ▀ I Norrbotten pågår projektet *Optisk innovationskraft*. Projektet redovisar prestationer under året i form av att 61 % av projektets utvecklingstimmar har gått till företag som ägs helt eller delvis av kvinnor. Vidare ägs 67 % av företagen som får stöd helt eller delvis av kvinnor och 83 % av företagen har en eller flera kvinnor i styrelsen.
- ▀ Jönköping redovisar aktiviteter och föreläsningar i samverkan med länsstyrelsen riktade till yrkesverksamma och allmänheten om hedersrelaterat våld och våld i nära relationer.

15 regioner³⁷³ redovisar även resultat i form av uppnådda effekter. Vanliga effekter är ökad kunskap och intresse, ökad samverkan eller samsyn och effekter med bäring på kvinnors företagande. Även effekter i form av att lärdomar tas med in i andra projekt redovisas. Nedan ges några exempel:

- ▀ Ökad förmåga att skriva hållbarhetsintegrerade projektansökningar och remissvar.³⁷⁴
- ▀ Ökad medvetenhet och engagemang hos medborgare och näringsliv kring jämställdhet.³⁷⁵
- ▀ Kvinnors företagande har stärkts genom ökad samverkan, kunskapsöverföring, större kontaktytor samt förändrade attityder och synsätt.³⁷⁶

---

³⁷² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³⁷³ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³⁷⁴ Gävleborg.

³⁷⁵ Jönköping.

³⁷⁶ Östergötland.

- En stadig ökning över tid av kvinnor som får stöd av näringsfrämjande aktörer.³⁷⁷

Fyra regioner³⁷⁸ anger att resultatbeskrivningarna till någon del baseras på uppföljning eller utvärdering. Fyra regioner³⁷⁹ anger att egen bedömning ligger till grund. Övriga har inte kommenterat hur resultaten verifieras.

17 av de regioner³⁸⁰ som redovisar insatser i tabellform har också redovisat vilka mål i den regionala utvecklingsstrategin insatserna ska leda till. Målen handlar övergripande om jämlikhet och jämställdhet, innovation, entreprenörskap, arbetsmarknad och konkurrenskraft, inkluderande samhällen och attraktiva platser, hälsa och hållbarhet.

Fyra regioner³⁸¹ hänvisar till mål i Regionalfonden och en region³⁸² hänvisar till mål inom Interreg. Fyra regioner³⁸³ hänvisar till mål i Agenda 2030.

9.3 Analys – jämställdhet

Alla regioner beskriver sitt arbete med integrering av jämställdhet men svaren skiljer sig åt i omfattning och tydlighet. Några regioner lämnar endast korta eller relativt allmänna svar om hur de arbetar med detta. Andra regioner beskriver tydligt på vilket sätt de arbetar för att bidra till ökad jämställdhet. Ett konkret sätt att integrera jämställdhetsperspektivet i regionernas verksamhet är att hållbarhetssäkra finansieringen av projekt- och företagsstöd. Det uppger flera regioner att de arbetar med.

Regionernas insatser på jämställdhetsområdet handlar om hållbarhetsintegrering och jämställdhetsintegrering av strategier, ledning och verksamhet. De tar även fram nya strategier, arbetssätt och stöd i arbetet för att öka graden av jämställdhetsintegrering. Regionerna arbetar också med jämställdhet i insatser som rör företagande, kompetensförsörjning, entreprenörskap och smart specialisering. Inte alla insatser fokuserar på jämställdhet men kan till exempel ha inslag som mål om ett jämlikt deltagande.

För samverkan på jämställdhetsområdet är länsstyrelserna viktiga. Framför allt på strategisk nivå. Enbart några regioner redovisar framgångsfaktorer och utmaningar i arbetet med jämställdhet.

Regionerna redovisar både resultat som ska bidra till att öka jämställdheten på längre sikt och sådana som får en mer omedelbar verkan. För vissa insatser går det därför att redovisa uppnådda och huvudsakligen effekter på kort sikt. Effekterna av andra insatser är svårare att se och uttrycka i en årlig rapportering. Effekten av att

---

³⁷⁷ Uppsala.

³⁷⁸ Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

³⁷⁹ Gävleborg, Jönköping, Värmland, Västra Götaland.

³⁸⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³⁸¹ Dalarna, Uppsala, Värmland, Västmanland.

³⁸² Värmland.

³⁸³ Kronoberg, Skåne, Uppsala, Västerbotten.

jämställdhetsintegrera den regionala utvecklingsstrategin beskrivs till exempel som en förutsättning för en jämställd regional utveckling på längre sikt.

Sammanfattning – jämställdhet

- Regionernas arbete med jämställdhet tar sig främst uttryck genom hållbarhets- eller jämställdhetsintegrering.
- Insatser kan också ha fokus på andra sakområden men ha ett jämställdhetsperspektiv.
- Samverkan inom jämställdhetsområdet sker oftast med länsstyrelsen.
- Flera regioner redovisar uppnådda effekter men majoriteten av dessa är på kort sikt.

10 Integration

Integration och mångfald handlar om att ge människor som kommer till Sverige bättre möjligheter att försörja sig och bidra till samhället. Men även om att organisationer, företag och offentlig sektor har ett växande behov av kompetens och arbetskraft. En ökad integration är en integrerad del av omställningen till ett hållbart samhälle som den regionala utvecklingspolitiken ska bidra till.³⁸⁴

Instruktionen för återrapporteringen är att

- Beskriva hur det strategiskt viktigaste arbetet med att stärka integreringen av integration har genomförts samt vilka aktörer regionen har samverkat med. Regionen ska även beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.
- Ge exempel på insatser och resultat i form av uppnådda prestationer, om möjligt uppnådda effekter samt vilka mål insatserna bidrar till.

Alla regioner besvarar frågan om arbetet med integration. Svaren skiljer sig i innehåll, omfattning och inriktning. Sex regioner³⁸⁵ redovisar insatser i löpande text men inte i tabellform.

10.1 Genomförande

Likt föregående år handlar regionernas arbete med integration om samverkansinsatser och insatser kopplade till kompetensförsörjning. Det senare gäller särskilt utlandsfödda som står långt från arbetsmarknaden och i synnerhet kvinnor. Nytt för i år är ett visst ökat fokus på arbetskraftsinvandring kopplat bland annat till den pågående samhällsomvandlingen i norra Sverige.

Tolv regioner³⁸⁶ lyfter att integration är en dimension av hållbarhet som är integrerad i det regionala utvecklingsarbetet i allmänhet. Eller i synnerhet i projekt som finansieras av regionala utvecklingsmedel eller i regionens kompetensförsörjningsarbete. En följd av detta är att särskilda insatser för integration blir färre. Östergötland redovisar till exempel inga särskilda insatser för ökad integration med hänvisning till ett hållbarhetsintegrerat arbets sätt.

Bland insatser som inte rör kompetensförsörjning finns insatser inom hälsa, föräldrastöd, företagsstöd, föreningsverksamhet, kultur och sociala sammanhang. Både Stockholm och Sörmland har till exempel flerspråkiga hälsoinformatörer som utbildar och ger information om hälsa och sjukvård på andra språk än svenska. Kalmar samverkar i projektet *Hälsolots i Högsby* med bland andra Högsby kommun. Projektet jobbar med social förskrivning och ska genom stärkt egenkraft och tillgång till sociala sammanhang stötta deltagare med icke-medicinska men hälsorelaterade problem. I Västernorrland genomförs *Mittlitt*, en regional arena för litteratur och

---

³⁸⁴ Regeringens skrivelse 2020/21:133. *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030.*

³⁸⁵ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Värmland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

³⁸⁶ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

bildning, möten och författarsamtal. Syftet med projektet är bland annat att ge utrikes födda tillgång till nya miljöer och mötesplatser.

10.1.1 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

16 regioner³⁸⁷ beskriver insatser med bäring på integration och arbetsmarknaden, kompetensförsörjning och kompetensutveckling.³⁸⁸ Insatserna kan vara direkt riktade mot målgruppen utrikes födda eller vara generella insatser med flera målgrupper. Sex regioner³⁸⁹ hänvisar till andra avsnitt men har lämnat kompletterande svar. En typ av insats som fem regioner³⁹⁰ lyfter fram som viktig för integration och ofta hänvisar till är arbetet med validering.

Majoriteten av insatser inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling är riktade mot nyanlända, långtidsarbetslösa eller personer som varit i Sverige en längre tid men inte etablerat sig på arbetsmarknaden och i samhället. Blekinge ingår till exempel i en regional operativ samverkansgrupp kring långtidsarbetslösa nyanlända och övriga utrikesfödda som inte slutfört svenska för invandrare (SFI). I Kalmar erbjuder regionens folkhögskolor utbildning och språkpraktik för utrikes födda med sjukvårdskompetens vilka är viktiga insatser i regionens personal- och kompetensförsörjningsstrategi.

Västra Götaland har under 2023 startat det treåriga projektet *Helhetslyftet*. Så här beskriver regionen projektets innehåll:

Projektet Helhetslyftet erbjuder insatser för tredjelandsmedborgare för att stärka språkutveckling i svenska, förbereda för inträde på arbetsmarknaden och öka känslan av delaktighet i samhället. I projektet finns extra språkstöd, jobbspår och kombinationsutbildningar där samverkan mellan språkinlärning och yrkesutbildning är nyckeln. Insatser kring hälsopromotion och stöd till föräldrar i nytt land är också viktiga delar för att öka förutsättningarna för arbetet och känslan av delaktighet.

Utmaningarna med att integrera dem som står långt ifrån arbetsmarknaden kvarstår. Samtidigt lyfter några regioner³⁹¹ att målgruppen för deras insatser är under förändring. Fokus på arbetskraftsinvandring ökar. I norra Sverige har två projekt med koppling till den pågående samhällsomvandlingen startat:

- I Norrbotten har projektet *North Sweden Green Deal* haft fokus på internationell arbetskraft med medelhög eller hög utbildning. Samtliga kommuner har invandrarservice, inflyttarlots eller speciella tjänster för området. Dessa instanser arbetar både proaktivt, strategiskt och operativt med inkludering och integration mot presumtiva inflyttare samt med stöttning av de som redan valt att flytta till länet.

---

³⁸⁷ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³⁸⁸ Se även kapitel 6 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet.

³⁸⁹ Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Stockholm, Sörmland, Värmland.

³⁹⁰ Dalarna, Jönköping, Norrbotten, Västra Götaland, Östergötland.

³⁹¹ Gävleborg, Västernorrland, Östergötland.

- I Västerbotten pågår projektet *Relocate* som verkar för att det ska bli enklare att etablera sig i länet för inflyttare från alla typer av målgrupper.

10.1.2 Samverkan

Samtliga regioner förutom två³⁹² redovisar vilka aktörer regionen har samverkat med. Flera av dem ger stort utrymme åt samverkan i sina redovisningar. Likt tidigare år lyfts samverkan dels som ett ändamålsenligt verktyg för att möta specifika utmaningar på integrationsområdet. Dels som ett strategiskt verktyg i sig.

Flera regioner³⁹³ bedriver det strategiska arbetet med integration inom en bred samverkan med flera viktiga aktörer i länet. Ofta har länsstyrelsen en ledande eller samordnade roll i sådan samverkan. Andra aktörer som ofta ingår är kommunerna, Arbetsförmedlingen och Migrationsverket. Även civilsamhällesorganisationer och universitet eller andra utbildningsanordnare kan ingå. Denna form av samverkan kan ta sig uttryck i exempelvis en gemensam strategi eller handlingsplan, eller en struktur för möten och dialog.

Gävleborg beskriver sitt strategiska arbete med integration som sker i ett forum eller partnerskap med flera andra aktörer:

Sedan 2015 samordnar Region Gävleborg och Länsstyrelsen Gävleborg det strategiska forumet för samverkan, partnerskapet Integration Gävleborg. Där ingår även Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Högskolan i Gävle, RF/Sisu Gävleborg samt olika funktioner från samtliga kommuner i länet.

Regionerna samverkar också för att möta specifika utmaningar på integrationsområdet. Med vilka aktörer regionerna samverkar beror då i högre utsträckning på sakfrågan. Några exempel på samverkansinsatser är:

- Uppsala samverkar med länets kommuner i projektet *TIS (Tidiga insatser i samverkan i Region Uppsala)*. Målgruppen för insatsen är nyanlända tredjelandsmedborgare. Projektet ska genom tidiga målgruppsanpassade och likvärdiga insatser bidra till bland annat ett bättre mottagande.
- Halland nämner särskilt samverkansorganisationen *Samordningsförbundet Halland*. Där bidrar regionen tillsammans med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och de halländska kommunerna. Organisationens samverkansprojekt riktas mot individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser för att komma in på arbetsmarknaden. Under 2023 har samverkan haft särskilt fokus på bland annat utrikesfödda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden.
- Skåne har under året samverkat med Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Nätverket idéburen sektor kring stärkt föreningsdeltagande hos nyanlända (*NAD – Nätverk, Aktivitet och Delaktighet*).

---

³⁹² Jämtland Härjedalen, Stockholm.

³⁹³ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

10.1.3 Framgångsfaktorer och utmaningar

Ingen region beskriver uttryckligen framgångsfaktorer i sitt arbete med integration. Tre regioner³⁹⁴ ser dock ett stort värde i samverkan med civilsamhällets aktörer och idéburna organisationer. Skåne skriver att formaliserade samverkansstrukturer med den idéburna sektorn och folkbildningen har skapat ett förtroende mellan involverade parter och därmed möjlighet till sektorsövergripande dialog och effektiva insatser inom integration.

Sju regioner³⁹⁵ beskriver utmaningar av olika art och omfattning. Gotland, vars arbete med integration delvis är inriktat på mottagande av ukrainska flyktingar, ser beredskap framåt som en utmaning. Detta eftersom status för denna grupp är osäker efter att EU:s massflyktsdirektiv upphör i mars 2025. Även Västernorrland beskriver svårigheter för kommunerna att upprätthålla beredskap och kapacitet kopplat till att färre individer kommer till länet. I Jönköpings län "saknas strategisk kunskap kring hur långsiktig integration som sträcker sig utanför arbetsmarknaden kan uppnås och vilka utmaningar som är förenade med detta". Östergötland och Dalarna beskriver båda utmaningar med att engagera projektaktörer. Dalarna uppfattar att intresset för frågor om mångfald och jämställdhet i många fall har minskat avsevärt på senare år bland företag och aktörer som söker projektmedel. Östergötland framhåller den stora betydelsen av Socialfonden som finansiering för insatser inom regional utveckling men uppger att många aktörer är projektrötta och anser att Socialfondsprojekt är tungarbetade.

Skåne och Östergötland lyfter minskat stöd till folkbildningen och ideella organisationer som en utmaning. Skåne skriver:

Studieförbund och folkhögskolor har de senaste åren tagit ett stort samhällsansvar för att höja utbildningsnivåerna, stärka integrationen och tillgängliggöra bildning, utbildning och kultur även på mindre orter. Minskat stöd till folkbildningen skapar utmaningar att integrera individer långt ifrån arbetsmarknaden och ur ett långsiktigt perspektiv stärka kompetensförsörjningen i Skåne.

10.2 Mål och resultat

15 regioner³⁹⁶ redovisar resultat i form av prestationer. Merparten av prestationerna har skett inom samverkansinsatser. Men prestationer redovisas också bland annat i form av antal deltagare i insatser. Några exempel på prestationer är:

- Gävleborg har kartlagt kombinationsutbildningar i länet och tillsammans med andra deltagande regioner tagit fram underlag för utbildningarnas innehåll och upplägg. Skolverket har sammanställt underlaget.

---

³⁹⁴ Halland, Skåne, Västernorrland.

³⁹⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jönköping, Skåne, Västernorrland, Östergötland.

³⁹⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

- 15 digitala språkcaféer med olika teman genomfördes i Kalmar under året. Totalt deltog 185 personer varav majoriteten är kvinnor från Ukraina och Syrien.
- I Västernorrland har kunskapshöjande aktiviteter genomförts i syfte att stärka samverkan och säkra utfallet av projektet *Vägen till eget företagande*. Projektet bedrivs av Hola Folkhögskola i samverkan med andra folkhögskolor samt näringslivsfrämjande aktörer.

Tolv regioner³⁹⁷ redovisar uppnådda effekter. Det handlar till övervägande del om effekter på kort sikt såsom ökad kunskap hos målgruppen eller att samverkan stärkts. Fem regioner³⁹⁸ anger att resultatbeskrivningar baseras på antingen uppföljning eller utvärdering. Övriga redovisade effekter är baserade på regionens egen bedömning i den mån det framgår. Några exempel på uppnådda effekter är:

- På Gotland bedöms integrationsinsatser av Röda Korset ha bidragit till en gynnsam utveckling avseende mående och möjligheter till arbete eller studier för olika målgrupper. För ukrainska flyktingar har insatser bidragit till en bättre boendesituation. Samtidigt har majoriteten av EU-medborgare som kommer till Gotland fått arbete och bostad.
- I Kalmar har språkcaféer och kompismatchning lett till att en majoritet av deltagare har förbättrat sina kunskaper i svenska och nu är tryggare i att prata svenska med personer de inte känner.
- I Skåne samlades i början av 2023 representanter från kommunerna i Skåne, Arbetsförmedlingen, Region Skåne, Nätverket Idéburen sektor Skåne, Migrationsverket och Länsstyrelsen i Skåne till en länsdialog med tema nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Nya insikter och kontakter från detta tillfälle har lett till vidare samverkansinsatser.

De mål i de regionala utvecklingsstrategierna som regionerna hänvisar till följer huvudsakligen inriktningen på de insatser som genomförs. Flera mål gäller fler i arbete, en jämställd och inkluderande arbetsmarknad och en flexibel och välfungerande kompetensförsörjning. Regionerna hänvisar också till mål om tillväxt, konkurrenskraft och entreprenörskap. Flera regioner hänvisar till mål som rör hälsa och välfärd. Vanligt är också mål som handlar om attraktiva livsmiljöer och inkluderande regioner. Dalarna hänvisar till mål i Regionalfonden. Kronoberg och Skåne hänvisar till mål i Agenda 2030.

10.3 Analys – integration

Regionernas redovisningar av arbetet med integration överensstämmer i stort med sammanställningar från tidigare år. Regionerna ser fortsatt en lyckad integration som viktigt både för den sociala hållbarheten och för den regionala utvecklingen i stort. Flera regioner beskriver också att deras arbete med att integrera alla dimensioner av hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet är under utveckling. Det finns därför anledning att tro att synen på integration som en integrerad del av

---

³⁹⁷ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västra Götaland.

³⁹⁸ Gotland, Kalmar, Norrbotten, Sörmland, Västra Götaland.

hållbarhet och utveckling får ökat fäste och kommer att påverka arbets sätt i framtiden. En följd av ett hållbarhetsintegrerat arbets sätt är dock att regionernas insatser för integration riskerar att inte synliggöras.

Den viktigaste aspekten av integration, både för individen och för samhället, är enligt regionerna att fler som har kommit till Sverige kommer i arbete. Utmaningen för regionerna är att många utrikesfödda står långt från arbetsmarknaden samtidigt som det finns ett stort behov av arbetskraft. Likt tidigare år riktar regionerna därför flest insatser mot denna grupp på området kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Samtidigt lyfts brist på kunskap om målgruppen hos arbetsgivare och minskat intresse hos projektaktörer som parallella utmaningar. Dessutom finns få exempel på samverkan med näringslivet eller arbetsgivare trots att samverkan har stor betydelse för regionernas arbete med integration.

En viss förändring mot tidigare år vad gäller målgruppen för insatser på integrationsområdet går att utläsa i regionernas rapporter. Det rör sig dels om ett minskat antal som kommer till Sverige. Dels ett minskat antal som numera räknas som nyanlända. Fokus flyttas därför till viss del till etablering på arbetsmarknaden av personer som befunnit sig i Sverige en längre tid eller till arbetskraftsinvandring.

På integrationsområdet ingår regionerna ofta i breda samverkansstrukturer på länsnivå. Särskilt samverkan med civilsamhällesorganisationer och den idéburna sektorn lyfts som värdefullt för effektiva åtgärder. Merparten av de redovisade resultaten sker just inom samverkan. Vad gäller effekter är merparten av uppnådda sådana förändringar på kort sikt.

Sammanfattning – integration

- ▶ Integration och social hållbarhet är viktiga för regional utveckling.
- ▶ Målgruppen för regionernas insatser på området integration är under viss förändring vilket speglar utvecklingen på integrationsområdet.
- ▶ Merparten av insatser som regionerna genomför är inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling.
- ▶ Samverkan både på strategisk och operativ nivå är en nyckelfaktor för att lyckas med integration.

11 Miljö och klimat

I nationella strategin framgår att klimatförändringar och miljöproblem är en av tre stora utmaningar som samhället står inför.

Instruktionen för återrapporteringen är att;

- ▀ Beskriva hur det strategiskt viktigaste arbetet med att stärka integreringen av miljö och klimat har genomförts samt vilka aktörer regionen har samverkat med. Regionen ska även beskriva eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.
- ▀ Ge exempel på insatser och resultat i form av uppnådda prestationer, om möjligt uppnådda effekter samt vilka mål insatserna bidrar till.

Alla 21 regioner svarar på återrapporteringen. Samtliga regioner beskriver att de på något sätt arbetar med att integrera miljö- och klimatperspektivet i det regionala utvecklingsarbetet. Omfattning av insatser inom området såväl som omfattningen av återrapporteringen varierar dock mellan regionerna.

11.1 Genomförande

Samtliga regioner beskriver insatser rörande miljö och klimat som en del av den regionala utvecklingen. Västra Götaland berättar att det klimatstrategiska arbetet sker inom ramarna för *Klimat 2023-Västra Götaland ställer om*. Det är en kraftsamling som sammanför aktörer som vill bidra till klimatomställning i länet. Sex regioner³⁹⁹ redovisar att samarbetet med länsstyrelserna är en viktig del av genomförandet av insatser inom miljö- och klimatområdet.

Tre regioner⁴⁰⁰ anger att de under året har reviderat sitt arbete med miljö och klimat inom regional utveckling. Jönköping framhåller att revideringen har skapat flertalet positiva synergier i form av kunskapsöverföring och tillgång till kompetens vilket har stärkt det regionala miljö- och klimatarbetet.

Några regioner⁴⁰¹ rapporterar att de arbetar med företagsstöd. Stödet går bland annat till företag som vill genomföra energikartläggningar, energieffektiviserande åtgärder, hållbarhetsanalyser samt skapa cirkulära affärsmodeller.

11.1.1 Grön omställning

Fjorton regioner⁴⁰² rapporterar specifika insatser kopplat till grön omställning. Grön omställning handlar i enlighet med EU:s gröna giv om att ställa om till en modern,

---

³⁹⁹ Dalarna, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁰⁰ Jönköping, Norrbotten, Uppsala.

⁴⁰¹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

⁴⁰² Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi där det 2050 inte längre förekommer några nettoutsläpp av växthusgaser.⁴⁰³

Gävleborg anordnar bland annat seminarium om EU:s gröna omställning med fokus på cirkulär ekonomi. Syftet är att öka kunskapen hos företag, näringslivsfrämjare och offentlig sektor. Skåne redovisar en analys av deras befintliga stödssystem för grön omställning samt hur arbetet inom området kan utvecklas. Värmlands arbete med grön omställning utgår ifrån en insatsplan bestående av fem centrala områden⁴⁰⁴ för samhällets omställning. Vidare nämner fem regioner⁴⁰⁵ att de under året varit del av Reglabs lärprojekt *Näringslivets gröna omställning*.

Jämtland Härjedalen, Västernorrland och Gävleborg redovisar att de har initierat ramprojekt för cirkulär omställning. Uppsala medverkar tillsammans med Uppsala universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet, näringslivet och civilsamhället i projektet *Cirkulära Uppsala*. Projektet syftar till att utveckla och accelerera innovativa möjligheter inom cirkulär ekonomi. I Örebro pågår initiativet *Cirkulär kraftsamling i Östergötland och Örebro* med syfte att stärka företagens innovation av cirkulära lösningar. Några regioner⁴⁰⁶ nämner att omställningen fortsatt går för långsamt för att nå ett cirkulärt, fossilfritt samhälle 2030.

11.1.2 Energi

Flertalet regioner⁴⁰⁷ rapporterar, i likhet med föregående årsrapportering, om energiförsörjnings- och energieffektiviseringsfrågor. Frågor som är ständigt aktuella och även verkar tillta i betydelse bland annat på grund av etableringar av elintensiva verksamheter samt att befintliga verksamheter ställer om.

Sex regioner⁴⁰⁸ nämner specifikt att de arbetar med energi- och klimatstrategier. Fem regioner⁴⁰⁹ rapporterar att de arbetar för att skapa en mer robust och stabil energiförsörjning. Sex regioner⁴¹⁰ lyfter att el- och effektbrist är eller kan bli en utmaning. Två av dessa regioner⁴¹¹ rapporterar att arbetet med utbyggnad av elnätskapacitet kan möta utmaningen men dock på längre sikt. Inom *Regionsamverkan Sydsverige* där sex regioner⁴¹² samverkar, tas effektprognoser fram för att bättre kunna möta det framtida elbehovet.

---

⁴⁰³ Europiska kommissionen, Grön omställning. *Europiska kommissionen*. 2024. https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/green-transition_sv (Hämtad 2024-03-06).

⁴⁰⁴ Arbete & Näringsliv, Kompetens, Omställningsförmåga, Energi & Miljö, Forskning & Innovation.

⁴⁰⁵ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Skåne, Sörmland, Västmanland.

⁴⁰⁶ Gävleborg, Örebro.

⁴⁰⁷ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁰⁸ Dalarna, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁰⁹ Dalarna, Halland, Stockholm, Sörmland, Västerbotten.

⁴¹⁰ Gävleborg, Örebro, Västmanland, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴¹¹ Gävleborg, Västra Götaland.

⁴¹² Blekinge, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronberg, Skåne.

Nio regioner⁴¹³ rapporterar insatser som omfattar elektrifiering i någon form. Laddinfrastruktur och förnybara drivmedel rapporterar elva regioner⁴¹⁴ som viktiga insatser. Några regioner⁴¹⁵ rapporterar om insatser gällande hållbara transporter, elektrifiering av tung trafik och/eller kollektivtrafik. Jönköping nämner *MISTE, Made In Småland Tillsammans för Elektrifiering*. Där samverkar företag, nätägare, relevanta myndigheter och regionen för att möta energiutmaningar på regional och nationell nivå. Kalmar har genom dialog med åkerier kartlagt förutsättningar och önskemål gällande storskalig laddinfrastruktur på landsbygden.

11.1.3 Naturmiljöer

Några regioner⁴¹⁶ rapporterar insatser inom ramarna för respektive skogsprogram och sex regioner⁴¹⁷ beskriver specifika insatser inom bioekonomi. Bland annat nämner Norrbotten att de i samverkan med andra regioner⁴¹⁸ har analyserat vilken påverkan EU:s kommande lagstiftning för bioekonomi kommer att ha på regional ekonomi.

Västerbotten beskriver insatser för ökad hänsyn till ekosystem och biologisk mångfald. Halland har utifrån de tre hållbarhetsaspekterna genomfört projekt som visar på hur förändrad sammansättning av träslag och nya bruksmetoder kan skapa större biologisk mångfald och ökade sociala värden i skogen. Västra Götaland berättar om *Projekt SamBio* som syftar till att höja kunskapsnivån om biologisk mångfald samt öka integrering av biodiversitetsaspekter hos företag, offentliga organisationer och konsumenter.

Åtta regioner⁴¹⁹ redovisar arbete med vatten- och kustfrågor. Bland annat arbetar Skåne med projektet *LIFE coast adapt* för att mildra kusterosion. Kalmar arbetar, genom EU-projekt *WaterMan*, för att säkra vattentillgång av god kvalitet.

Några regioner⁴²⁰ nämner att de arbetar med hållbara livsmedelssystem. Norrbotten rapporterar att de har intensifierat sitt arbete med livsmedelsstrategin *Nära Mat*. Skåne berättar att de inom ramarna för cirkulära livsmedelssystem har genomfört insatser för att höja kunskapen hos aktörer och samtidigt erbjuder en mötesplats för att uppmuntra nya samarbeten. Skåne arbetar även med att öka livsmedelsberedskapen samt försörjningsförmågan.

---

⁴¹³ Dalarna, Gotland, Halland, Jönköping, Skåne, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴¹⁴ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴¹⁵ Halland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴¹⁶ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Västerbotten.

⁴¹⁷ Dalarna, Norrbotten, Värmland, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

⁴¹⁸ Västerbotten, Västernorrland, Jämtland Härjedalen.

⁴¹⁹ Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Skåne, Sörmland, Uppsala

⁴²⁰ Dalarna, Norrbotten, Skåne, Västerbotten, Västernorrland.

11.1.4 Samverkan

Samtliga regioner beskriver samverkan med andra aktörer i någon utsträckning. Majoriteten av regionerna⁴²¹ rapporterar samarbete med länsstyrelsen. Exempelvis driver Halland tillsammans med länsstyrelsen ett nätverk för kommunerna för att stärka genomförandet av de kommunala miljöstrategierna. Kronoberg rapporterar att de i samverkan med kommunerna genomför projekten *BY2023* samt *Byresan* om urban utveckling.

Samtliga regioner redovisar samverkan med näringslivet i någon utsträckning. Ett exempel är forumet *Klimatsamverkan Blekinge*. Där genomför regionen miljö- och klimatinsatser tillsammans med näringslivet, kommuner, länsstyrelsen, energikontor och akademien. Nio regioner⁴²² rapporterar samarbeten med Energikontoren.

Stockholm redovisar en identifierad utmaning där insatser inom uppdragen på klimatområdet ibland är likartade för regionen och länsstyrelsen, trots att uppdragen skiljer sig åt. Detta skapar ett behov av ständig avstämning och diskussion kring roller och ansvar i genomförandet.

11.2 Mål och resultat

Redovisningarna om resultat fokuserar framför allt på prestationer och förväntade effekter. Resultatbeskrivningarna baseras i huvudsak på regionernas egna bedömningar men till viss del även på utvärderingar. Fler exempel på insatser, resultat och mål finns i tabell 7 i bilaga 2.

11.2.1 Prestationer

Samtliga regioner utom Blekinge rapporterar genomförda prestationer. Regionerna nämner prestationer som exempelvis

- kunskapsspridning i form av seminarium och webinarium⁴²³
- framtagande av rapporter⁴²⁴
- genomförande av konferenser och tillfällen för nätverkande.⁴²⁵

---

⁴²¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴²² Blekinge, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västernorrland, Västmanland.

⁴²³ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Skåne, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴²⁴ Halland, Sörmland, Värmland, Östergötland.

⁴²⁵ Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

11.2.2 Effekter

Samtliga regioner utom tre⁴²⁶ rapporterar effekter på kort sikt. Två regioner⁴²⁷ rapporterar avsaknad av uppnådda effekter på kort och lång sikt vilket beror på att insatserna nyligen har inletts. Exempelvis rapporterar regionerna effekter på kort sikt som

- förbättrad och/eller fördjupad kunskapsnivå och medvetenhet inom området klimat och miljö generellt⁴²⁸
- energieffektivisering samt förbättrad energiplanering⁴²⁹
- etablering och ökad användning av fossilfria transporter och laddinfrastruktur.⁴³⁰

Samtliga regioner utom tre⁴³¹ rapporterar förväntade effekter på medellång samt lång sikt. Exempelvis rapporterar regioner effekter på medellång och lång sikt som

- mätbar minskning av växthusgasutsläpp⁴³²
- ett mer hållbart och ökad resilient samhälle⁴³³
- strukturomvandling samt beteendeförändring inom näringsliv och bland befolkning.⁴³⁴

11.2.3 Mål som insatserna bidrar till

Samtliga regioner utom en⁴³⁵ rapporterar att insatser har lett till att uppnå målsättningar. En stor del av regionerna⁴³⁶ rapporterar att insatserna bidrar till mål i de regionala utvecklingsstrategierna. Halvparten av regionerna⁴³⁷ rapporterar mål kopplat till Regionalfonden. Några regioner⁴³⁸ anger även en strävan mot måluppfyllnad kopplat till Agenda 2030.

---

⁴²⁶ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Västerbotten.

⁴²⁷ Jämtland Härjedalen, Västerbotten.

⁴²⁸ Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴²⁹ Halland, Jönköping, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴³⁰ Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Västmanland, Örebro.

⁴³¹ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Västerbotten.

⁴³² Jönköping, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

⁴³³ Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

⁴³⁴ Gotland, Gävleborg, Kronoberg.

⁴³⁵ Blekinge.

⁴³⁶ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴³⁷ Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴³⁸ Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm.

11.3 Analys – miljö och klimat

Regionernas rapporteringar tyder på att miljö, klimat och energifrågor präglar det regionala utvecklingsarbetet. Insatserna varierar både vad gäller inriktning, omfattning och målgrupp. Flertalet insatser redovisas inom energiförsörjning, energieffektivisering, förnybara drivmedel, cirkulär ekonomi, bioekonomi med mera.

Insatser om grön omställning, kopplat till EU:s gröna giv, tycks ha ökat bland regionerna jämfört med tidigare års rapportering. Frågor relaterade till energi är fortsatt viktiga vilket även framkommit i tidigare års rapporteringar.

Formatet på regionernas insatser är olika former av företagsstöd, rådgivning, workshops, konferenser, seminarium, nätverksträffar, framtagande av rapporter, analyser samt kunskapsunderlag.

Samverkan inom miljö- och klimatområdet uppfattas som viktig och sker med länsstyrelser, kommuner, energikontor, akademi samt näringsliv. En utmaning som lyfts är rollfördelningen i likartade insatser vilket leder till merarbete i form av kontinuerlig diskussion om ansvars- och rollfördelning.

Andra utmaningar som nämns hos regionerna är brist på resurser, energikapacitet, infrastruktur, målkonflikter samt att klimatomställningen går för långsamt. Regionerna beskriver inte i någon större utsträckning direkta framgångsfaktorer i rapporteringen.

Nästan samtliga regioner redovisar resultat i form av prestationer och effekter av dessa på kort eller lång sikt. Dock är det i vissa fall svårt att skilja på om effekter förväntas på kort eller lång sikt. I vissa fall har regionerna svårt att redogöra för effekter eftersom insatser precis har påbörjats.

Sammanfattning – miljö och klimat

- Samtliga regioner redovisar insatser för miljö och klimat som en del i det regionala utvecklingsarbetet.
- Det framgår att miljö- och klimatfrågor har betydelse för en hållbar regional utveckling.
- En strävan efter att minska klimatpåverkan, öka cirkularitet och resiliens är drivkrafter för att uppnå ett mer hållbart län.
- Energiförsörjnings- och energieffektiviseringsfrågor är fortsatt viktiga i regionernas arbete med miljö och klimat.
- Samtliga regioner rapporterar samverkan med länsstyrelser, myndigheter, energikontor och/eller kommuner.
- Regionerna redovisar en bredd av insatser. Därmed är det även ett brett spektrum av prestationer samt förväntade och/eller uppnådda resultat på kort och/eller lång sikt.

12 Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

Regeringen fördelar årligen särskilda medel för regionala utvecklingsåtgärder till regionerna. Medlen kommer från anslaget 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Medlen kan bland annat användas till att finansiera projektverksamhet, regionala företagsstöd samt stöd till kommersiell service.

Det här kapitlet beskriver regionernas och länsstyrelsernas redovisningar för anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.

Redovisningskravet fokuserar på fördelningen av medel från anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder och hur användningen bidrar till att uppfylla målen i det regionala utvecklingsarbetet.

Olika regioner har olika mycket anslag 1:1 och användningen varierar över åren. Sammantaget innebär det att det är svårt att dra generella slutsatser kring regionernas utvecklingsarbete baserat på användningen av anslag 1:1 under ett specifikt år.

Länsstyrelsernas anslag får bara användas för utbetalning av åtaganden gjorda 2019 eller tidigare samt till uppföljning och utvärdering av tidigare beslutade insatser samt vid behov även för att säkerställa uppföljningssystem. Därför sammanställer vi enbart svaren från länsstyrelser med pågående ärenden under 2023.⁴³⁹

Instruktionen för regionernas återrapportering är att

- Beskriva varför regionen har fördelat anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service på det sätt de gjort.
- Beskriva hur regionen har integrerat ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i beslut om medel från anslaget till projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service.
- Beskriva hur anslaget bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin, nationellt och regionala program för Europeiska regionala utvecklingsfonden samt program för Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg).
- Beskriva på vilket sätt olika territoriella perspektiv har beaktats och påverkat beslut om medel.

Instruktionen för länsstyrelsernas återrapportering är att

---

⁴³⁹ Vilka länsstyrelser som har pågående ärenden under 2023 har vi hämtat från ärendehanteringssystemet Nyps. Det är länsstyrelserna i Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland och Örebro.

- Berörda länsstyrelser ska redovisa hur deras tilldelning av medel från anslaget har bidragit till att nå mål i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och de territoriella samarbetsprogrammen. Av redovisningen ska framgå hur olika territoriella perspektiv har beaktats, och vilken hänsyn som har tagits till förutsättningar som råder i olika delar av länet, och hur det har påverkar fördelningen av medel inom länet.

Nedan följer en sammanställning av regionernas och berörda länsstyrelses redovisningar. För mer detaljerad information om regionernas redovisningar, se tabell 8 i bilaga 2.

12.1 Fördelning av 1:1-anslaget mellan insatser

Alla regioner svarar på frågan men svaren varierar mellan att redogöra hur medlen har fördelats och varför fördelningen ser ut som den gör.

Alla regioner uppger att anslaget används till projektverksamhet. 15 regioner⁴⁴⁰ uppger att projektverksamhet utgör den största andelen av anslagets användning. Västernorrland fördelar mest medel till företagsstöd och resterande fem regioner⁴⁴¹ redovisar inte hur stor andel av anslaget som har fördelats till de olika stödtyperna. 16 regioner⁴⁴² använder anslaget till företagsstöd och 15 regioner⁴⁴³ till kommersiell service. Kopplat till kommersiell service redovisar sju regioner⁴⁴⁴ att de nyttjar de extra medel som avsatts till kommersiell service via Tillväxtverket. Blekinge exempelvis skriver att "de särskilda medel som kommit regionen till gagn har gjort att anslaget 1:1 inte nyttjats i samma grad som tidigare". Vidare redovisar fem regioner⁴⁴⁵ att de använt anslag 1:1 till uppföljning och utvärderingsinsatser.

13 regioner⁴⁴⁶ redovisar att de prioriterar att använda anslaget till att växla upp och medfinansiera regionala utvecklingsinsatser. Av dessa redovisar tio regioner⁴⁴⁷ att de medfinansierar Regionalfondsprojekt. Jönköping och Sörmland beskriver medfinansiering av Socialfondsprojekt.

Fyra regioner⁴⁴⁸ uppger att det inför 2023 funnits en politisk vilja att satsa mer på företag i fördelningen av anslaget. Sju regioner⁴⁴⁹ uppger dock att planeringen av anslagets användning har varit svår att förutspå utifrån ekonomisk osäkerhet hos

---

⁴⁴⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁴¹ Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Uppsala, Örebro.

⁴⁴² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁴³ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁴⁴ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Västra Götaland.

⁴⁴⁵ Blekinge, Halland, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland.

⁴⁴⁶ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

⁴⁴⁷ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

⁴⁴⁸ Dalarna, Kronoberg, Norrbotten, Västernorrland.

⁴⁴⁹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Västmanland, Västerbotten.

både företag och kommuner. Det kan exemplifieras med Halland som uppger att de inledningsvis prioriterade medel till företagsstöd. Utfallet blev dock att majoriteten av anslaget fördelades till projektverksamhet. Ett annat exempel är Dalarna som skriver:

Inför 2023 skapades ett större utrymme för företagsstöd, för att kunna stötta företagens omställning och ge dem möjlighet att göra större investeringar. Dessvärre har konjunkturläget och flera yttre faktorer gjort att företagen inte gjort de investeringar som förespåddes.

Kalmar och Västmanland redovisar dock exempel på att särskilda företagsstöd under 2023 visat sig lyckosamma och haft högt söktryck.

12.1.1 Hur medlen har fördelats

Fem regioner⁴⁵⁰ redovisar att en budgetfördelning mellan stödtyperna har fastställts genom beslut i regionala utvecklingsnämnden, i tidigare beslutad finansieringsplan eller liknande. Tre regioner⁴⁵¹ skriver att de inte haft en uttalad fördelning mellan stödformerna inför 2023 utan avvägningar och prioriteringar har gjorts löpande under året. Tre regioner⁴⁵² uppger inte om det funnits en uttalad fördelning eller ej för anslaget. Åtta regioner⁴⁵³ redovisar att de har fastställda riktlinjer med bedömningskriterier för projektverksamhet och/eller företagsstöd. Riktlinjerna utgör ett stöd i prioritering av användningen av 1:1-anslaget. Sörmland skriver att de i december 2023 beslutat om regionens hantering av anslag 1:1. Syftet är att säkerställa en ändamålsenlig hantering av medlen samt fastställa styrande principer och bedömningskriterier. Västernorrland redovisar att de under året har reviderat sina riktlinjer för företagsstöd och projektfinansiering.

12.1.2 Bidrag till nationella strategin

Det är sju regioner⁴⁵⁴ som redovisar insatser vilka kan hänföras till något av de strategiska områdena i den nationella strategin. Till exempel redovisar Västernorrland satsningar för bredbandsutbyggnad och Sörmland redovisar hur fördelningen av anslaget skett utifrån den nationella strategins fyra strategiska områden. Örebro redovisar fyra områden⁴⁵⁵ som prioriteras inom projektverksamhet och företagsstöd som kan kopplas till den nationella strategin. De anger dock inte hur anslaget har fördelats mellan dessa under 2023.

12.2 Integrering av hållbarhet

Alla regioner svarar på frågan även om redovisningarna skiljer sig åt både i omfattning och detaljeringsgrad.

---

⁴⁵⁰ Dalarna, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Östergötland.

⁴⁵¹ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Sörmland.

⁴⁵² Jönköping, Västernorrland, Västra Götaland.

⁴⁵³ Gotland, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

⁴⁵⁴ Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁵⁵ *Främjar en utveckling av näringslivet som är långsiktig och hållbar, bidrar till att skapa en långsiktig och hållbar omställning av Örebro län, bidra till att Örebro län bli ett mer attraktivt län att bo, leva, besöka och verka i samt bidrar till att rusta barn och unga.*

Hälften av regionerna⁴⁵⁶ redovisar hållbarhet på en övergripande nivå. Blekinge och Örebro beskriver ekonomiskt, social och miljömässig hållbarhet som ett horisontellt perspektiv som genomsyrar hela det regionala utvecklingsarbetet. Nio regioner⁴⁵⁷ redovisar att alla beslut utgår ifrån respektive regional utvecklingsstrategi och som i sin tur integrerar hållbarhetsperspektiven.

12.2.1 Agenda 2030

Nio regioner⁴⁵⁸ beskriver hur de kopplar sitt arbete till Agenda 2030. Fem regioner⁴⁵⁹ redovisar att den regionala utvecklingsstrategin kopplar till Agenda 2030. Örebro uppger att deras hållbarhetsarbete tar utgångspunkt i Agenda 2030. Gotland och Kalmar redovisar vilka Agenda 2030 mål de bidrar till. Gotland skriver:

Projekt som har beviljats under 2023 förväntas bidra till följande mål i Agenda 2030: Mål 5 Jämställdhet, Mål 7 Hållbar energi för alla, Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, Mål 9 Hållbar industri, innovation och infrastruktur, Mål 10 minskad ojämlikhet, Mål 12 Hållbar konsumtion.

Västmanland redovisar att de genom att medfinansiera Regionalfondsprojekt bidrar till Agenda 2030. Blekinge och Stockholm skriver att det i projektansökningar ska framgå hur projekten bidrar till genomförandet av Agenda 2030.

12.2.2 Hållbarhetsintegrering av projekt- och företagsstöd

Alla regioner redovisar att hållbarhet är integrerat i ansökan om projektstöd. Tre regioner⁴⁶⁰ skriver att det arbetar med förändringslogik eller effektlogik som verktyg för projektverksamheten. Tre andra regioner⁴⁶¹ anger att de har interna handböcker eller riktlinjer för att säkerställa och göra en hållbarhetsbedömning. Jönköping redovisar att de har påbörjat framtagande av riktlinje för finansiering av projekt för att säkra hållbarhetsperspektiven i det arbetet. Jämtland Härjedalen uppger att de använder Tillväxtverkets guide för nationell uppföljning av projektstöd.

15 regioner⁴⁶² redovisar att företagsstöden är hållbarhetsintegrerade. Metoder och verktyg som de redovisar kopplat till detta är exempelvis Dalarna som tillämpar ett frågeformulär för företagsstöd. Gävleborg använder sin framtagna metod för hållbarhetsäkring som utgår från de tre dimensionerna av hållbarhet och analyserar sakfrågor för att hitta positiva och negativa samband. De och Dalarna

---

⁴⁵⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁵⁷ Dalarna, Gotland, Halland, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland.

⁴⁵⁸ Blekinge, Gotland, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro.

⁴⁵⁹ Blekinge, Gotland, Jönköping, Uppsala, Värmland.

⁴⁶⁰ Gävleborg, Kronoberg, Skåne.

⁴⁶¹ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Norrbotten.

⁴⁶² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

redovisar ett arbetssätt där handläggare och strateger tillsammans diskuterar hållbarhetsperspektiven i inkomna projektansökningar.

Fyra regioner⁴⁶³ uttrycker önskemål och utveckling av Nyps för uppföljning av hållbarhetsperspektiven medan Värmland skriver:

De ärenden som hanteras i NYPS 2020 har specifika frågor avseende ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Dessa frågor är obligatoriska att besvara för de sökande företagen. Handläggarna går igenom svaren och gör en rimlighetsbedömning. Svaren kan då kopplas till specifika mål i Agenda 2030 och detta beskriver handläggarna i ett PM som ligger till grund för beslutet.

Sex regioner⁴⁶⁴ redovisar att de samarbetar med Almi kring hållbarhetsfrågor. Blekinge skriver att "För företag som beviljats företagsstöd ställs krav på de ska ha genomgått ALMI:s dialog kring företags hållbarhetsarbetet innan första utbetalning görs." Även Västmanland beskriver sitt samarbete med Almi. De gör det utifrån en redogörelse om fördelningen av stöd mellan kvinnor och män samt geografisk spridning mellan Västerås kommun och övriga kommuner i länet.

12.2.3 Fördelning av anslag utifrån hållbarhetsperspektiv

Sju regioner⁴⁶⁵ lyfter särskilda satsningar med bäring på de tre hållbarhetsdimensionerna. Fyra regioner⁴⁶⁶ skriver att de har riktade företagsstöd inom grön omställning. Dalarna och Västra Götaland inom digital omställning. Dalarna tillsammans med Västmanland redovisar också satsningar inom energieffektivisering. Inom det sociala perspektivet uppger Dalarna och Västmanland att de särskilt satsar på sociala företag. Halland och Västernorrland redovisar särskilda insatser för att nå lägre representerade grupper för regionens erbjudanden.

Kalmar anger att av deras statistik framgår att den ekonomiska dimensionen är den som fått mest poäng vid bedömningen som ingår i handläggningen. Däremot är andelen företag som jobbar med den sociala dimensionen större än i den ekonomiska och den miljömässiga.

12.3 Anslaget bidrag till att nå mål i regionala utvecklingsstrategier

Alla regioner redovisar att anslag 1:1 bidrar till måluppfyllelse i de regionala utvecklingsstrategierna. De redovisar även att de beviljar anslaget utifrån strategierna. Dalarna skriver exempelvis att "Samtliga projekt som finansieras av anslag 1.1 måste visa hur de uppfyller målen i RUS:en".

Blekinge beskriver anslaget som avgörande för att implementera den regionala utvecklingsstrategin och därmed också det regionala utvecklingsarbetet: "Regionalfondsprogrammet Skåne-Blekinge 2021–2027 är ett av de viktigaste

---

⁴⁶³ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg.

⁴⁶⁴ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland.

⁴⁶⁵ Dalarna, Halland, Kalmar, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁶⁶ Dalarna, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

verktygen de regionala utvecklingsaktörerna i Blekinge har i arbetet med genomförandet av RUS”.

Även Jämtland Härjedalen betonar att anslaget är helt avgörande för deras regionala utvecklingsarbete:

Regionala utvecklingsmedel från anslag 1:1 är i många fall helt avgörande för att insatser i form av utvecklingsprojekt och satsningar för stärkt konkurrenskraft i företag ska kunna genomföras. Det saknas tillgång till skattefinansierat utvecklingskapital för projekt på regional och kommunal nivå och medlen fyller en viktig funktion när företagen saknar övriga finansieringsmöjligheter och insatsen bedöms bidra till hållbar regional utveckling och stärkt konkurrenskraft i aktuellt företag.

Uppsala ger uttryck för detsamma och även om deras anslag är relativt lågt så har anslaget:

ett ovärderligt värde då de, i princip, är de enda utvecklingsmedlen som regionen har till förfogande för att driva, utveckla, uppmuntra och medfinansiera processer som realiserar mål och åtaganden i RUS med fokus på regional hållbar utveckling och tillväxt.

Östergötland lyfter också fram mervärdet av anslaget. De skriver att det ”skapar förutsättningar för att insatserna kan genomföras och långsiktiga effekter av dem och att potentialen för att åstadkomma strukturförändringar ökar”.

Fem regioner⁴⁶⁷ beskriver tydligt mot vilka konkreta mål i sina strategier som anslaget ska medverka till. Gotland redovisar i punktform att anslaget ska bidra till *En trygg och attraktiv livsmiljö med goda uppväxtvillkor, Ett klimatneutralt Gotland, Ett energisystem baserat på förnybar energi* och *Hållbara kretslopp*. Västerbotten skriver att de har beviljat projektmedel till fem av sex prioriteringar i sin regionala utvecklingsstrategi. Här framhåller de också att deras uppföljning av anslaget visar att det ”pågår projekt som även bidrar till genomförande av målen inom den RUS-prioritering som inte registrerats några beslut för vilket osynliggör det faktum att ett projekt inte sällan bidrar till flera RUS-prioriteringar”.

Västmanland skriver att deras utbetalda projektmedel under året har bidragit till tio delområden i den regionala utvecklingsstrategin. Framför allt till delmålen inom *Ett nyskapande Västmanland genom hållbar tillväxt*.

Västra Götaland anger att de under året har fortsatt implementeringen av fyra program för hållbar utveckling. Dessa är i sin tur kopplade till fyra långsiktiga prioriteringar i deras regionala utvecklingsstrategi.⁴⁶⁸

12.3.1 Länsstyrelsernas redovisningar

Länsstyrelserna i Västerbotten och Västmanland anger att de inte har haft några regionala projekt under året. Länsstyrelsen Västerbotten skriver att ”alla

---

467 Gotland, Stockholm, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland.

468 *Stärka innovationskraften, Bygga kompetens, Öka inkluderingen och Knyta samman Västra Götaland*.

länsprojekt numera finansieras av Region Västerbotten”. Länsstyrelsen Västernorrlands län skriver att de endast ”jobbat med delutbetalningar och slututbetalningar i tidigare beviljade projekt”. Övriga länsstyrelser⁴⁶⁹ besvarar inte frågan.

12.4 Anslaget bidrag till att nå mål i nationellt och regionala program för Regionalfonden

Alla regioner svarar på frågan och säger att anslaget bidrar till måluppfyllelse i nationellt och regionala program för Regionalfonden. Västerbotten beskriver det som att ”Projekt som beviljas EU-medfinansiering ökar länets resurser och därmed förutsättningar för regional utveckling”.

Fyra regioner⁴⁷⁰ skriver att medfinansiering från anslaget spelar en viktig roll eller är prioriterat⁴⁷¹ för olika Regionalfonds-initiativ. Kronoberg låter oss förstå att anslaget är den enda möjliga finansieringskällan de har för projektfinsiering för regional tillväxt och utveckling eftersom ”de i princip inte har några egna medel avsatta”. Dalarna skriver att i princip alla som söker finansiering från Regionalfonden också söker medel från regionen och då är det framför allt anslag 1:1 som används.

Uppsala skriver ”Enligt antagna riktlinjer prioriteras projekt som söker stöd inom EU:s olika fonder”. Motsvarande formulering använder Örebro; ”Inom ramen för inriktningsbeslutets prioriteringar är medfinansiering till EU prioriterat”.

Fyra regioner⁴⁷² konkretiserar antalet projektinitiativ. Detta jämfört med övriga som beskriver sina insatser i mer generella ordalag utan att ange hur många insatser som finansierats med anslaget. Halland redogör för *Speed Up Halland* inom *React-EU* för vilket de använt en del av sitt 1:1-anslag. Initiativet syftar till att skapa förutsättningar för små- och medelstora företag att stärka sin innovationskraft inom cirkulära lösningar och hållbara material. Stockholm skriver att de genom anslaget främst valt att medfinansiera två projekt.

Västra Götaland berättar att Miljö- och regionutvecklingsnämnden under 2023 har medfinansierat sammanlagt 13 projekt ”vilket har genererat över 280 miljoner kronor i investeringar i syfte att bland annat utveckla forsknings- och innovationskapaciteten inom den tillverkande industrin samt stärka små och medelstora företags förmåga att övergå till cirkulära affärsmodeller”. Gotland skriver att de har medfinansierat tre projekt och en förstudie under 2023. Samtliga har beviljats finansiering från Regionalfonden Småland och Öarna.

Sörmland beskriver ett nytt initiativ som kommit till under 2023. Det är en funktion som syftar till att stärka och öka kompetens och kännedom om de olika EU-programmen med dess olika villkor. Både hos regionala aktörer och internt i den egna verksamheten.

---

⁴⁶⁹ Länsstyrelsen Norrbotten, Länsstyrelsen Örebro.

⁴⁷⁰ Dalarna, Gävleborg, Kronoberg, Östergötland.

⁴⁷¹ Uppsala, Västmanland, Örebro.

⁴⁷² Gotland, Halland, Stockholm, Västra Götaland.

Västernorrland beskriver sitt arbete med måluppfyllelse. De har med hjälp från Ramboll tagit fram en rapport som synliggör att ”målen i ERUF-programmet för Mellersta Norrland till största del uppnåtts och att merparten av medel betalats ut i linje med de indikatorer och mål som finns formulerade”. Västernorrland skriver att det är för tidigt att uttala sig om måluppfyllnad, men att samtliga hittills beviljade projekt bedöms möta ”de utmaningar och behov som beskrivs och bidra till uppställda mål och indikatorer”.

12.4.1 Statsstödsregelverket

Det är endast Gävleborg och Jämtland Härjedalen som tar upp utmaningarna med statsstödsregelverket.⁴⁷³

Gävleborg skriver om den osäkerhet som rått kring tolkningen av EU:s statsstödsregler, vilket har bidragit till att ett antal projekt inte kunnat starta. Genomförandet av deras Regionalfondsprogram har därmed blivit försenat. Regionen har under året haft en beredskap att medfinansiera fler projekt som hade kunnat bidra till måluppfyllelsen i det regionala programmet.

Jämtland Härjedalen skriver

Att regelverken för de statliga medlen från anslag 1:1 som regionerna hanterar och de EU-medel som Tillväxtverket förvaltar för europeiska regionala utvecklingsfonden inte är synkade har ställt till problem vid genomförandet. Denna problematik lyfte Region Jämtland Härjedalen även i förra årets åiterrapportering. Under året har frågan fått mer nationell uppmärksamhet, vilket uppskattas. Problemet handlar i grunden om att statsstöd inte är tillåtet i projekt som beviljas med stöd i förordningen (2003:596) om bidrag för projektverksamhet inom den regionala utvecklingspolitiken. Att regionerna har såväl legala som administrativa förutsättningar att medfinansiera projekt inom program för europeiska regionala utvecklingsfonden är av avgörande betydelse för att programmets mål ska kunna nås. Regionalt finns generellt en god samverkan mellan förvaltande myndighet och regionen, men att det finns skillnader i legala förutsättningar, uppföljningslogik och uppföljningskrav samt även administrativt i Nyps skapar försvårande omständigheter. Under 2023 har Region Jämtland Härjedalen tagit fram en ny modell för att ”bryta isär” projekt som innehåller stöd riktat till företag där statsstödsregelverket behöver tillämpas. Ett första sådant ärende har beviljats med genomförande under 2024.

12.4.2 Länsstyrelsernas redovisningar

Länsstyrelsen Norrbotten skriver om projektet *Regional förnyelse* som finansieras av anslag 1:1. Varken omfattningen av finansieringen eller hur stort anslaget var för 2023 framgår. Projektet har pågått sedan 2011 och ska avslutas 2024. Projektet syftar till att ”utifrån gemensam analys och översikt av länets möjligheter och utmaningar stärka den långsiktiga konkurrenskraften” och därmed bidra till den

---

⁴⁷³ Se även avsnitt 3.1.2.4 Finansiering. Tillväxtverkets arbete med statsstöd har hanterats på Politikerforum den 1 december 2023. För närmare information se Tillväxtverket. *Minnesanteckningar Politikerforum 1 december 2023. Diarienummer Å 2022-1444:12. 2023.*

regionala utvecklingsstrategin. *Norrbottnen 2040* är en ny rapport från 2023 som har utgångspunkt i den pågående industriomställningen. Övriga länsstyrelser⁴⁷⁴ besvarar inte frågan.

12.5 Anslaget bidrag till att nå mål i Interreg-program

Alla regioner svarar på frågan. Nio regioner⁴⁷⁵ svarar att de inte har avsatt finansiering från anslag 1:1 till Interreg-program under 2023. De ger olika motiv till detta. Exempelvis fick Gotland inte en ansökan beviljad. Halland skriver att i de fall regionen har medfinansierat Interreg har det skett med andra medel än anslag 1:1. Även Stockholm anger att de har "valt att medfinansiera två projekt inom Interreg programmet med regionens egna tillväxtmedel. Projekten ska bidra till att uppfylla målen "Improved Public Services and Solutions for the citizens" och "Improved coastal and marine environment i programmet".

Jönköping skriver att deras län inte omfattas av gränsregionala program och därför finns det "avsaknad av sammanhang där vi är en naturlig del av dessa program och dess strukturer".

Kalmar skriver att det finns pågående diskussioner kring projekt som kan komma att beslutas under 2024. Uppsala anger att de inte fått in några ansökningar från andra aktörer och därmed heller inte beslutat om några medel.

Bland de regioner som svarar ja på frågan⁴⁷⁶ är det endast Dalarna och Västra Götaland som specifikt anger hur många projekt de medfinansierat från 1:1-anslaget. Dalarna finansierar fyra insatser med anslaget och de "fokuserar på arbetskraft i skogsnäringen, cirkulär bioekonomi, energieffektivisering i bostadsrättsföreningar samt hållbar mobilitet för minskade klimatutsläpp i gränsregionen Sverige-Norge". Västra Götaland redovisar att de har beviljat medel från anslag 1:1 till åtta projekt totalt. Bland annat har Göteborgs Botaniska Trädgård beviljats medel från Interreg Nordsjö-programmet för att bland annat skapa lokalt framtagna fröblandningar samt också prova olika restaureringsmetoder. Innovatum Science Center har beviljats medel från Interreg Sverige Norge. Projektet syftar till att minska avhopp från grundskolan och gymnasiet.

Resterande regioner beskriver i goda ordalag att Interreg-initiativ bidrar till den regionala utvecklingen och flera⁴⁷⁷ nämner sitt arbete i diverse programkommittéer.

Exempelvis skriver Blekinge att anslaget i hög grad bidrar till att möjliggöra förstudier och projekt. De har genomfört insatser inom områden som innovation och digitalisering. Jämtland Härjedalen skriver "Medel från anslag 1:1 har inte varit avgörande för genomförandet av regionaktuella Interreg-program. Medlen har dock varit bidragande till programmets måloppfyllelse". Kronoberg skriver "Då det sällan finns utrymme till medfinansiering från anslaget går det inte att hävda direkt påvisbara bidrag till målen". Kronoberg liksom Värmland och Örebro beskriver att

---

⁴⁷⁴ Länsstyrelsen Värmland, Länsstyrelsen Västerbotten, Länsstyrelsen Västernorrland, Länsstyrelsen Västmanland, Länsstyrelsen Örebro.

⁴⁷⁵ Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Östergötland.

⁴⁷⁶ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁷⁷ Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

de under året genomfört informationsinsatser i regionen för att få fler aktörer att delta i Interreg-projekt.

Västernorrland berättar att Leader Höga Kusten har hittat former för Interreg-samverkan. Det framgår dock inte i regionens rapport vilka former det är. Precis som i fjol skriver Skåne att de använder såväl 1:1-medel som regionala skattemedel och EU-medel för att finansiera Interreg-programmen. De insatser som beviljas baseras på deras och övriga deltagande regioners regionala utvecklingsstrategier.

12.5.1 Länsstyrelsernas redovisningar

Länsstyrelserna i Norrbotten, Värmland och Västerbotten skriver att de är förvaltande myndighet för olika Interreg-program. Utöver detta är det endast Länsstyrelsen Värmland som anger att de medverkat i två Interreg Nordsjö-projekt och att båda insatserna har "levererat förväntade resultat". Övriga länsstyrelser⁴⁷⁸ besvarar inte frågan.

12.6 Territoriella perspektiv

Alla regioner svarar på frågan hur de under året har hanterat anslaget utifrån ett territoriellt perspektiv. Tre regioner⁴⁷⁹ beskriver uttryckligen att de utgår ifrån den regionala utvecklingsstrategin och integrerar det territoriella perspektivet utifrån den. Bland annat skriver Västerbotten att de stärker sitt regionala utvecklingsarbete "genom att besluta om användning av anslag 1:1 till projektverksamhet i enlighet med RUS". En liknande skrivning ser vi i Uppsalas rapport som "arbetar efter mål och åtaganden inom den regionala utvecklingsstrategins tematiska utmaningar och möjligheter".

12.6.1 Hela länet spelar roll

Att utgå från "hela länet" vid fördelning av anslaget är tydligt från flera regioner.⁴⁸⁰

Exempelvis framhåller Dalarna att i riktlinjerna för projektstöd står att det "stärker projekten om de kan bedrivas och tillföra värde till hela eller stora delar av Dalarna". Jönköping skriver att utgångspunkten är att projekt ska generera regional effekt. Majoriteten av de projekt som de finansierar är länsövergripande eller omfattar en större geografi än en enskild kommun.

Västra Götaland jobbar utifrån att "hela regionen ska leva och utvecklas". De har olika strukturer för företagsstöd och stöd för konsultkostnader i syfte att medlen ska fördelas jämnare över regionen. De har utsett kontaktpersoner mot delregionerna i syfte att stimulera en efterfrågan från hela länet. De har också decentraliserat en del av sina egna regionala utvecklingsmedel till sina kommunalförbund samt till Business Region Göteborg. Syftet är att anpassa insatser efter lokala förutsättningar.

Östergötland skriver att de arbetar med att integrera ett geografiskt helhetsperspektiv i allt arbete, dock anger de inga konkreta exempel. Skåne säger att

---

⁴⁷⁸ Länsstyrelsen Västernorrland, Länsstyrelsen Västmanland, Länsstyrelsen Örebro.

⁴⁷⁹ Gävleborg, Uppsala, Västerbotten.

⁴⁸⁰ Blekinge, Dalarna, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Uppsala, Västra Götaland, Östergötland.

”Näringslivsstrukturen ser olika ut i olika delar av Skåne med störst antal företag i västra delen, men det arbetas aktivt med god spridning och tillgänglighet”.

Blekinge och Uppsala betonar att även om det finns en överrepresentation av sökande med huvudsäte i centralorterna, så är det var någonstans insatserna träffar som har mest betydelse, inte var projektägarna har sitt huvudsäte. Blekinge skriver ”Det viktigaste är inte var projektägaren har sitt säte utan att man jobbar med hela Blekinge som utgångspunkt”. Även Jämtland Härjedalen vittnar om samma sak; ”När det gäller projektstöd kan projektägaren ha säte och arbetsställe på en ort, men projektverksamhet med bred spridning inom länet”.

Kalmar skriver att de gör andra bedömningar jämfört med för några år sedan för att skapa mer likvärdiga förutsättningar i länet. Dock ger de inga exempel på vilka dessa andra bedömningar är. De skriver också att de tar ansvar för att ”viktiga verksamheter och insatser ska erbjudas till länets samtliga kommuner på ett likvärdigt sätt”.

Kronoberg beviljar medel utifrån premissen att de har ett så kallat regionalt mervärde och där olika aktiviteter och insatser sker i fler än en kommun. De menar att ”Regionalt mervärde är då i sig ett sätt att komma åt just olika utmaningar/förutsättningar i länet” eftersom det tvingar sökanden att ”beakta just dessa perspektiv redan från början”.

Ett exempel som sticker ut är Örebro då de gör en annan skärning än övriga regioner och ger inte stöd utifrån geografi utan utifrån premissen underrepresenterade grupper inom näringslivet i Örebro tätort. Det kan exempelvis handla om företag som drivs av personer födda utanför Norden eller till företag för nya innovativa idéer i befintliga företag som drivs av kvinnor

12.6.2 Landsbygder och serviceprogram

Alla rapporterna ger för handen att perspektivet stad-land finns med, även om det inte alltid uttalas explicit. Tre regioner⁴⁸¹ nämner det mer specifikt. Exempelvis Örebro som skriver att de prioriterar och beviljar stöd till dagligvaruhandeln och drivmedelsstationer på landsbygden enbart där servicen är gles i länet och att spridningen av beviljade stöd inom länet är god.

Jämtland Härjedalen berättar att det regionala serviceprogrammet är styrande för prioritering av stöd till kommersiell service och här beaktas det territoriella perspektivet. De skriver att stödnivåerna varierar eftersom ”stödnivån i ett företagsstödsärende behöver vara högre på en plats beroende på att fastighetsvärden ser olika ut”. Även Norrbotten gör också skillnad på anslagets omfattning och beviljar en högre del till lands- och glesbygd.

Östergötland skriver att arbetet med ”regionalt serviceprogram och därmed medel för kommersiell service har av naturliga skäl en inriktning på glesare geografier”.

---

⁴⁸¹ Blekinge, Västernorrland, Örebro.

12.6.3 Länsstyrelsernas redovisningar

Tillväxtverket utläser implicit från Länsstyrelsen Norrbotten att de har beaktat territoriella perspektiv i nyttjandet av anslaget. Insatsen *Regional förnyelse* finansieras av anslag 1:1 och syftar till att stärka den långsiktiga konkurrenskraften i länet. Övriga länsstyrelser⁴⁸² besvarar inte frågan.

12.7 Analys – fördelning av anslag 1:1

Under 2023 har uppstarten av programperioden 2021–2027 kommit i gång. Det har skapat efterfrågan av finansiering från 1:1-anslaget. Däremot ser Tillväxtverket att året inneburit osäkerheter i ekonomin med svagare investeringsvilja i företag. Vidare har mindre medel för utvecklingsinsatser i kommuner medfört att det i viss mån varit svårt att förutse hur anslaget skulle komma att fördelas mellan de olika stödtyperna.

Likt tidigare år används anslaget främst till projektverksamhet. Men vi ser också att fler regioner uttryckligen vill förstärka stöden till företag. Majoriteten av regionerna prioriterar att växla upp och medfinansiera projektinitiativ. Fortsatt är medfinansiering av projekt inom Regionalfonden vanligare än inom Interreg och Socialfonden. Regionernas finansiering via anslag 1:1 bidrar fortsatt i hög grad till genomförandet av Regionalfonden.

Sannolikt råder för det stora flertalet samma situation som den Dalarna ger uttryck för gällande Interreg; ”det krävs särskilda insatser för att öka intresset hos aktörerna för att söka Interreg projekt”. Det är endast Uppsala som explicit anger att eftersom inga aktörer i länet har kommit in med ansökningar till Interreg-initiativ har de heller inte finansierat några. Det vill säga att de inte mobiliserar för Interreg-initiativ.

Regionernas strävan med att uppnå en ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet präglar deras hantering av 1:1-anslaget. Genom att tillämpa egna eller andra framtagna metoder, verktyg och arbetsprocesser säkerställer regionerna att de tre hållbarhetsdimensionerna implementeras i beslut om finansiering via anslag 1:1.

Regionernas arbete med territoriella perspektiv påminner om de senaste årens redovisningar. Regionerna hänvisar till sin regionala utvecklingsstrategi eller andra styrande dokument för anslaget som tar hänsyn till territoriella perspektiv. Fortsatt är det den regionala effekten eller det regionala mervärdet en utgångspunkt. Tillväxtverket ser dock inte att regionerna gjort några särskilda förflyttningar i deras arbete med territoriella perspektiv.

Det är endast två regioner som lyfter problematiken med statsstödsreglerna i sina rapporter.

Berörda länsstyrelserns bidrag genom anslag 1:1 till olika strategier och program är begränsat. De få bidrag som sker är likt tidigare år genom tidigare beviljade insatser. Länsstyrelserna kan även finansiera insatser för uppföljning och utvärdering.

---

⁴⁸² Länsstyrelsen Värmland, Länsstyrelsen Västerbotten, Länsstyrelsen Västernorrland, Länsstyrelsen Västmanland, Länsstyrelsen Örebro.

Sammanfattning – fördelning av anslag 1:1

- Anslaget fördelas mellan projektverksamhet, företagsstöd, stöd till offentlig service samt uppföljning och utvärdering. Likt tidigare år fördelas mest medel till projektverksamhet.
- Anslaget bidrar till ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet genom hållbarhetsintegrerade styrdokument och genom tillämpning av metoder och verktyg till stödsökande samt i beslutsprocesser.
- Anslaget bidrar till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin.
- Anslaget bidrar till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet i alla 21 regioner.
- Anslaget bidrar till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen i 13 av landets 21 regioner
- Anslaget bidrar till territoriella perspektiv genom att komma hela länens geografi till del och genom särskilda insatser i vissa utpekade geografier.
- Berörda länsstyrelser bidrag till olika strategier och program genom anslag 1:1 är begränsat. De fasar ut anslaget i linje med tidigare regeringsbeslut.

Du kan ladda ned Tillväxtverkets publikationer på tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, 2024-04-16

Digital: ISBN 978-91-89730-68-7

0479

Har du frågor om den här publikationen, kontakta:

Ulrika Åberg eller Camilla Randström

Telefon, växel 08-681 91 00